



# KOMORNÍ LISTY

časopis soudních exekutorů



*Časopis je zapsán do Seznamu recenzovaných  
neimpaktovaných periodik vydávaných v ČR.*

III/2015  
7. ročník

ROZHOVOR  
S VLASTOU  
FORMÁNKOVOU

NOVELA  
EXEKUČNÍHO ŘÁDU

EXEKUČNÍ PRODEJ  
STŘELNÝCH  
ZBRANÍ



vydává Exekutorská komora  
České republiky



# ZTRACENÍ V POUČENÍ

## Mgr. David Hozman

člen redakční rady



Exekuční řád – tedy zákon upravující postup soudního exekutora při exekuční činnosti – byl přijat v roce 2001. Od okamžiku jeho účinnosti jsme svědky pravidelných snah o revizi exekučního řízení. Pro výsledky této činnosti se vžila různá označení: „malá“, „střední“ či „velká“ novela anebo úderněji „kárná“ novela exekučního řádu.

Pro aktuálně účinnou novelu (zákon č. 164/2015 Sb.) můžeme použít přídomek „zpřesňující“; kazuistická by opravdu neznělo hezky. Dočkáme se nového členění jednotlivých způsobů provedení exekuce, kdy exekučně postižený majetek bude muset být postupně kapitalizován s ohledem na svoji podstatu. Na vhodnost zpeněžení majetku v jiném pořadí, což si lze jistě představit, bude muset upozornit sám povinný.

Do volby způsobu provedení exekuce promluvila též předchozí „manželská“ novela exekučního řádu (zákon č. 139/2015 Sb.). Ta vylučuje provedení exekuce srážkami ze mzdy manžela povinného či postihem jeho jiné peněžité pohledávky. Zejména však přináší požadavek zkoumání obsahu zveřejněné smlouvy o úpravě režimu majetkového práva manželů. Pokud bude z obsahu zveřejněné listiny zřejmé, že závazek vznikl po zápisu listiny do veřejného seznamu, bude třeba respektovat obsah zveřejněné listiny.

Jasnou odpověď, jak bude postupováno při rozhodování o oprávněnosti exekučního postihu majetku ve společném jmění manželů, nám chystaná novela nedává. Najisto víme jen, že excindační řízení bude nahrazeno „sporem“ o zastavení exekuce, o kterém bude rozhodovat exekuční soud. Tomu by měl být v případě řízení vedeného soudním exekutorem postoupen návrh manžela bezodkladně – úzkoprse by se dalo tvrdit bez ohledu na vady podání –, zejména však bez slyšení druhé strany. O možnosti podání takového návrhu musejí být účastníci poučeni.

Aniž by měl být jakkoliv zpochybněn význam poučovací povinnosti, lze v jejím zákonném vymezení shledat hlavní problém srozumitelnosti exekučního postupu. S určitým nadhledem lze říci, že úvodní poučení vtělené do několikastránkového vyznění o zahájení exekuce má účastníky seznámit (anebo chceme-li naučit pracovat) s platnou právní úpravou celého exekučního procesu. Samotný rozsah poučení však neposkytne účastníkům jasný návod, jak se chovat, a primární účel exekuce (zaplacení nedobrovolně uhrazené pohledávky) se roztříští do velkého množství odklonů – odklad, zastavení, podjatost, námitky, spojení a zrušení a omezení generálního inhibitoria –, které jsou použitelné jen za určitého skutkového stavu. Uvedené ve svém důsledku vede k dezorientaci účastníků exekučního řízení.

Namísto upozornění na procesní práva vyplývající z konkrétního stavu řízení tak exekuční řízení začíná popisem všech myslitelných způsobů, kterými lze proti vedení řízení brojit. Uvedené však nemůže nahradit poskytnutí právní služby, při kterém se účastník dozví, za jaké konkrétní situace lze ten který způsob obrany použít a jaké skutečnosti je třeba osvědčit, aby obrana byla úspěšná. Uvedené zákonný text opravdu nedokáže.

# OBSAH

ROZHOVOR	6	Nemoc ústavního soudcovství je naštěstí nevyléčitelná rozhovor s JUDr. Vlastou Formánkovou, emeritní soudkyní Ústavního soudu
ČLÁNKY	10	Strafrechtliche Verantwortung für Willkür in Litauen und das Prinzip der ultima ratio Gerardas Višinskis, PhD.
	16	Trestněprávní odpovědnost za svévoli v Litvě a zásada ultima ratio Gerardas Višinskis, PhD.
	21	Zákon č. 164/2015 Sb. – novela občanského soudního řádu a exekučního řádu Mgr. et Mgr. Jiří Flam
	25	Komparace exekuce podle daňového řádu a exekučního řádu zejména v otázce zahájení řízení JUDr. Jitka Wolfová
	30	Provedení exekuce prodejem movitých věcí – střelných zbraní Mgr. David Zvěřina
METODIKA	35	Institut předražku v právní praxi JUDr. Veronika Krbcová
JUDIKATURA	38	Z judikatury Ústavního soudu rubriku připravila Mgr. Ing. Lucie Mikmeková
Z HISTORIE	41	Stalo se JUDr. et PhDr. Stanislav Balík
ZE ZAHRANIČÍ	42	Čeští exekutoři na 22. kongresu UIHJ Mgr. Pavla Fučíková
ZPRÁVY Z KOMORY	43	Profesní profil nového exekutora Mgr. Pavel Skácel
	44	Nový člen redakční rady prof. dr. Armanas Abramavičius

Autor fotografie na titulní straně: David Surovec

# ABSTRAKTY

## **Gerardas Višinskis, PhD.**

Trestněprávní odpovědnost za svévoli v Litvě a zásada *ultima ratio*

Podle čl. 294 části první trestního zákoníku Litevské republiky (dále jen „TZ“) bude osoba trestně odpovědná tehdy, když při obcházení zákonných ustanovení prosadí právo své nebo jiné osoby, a přitom třetí osobě způsobí značnou újmu. Shora uvedený článek předvídá za svévoli trest odnětí svobody až na tři roky. Trestní odpovědnost za svévoli je upravena ve většině států bývalého Sovětského svazu či státech severní, jakož i jihovýchodní Evropy. Zvláštní úpravu týkající se zákazu svévole najdeme mimo jiné také v právní úpravě německé a švýcarské.

## **Mgr. et Mgr. Jiří Flam**

Zákon č. 164/2015 Sb. - novela občanského soudního řádu a exekučního řádu

Článek pojednává o zákonu č. 164/2015 Sb., kterým je novelizován občanský soudní řád a exekuční řád. Detailněji se zabývá rozšířením věcí vyloučených z výkonu rozhodnutí s přihlédnutím k problematice svobody náboženského vyznání. Novela totiž mezi věci vyloučené z výkonu rozhodnutí zahrnuje i náboženskou a studijní literaturu, což přináší interpretační problémy *sui generis*. Dalším podrobněji rozebraným tématem je rozšířený okruh jiných příjmů dle § 299 občanského soudního řádu, téma je uvedeno do kontextu s nařízením vlády č. 595/2006 Sb. Článek rovněž upozorňuje na úskalí vyplývající z nové povinnosti vždy pořizovat zvukově obrazový záznam při provádění soupisu věcí.

## **JUDr. Jitka Wolfová**

Komparace exekuce podle daňového řádu a exekučního řádu zejména v otázce zahájení řízení

Autor se zaměřuje na komparaci exekuce podle daňového a exekučního řádu. Snahou je vymezit elementární diferenční rozdíly v otázce způsobu zahájení řízení a navazujících právních úkonů v exekucích podle daňového a exekučního řádu. Oba způsoby zahájení řízení jsou popisným způsobem rozebrány s odkazem a citováním platné právní úpravy a vždy je vložen rovněž autorův komentář, který vychází z několikaleté praxe výkonu soudního exekutora. Nechybí ani srovnávací část, ve které autor hodnotí výše rozebírané postupy v rámci zahájení řízení obou druhů exekucí. V závěru autor uvádí odlišné postavení správce daně a soudního exekutora.

## **Mgr. David Zvěřina**

Provedení exekuce prodejem movitých věcí – střelných zbraní

Tato odborná práce se věnuje tématu provedení exekuce prodejem movitých věcí s přihlédnutím ke specifickým, která přináší problematika střelných zbraní. Podnětem k jejímu zpracování byla skutečnost, že daná problematika je v odborné literatuře řešena velmi zřídka, případně pouze okrajově, přestože porušení procesních postupů při provádění tohoto způsobu exekuce může mít velmi vážné následky. Cílem práce je tedy seznámit čtenáře s prameny právní úpravy a jejím předmětem a poskytnout popis vhodného postupu soudního exekutora, resp. jeho vykonavatele (nebo jiných zaměstnanců soudního exekutora) při zjišťování vlastnictví povinného ke střelným zbraním, jejich soupisu, zajištění, skladování a konečně také při jejich zpeněžení prostřednictvím veřejné dražby.

## **JUDr. Veronika Krbcová**

Institut předražku v právní praxi

Text článku se zaměřuje na předražku jako staronový institut v oblasti vymáhacího procesu, který byl znovuzaveden do našeho právního řádu zákonem č. 396/2012 Sb. ze dne 19. září 2012, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, a to s účinností od 1. 1. 2013. Autor poukazuje na změny, které uzákonění předražku vneslo do praxe soudních exekutorů a účastníků exekučních dražeb, a věnuje pozornost podstatě předražku jako prostředku, který poskytuje potenciál k dosažení lepší výtěžnosti dražeb nemovitých věcí a vyššího uspokojování věřitelů a který zabraňuje pletichám a manipulacím s exekučními dražbami. Text se zabývá také zhodnocením využití předražku v současné právní praxi, k čemuž jsou uvedeny praktické případy.

# NEMOC ÚSTAVNÍHO SOUDCOVSTVÍ JE NAŠTĚSTÍ NEVYLÉČITELNÁ

rozhovor

s JUDr. Vlastou Formánkovou,  
emeritní soudkyní Ústavního  
soudu



Po uplynutí desetiletého mandátu se JUDr. Vlasta Formánková (\*1953) rozloučila s Ústavním soudem. Odevzdala čistý stůl bez jediné nevyřešené kauzy a zaměřila na Krajský soud v Plzni. Stala se emeritní ústavní soudkyní.

## **Druhá dekáda respektovala judikaturu první generace**

*Nezvratně se ukončuje dva roky trvající personální obměna Ústavního soudu. Jak výrazně se tato soudní instituce mění?*

Z druhé generace na Ústavním soudu sice ještě zůstává JUDr. Vladimír Kůrka, ale mandát mu vyprší už počátkem prosince. Současnému prezidentu republiky zůstalo ke jmenování patnáct soudců, tedy celý Ústavní soud. Přicházejí úplně jiní lidé, což samozřejmě mění atmosféru, návyky i prostředí. Změna je skutečně výrazná.

připravila

**Mgr. Petra Báčová**

člen redakční rady

*Dalo by se říci, co charakterizovalo éru soudců Vaší druhé generace?*

Na Ústavní soud jsem přišla v srpnu 2005 jako čtrnáctý soudce v pořadí. Rok předem mnou nebyl jmenován nikdo. Přišla jsem tedy do poměrně ustáleného prostředí. Připadalo mi naprosto úžasné, jak se panu prezidentu Klausovi podařilo namíchat ve správných poměrech teoretiky i praktiky. Bylo to navzájem obohacující, a proto teď plěduji za to, aby alespoň na posled-

ní místa zase přišli lidé s praktickými zkušenostmi a dovednostmi. Na Ústavním soudě je sice řada akademiků, kteří mají neobyčejně široké znalosti nejen z oboru ústavního práva, ale i z dalších právních a vědeckých odvětví. Zdá se mi však, že tam chybějí lidé z praxe.

*Nakolik je soudcovská praxe důležitá?*

Po celou dobu mého působení na Ústavním soudě jsem sebe sama vnímala jako praktika. Jak jeden z kolegů nedávno připomněl, u německého ústavního soudu se rozlišuje soudce-soudce, soudce-akademik a soudce-advokát. Je proto okamžitě zřetelné, ze které oblasti soudce přišel. U nás jsou všichni jednoduše soudci, ale myslím si, že pro chod patnáctičlenného kolegia je důležité, aby v něm byli lidé, kteří mají praktickou i teoretickou zkušenost.

*Hrozí, že by třetí generace, v níž je zatím převaha teoretiků, mohla změnit směřování Ústavního soudu?*

Nepoužila bych slovo „hrozí“. Soud se zkrátka personálně změnil. Tvoří ho patnáct soudců a nikdo a nic jiného. Změnily se akcenty. Nemusí to být hrozba, může to být obohacující. To teď ještě nevíme. Vždy je ale důležité, aby ústavní soudci měli na zřeteli službu spravedlnosti. Aby to pro ně nebyl prázdný pojem.

*Kam se tedy Ústavní soud posune po aktuální personální transformaci?*

To vám v tuto chvíli asi nepovím. Nicméně druhá dekáda navazovala na první dekádu proto, že si vážila předchozí činnosti kolegů, kteří byli před námi, respektovala judikaturu první dekády a snažila se na ni navazovat. V dnešní době je ale nejpopulárnějším slovem „změna“ a moje obava do budoucna tak trochu je, i při věkovém složení třetí dekády, aby tato nepropadla mladickému nadšení, že každá změna je změnou k lepšímu. Kromě toho také vnímám, že soud je nyní genderově nevyvážený. Zůstávají v něm dvě ženy, zatímco ve druhé dekádě jich byla třetina.

## Zanechat čistý stůl je kolegiální

*Jak probíhalo Vaše loučení s Ústavním soudem?*

Považuji se za soudce, který má těžiště ve druhé dekádě. Toto prostředí pro mě bylo nesmírně obohacující právě díky osobnostem jednotlivých kolegů. Myslím si, že nic lepšího už nikdy nezažiji – v tom smyslu, že to byl vrchol mé profesní kariéry. Loučila jsem se s jistou nostalgií za těmi ústavními soudci z druhé éry, kteří odešli přede mnou. Přece jen to byl téměř rok, kdy odešel 13. soudce druhé dekády a musela jsem si zvyknout na to, že se musím naučit pracovat s novými lidmi, stejně jako oni se mnou, a přizpůsobit se novým poměrům. Píle, vědění a chtění se musí na Ústavním soudě udržet a udržuje se jedině prací a vztahy mezi členy kolegia. Bude se mi ale stýskat po Brně. Nechala jsem tam srdce, ovšem zase se vracím domů.

*Za čím se ohlížíte?*

Přestože jsem na Ústavní soud přišla jako vdaná žena se dvěma dětmi, která dojížděla z nejbližšího místa a která navíc donedávna pečovala o svoji maminku, pokusila jsem se zamyslet nad tím, je-li v mých silách odejít z hlediska profesní cti tzv. s nulou. Přede mnou byli ústavní soudci, kteří odešli s malým počtem rozdělaných kauz. Pokusila jsem se však o to, o co se dosud nikdo nepokusil. Byla to pro mě výzva. Říkala jsem si, že by ta nula byla hezká, že zanechat čistý stůl je kolegiální vůči stávajícím soudcům i těm, kteří teprve budou jmenováni. Takže jsem závčas využila svých soudcovských schopností podchytit obtížné věci a soustředit se na ně, aby se včas vyřešily a bylo možné ukončit činnost s čistým stavem.

*To znamená, že nepředáváte žádnou agendu?*

Ne, nepředávám. Stůl jsem zanechala prázdný.

*Jak byste zhodnotila své působení na Ústavním soudě? Přeci jen 10 let je významná část života.*

Druhá dekáda byla érou silných osobností, nejen mužské, ale i dámské části. Já jsem k těm lídrům, pokud bych se měla hodnotit, nepatřila. Byla jsem spíše týmový hráč. Ale vždy jsem se pokoušela přinést ke každé věci něco svého. Někdy to byl kamínek větší, jindy menší, ale mám pocit, že do mozaiky vždy patřil. Sama se nemohu chválit, ani hanit, protože se nevidím, ale s ohledem na mezilidské vztahy, na jistý respekt a vážnost, kterou jsme mezi sebou měli, myslím, že většinou kolegů druhé dekády jsem byla respektována.

*Ve kterých věcech si vážíte svého rozhodnutí?*

Zdůrazňuji, že nejsem evidenční typ. Každé rozhodnutí, ať už senátní, nebo plenární, považuji za důležité, protože pro adresáta je důležité. Každá kauza je důležitá. Jako soudce jsem byla takto vychovávána. Ale když bych měla vzpomenout první uspokojení z kauzy, vybaví se mi hned první rok mého mandátu, kdy počátkem července napadl zákon o neziskových nemocnicích. Bylo zřejmé, že pokud Ústavní soud nerozhodne během několika měsíců, transformace nemocnic na neziskové bude dle zákona provedena. Zákon byl shledán protiústavním a náleze byl vyhlášen 27. září 2006. Myslím, že to byla jedna z nejkratších lhůt od nápadu po vyhlášení nálezu, která byla v historii Ústavního soudu zaznamenána.

*Vzpomenete si na případy, v nichž si ceníte toho, jak jste hlasovala?*

Vždycky jsem hlasovala podle svého vědomí a svědomí a jsem ráda, že jsem hlasovala i o reformních balíčcích z let tzv. Topolánkovy vlády. Svého hlasu si cením i v případě Ústavu pro studium totalitních režimů. Jsem ráda, že jsem mohla hlasovat pro zavedení regulačních poplatků, pro zamítnutí zákona o církevních restitucích apod. Naopak mě trochu mrzí, že kvůli jiným povinnostem jsem nebyla přítomna hlasování o zrušení zdravotnických standardů a nadstandardů, takže jsem nemoh-

la uplatnit disentaní, odlišné stanovisko, a totéž platí i o úhradové vyhlášce.

*Lze o některých kauzách říct, že byste je dnes hodnotila jinak?*

Ne. Už jen proto, že systém rozhodování Ústavního soudu spočívá v senátech. A já jsem měla to štěstí, že ve 4. senátu jsem působila ve třech personálních formacích – s JUDr. Miloslavem Výborným a doc. JUDr. Michaelou Židlickou, Dr. Posléze s prof. JUDr. Vladimírem Sládečkem, DrSc., a JUDr. Tomášem Lichovníkem. Ani v jednom z tohoto obsazení jsem si na spolupráci s kolegy nemohla stěžovat. Není to tak, že bychom se nedokázali přít o své závěry, názory a zpravodajské návrhy. Je to podloženo znalostmi, zkušenostmi, respektem a důvěrou k druhému, že když něco tvrdí, tak si to také myslí, a že je do té míry profesionál, že mu můžete říkat i svá negativní stanoviska a připomínky k jeho zpravodajským návrhům.

## **Soudce musí být taková osobnost, aby unesl kritiku**

*Dotkla se Vaše soudní praxe také činnosti právnických profesí?*

Jistě. Ve druhé dekádě došlo např. ve vztahu k soudcům ke stabilizaci judikatury. Za významné nálezy pro celou justici nepovažuji ty o platech a hmotném zabezpečení soudců, ale spíše nálezy ve věci odvolání JUDr. Ivy Brožové. Celá naše dekáda kladla velký akcent na nezávislost a nestrannost soudců v souladu s doporučeními Benátské komise jako poradního orgánu Rady Evropy. Pokud se týká další právní profese, státních zástupců, pak jsem měla odlišné stanovisko k nálezu, který jí zmrazil platové základy. Nesouhlasila jsem, protože trvalost příjmů jsem u státních zástupců, kteří také mají zákaz dalšího povolání, považovala za nutnou podmínku pro výkon jejich funkce.

*Co soudní exekutoři a advokáti?*

Jde-li o soudní exekutory, v plenární věci jsem hlasovala o záklonech, které upravovaly jejich kárnou odpovědnost. Vlastně jsem hlasovala s většinou, kde byl soudcem zpravodajem JUDr. František Duchoň. Nicméně já jsem patřila k odpůrcům jednostupňového kárného řízení u soudců a v tomto smyslu mám také disentaní. Jednostupňové řízení pak mají před Nejvyšším správním soudem i soudní exekutoři a v této souvislosti odmítal náš senát ústavní stížnost exekutorky z Plzně. Nemohl totiž přezkoumávat nic jiného než to, zda bylo uplatněno právo na spravedlivý proces. A tam jsme žádné porušení tohoto práva neshledali. Dále jsem se jako soudkyně zpravodajka přihlásila k tomu, že advokáti mají mít taláry a náš senát rovněž dovysvětlil předchozí nálezy o tom, že žádná státní instituce nemůže být v žádném případě zastoupena advokátem, protože existují jejich zaměstnanci-právníci, a připustil, že mohou existovat takové kauzy, kdy je zastupování advokátem žádoucí, ne-li nutné.

*Mohu se jen krátce vrátit k jednoinstančnímu kárnému řízení? Je to správné řešení?*

Podle mého názoru nikoliv. Ústavní soud není soudem nalézacím, odvolacím ani dovolacím. Já vím, že existuje evropská judikatura, dle které stačí, aby kárné provinění projednal nejvyšší soud. Nicméně např. advokáti – ačkoliv jsou samosprávnou organizací – mají možnost několika stupňů, resp. mají vícero opravných prostředků. A byt' je ten názor, že kvazi-opravným prostředkem může být ústavní stížnost, tyto stížnosti, např. soudců, jsme odmítali. Kvalita postupu nejvyšších soudů totiž bývá z hlediska procesu vysoká. Nepamatuji si žádný případ, kdy by došlo k pochybení z hlediska spravedlivého procesu. Přesto si myslím, že soudci i soudní exekutoři by měli mít možnost dvojestupňového kárného řízení.

*Váš poslední nálezy se také týkal jedné z právnických profesí, že?*

Ano, konkrétně notářů. Náš senát stanovil podmínky k prolomení mlčenlivosti a onu hranici stanovil poměrně vysoko tak, aby bylo proporčně zachováno to důležité, tj. povinnost mlčenlivosti v těch případech, kdy není bráněno účelu trestního práva.

*V čem Vás poslední dekáda posílila? Vyrovnáváte se lépe např. s veřejnou či mediální kritikou, které jste coby ústavní soudkyně musela ve vyšší míře čelit?*

Když jsem kandidovala, bylo to v podmínkách, kdy Senát a Hrad neměly tak idylické vztahy, jako je tomu dnes. Byla jsem středem mediální pozornosti a s odstupem let mohu říci, že tento „americký model“ mě velmi posílil, protože jsem pochopila, že virtuální, mediální a reálný svět se od sebe mohou lišit a že člověk musí mít důvěru v sebe, ve své svědomí, v to, co věří. Zkrátka platí, že to, co vás nezabije, vás posílí. Cítila jsem se pak vnitřně ještě svobodnější a na mediální tlaky jsem jako soudce byla poměrně zvyklá, stejně jako na to, že jsou soudci napadáni v odvoláních nebo ve stížnostech. To je prostředí, v němž jsem se normálně pohybovala. Soudce musí být taková osobnost, aby tu kritiku, ať už je, nebo není oprávněná, unesl. Není-li tak silnou osobností, nemůže být dobrým soudcem.

*Stává se soudce takovou osobností, nebo se jí rodí?*

Každý má představu, že když je někdo jmenován soudcem, že jím prostě je. Pro mě je jmenování šancí stát se soudcem. Soudcem vás totiž nedělá to, že jste na nějakém soudu, natož pak vyššího nebo nejvyššího stupně. Když neprojdete jednacím síní, když nevidíte účastníky, nejste s nimi v soudcovském kontaktu, nemůžete jim porozumět. Je nutné nejprve poznat účastníky, na základě toho porozumět sporu a teprve poté o něm lze spravedlivě, nebo chcete-li rozumně rozhodnout. V soudci, ale analogicky i v advokátovi nebo soudním exekutorovi, se tato zkušenost z jednacím síní ukládá. A platí to vlastně i u vojáku. Přeci někdo, kdo dokončí vojenskou akademii a nebude postupovat po kariérních stupních, se nemůže stát generálem. Pokud ano, tak jen papírově. A proto je pro mě takový rozdíl mezi soudcem a papírovým soudcem.



*Jaká byla Vaše očekávání, když jste v roce 2005 přicházela z plzeňského soudu na Ústavní soud?*

Tak velký přechod to nebyl. Překvapením pro mě bylo, že z hlediska nápadu, počtu spisů na soudce, je to stejné jako v obecné justici. Měla jsem představu, že se jedná o pár věcí. Ale Ústavní soud je zahlcen stejně jako jakýkoliv soud v soustavě obecných soudů. Jako praktik jsem také trochu vnímala teoretický deficit, který jsem zpočátku možná měla oproti kolegům, kteří přicházeli z akademické sféry. Přišla jsem do velmi inspirativního prostředí opravdových osobností prof. JUDr. Pavla Holländera, DrSc., JUDr. et PhDr. Stanislava Balíka či JUDr. Elišky Wagnerové, Ph.D., a snažila jsem se je dohonit v tom, v čem mám rezervy, tj. v sebevzdělání, v rozšíření si teoretické platformy. Ale jako hotový soudce jsem disponovala tím, co se dá jen těžko vyčíst – uměla jsem (se) rozhodovat. A to je velmi obtížné. Na téma procesu rozhodování bychom se mohli bavit hodiny. Myslím si, že my praktici, ať už je to z kterékoliv právní profese, se musíme umět rozhodovat a nečiní nám to takovou potíž.

*Daří se Ústavnímu soudu kultivovat prostředí české justice a zvyšovat důvěru veřejnosti v systém soudnictví a spravedlnosti?*

Je povinností všech ústavních orgánů, aby se uchovala důvěra občanů v ústavní instituce. Proto by i jednotlivé ústavní instituce měly mezi sebou fungovat na bázi důvěry a respektu. Ústavní soud by k tomu měl přispívat, měl by kultivovat právní a odborné prostředí. A nejen to. Právě proto, že je tak významnou ústavní institucí, měl by se chovat a jednat tak, aby si udržel vysokou míru důvěry, kterou vůči němu veřejnost má. Je tu však jedna nevýhoda ve vztahu k soudům obecným: Ústavní soud nemá po svém zrušovacím rozhodnutí zpětnou vazbu o tom, jak obecné soudy s jeho názorem naložily. Vymahatelnost závazného právního názoru není žádná. A proto záleží na kultivaci a výchově soudců uvnitř jednotlivých nalézacích, apelačních či dovolacích soudů, na tom, s jakým respektem budou přijímat rozhodnutí Ústavního soudu. A to nikoliv na bázi nadřazenosti a podřízenosti, ale na bázi závaznosti a kultivace prostředí.

## Ústavní právo vnímám jako korunu práva

*Vracíte se na Plzeňsko. Máte k tomuto regionu silný vztah?*

Jsem rodačka z Klatov. A jak žertem říkám, mám ten správný rodokmen pro Plzeň, protože nás Klatovanů je v Plzni hodně. A ze mě se stal vlastně plzeňský patriot, mám ráda Plzeň a mám ten pocit, že se vracím domů, mezi své.

*Jakým směrem nyní povede Vaše profesní cesta?*

Zpátky ke Krajskému soudu v Plzni. Budu soudit na civilním úseku a předpokládám, že budu pokračovat v akademické činnosti. K té mě koneckonců přivedl JUDr. et PhDr. Balík. Já jsem jako praktik nechtěla, ale díky němu jsem zjistila, že je to neobyčejně obohacující a že akademická půda má hodně co do sebe. A když se Fakulta právníká Západočeské univerzity

v Plzni začala dostávat z administrativních zmatků a problémů, jako Plzeňka jsem tam šla učit.

*Jak se vypořádáváte s tím, že jste byla ochránkyní ústavnosti a v novém působišti se budete pohybovat v duálním prostředí zákonnosti i ústavnosti?*

V tuto chvíli nemohu predikovat. Vím ale, že v důsledku mého působení u Ústavního soudu se změnil můj pohled na interpretaci a aplikaci práva. Mám jiný a obohacující pohled. Ústavní právo vnímám jako korunu práva. Skrze hodnoty ústavního práva se má aplikovat a interpretovat právo podústavní. A v tomto smyslu se snažím vzbudit zájem studentů o ústavní právo, jež není jakousi disciplínou pro patnáct lidí, kteří podle některých pozitivistů věští z koule. Ne. Tyto principy jsou platné po staletí, ba dokonce po tisíciletí. A skrze ně musíme vykládat právo současné. Moji profesní zkušenost má však velmi málo soudců a počítám s tím, že budu narážet na neporozumění, možná i odsudky a negativní hodnocení. Ale to pro mě není podstatné. Nemoc ústavního soudcovství je naštěstí nevyhlášená.

*Stáváte se tedy soudkyní obecného soudu, nebo spíše emeritní ústavní soudkyní, která bude rozhodovat u obecného soudu?*

Na zkušenost být členem Ústavního soudu se nedá zapomenout. Jakou soudce už nikdy nebudu taková, jako před svým příchodem na Ústavní soud. Stávám se emeritní ústavní soudcem, kterých je u nás stejně málo jako aktivních ústavních soudců. V civilizovaném západním světě je emeritní ústavní soudce postaven naroveň ústavnímu soudci aktivnímu. A zdá se, že doba u nás k tomu již také dospěla.

# STRAFRECHTLICHE VERANTWORTUNG FÜR WILLKÜR IN LITAUEN UND DAS PRINZIP DER *ULTIMA RATIO*

**Gerardas Višinskis, PhD.**

Rechtsanwalt in Vilnius

Gemäß Art. 294 Teil 1 des Strafgesetzbuches der Republik Litauen (nachfolgend „StGB“) wird eine Person dann zur strafrechtlichen Verantwortung gezogen, wenn sie unter Umgehung der gesetzlichen Bestimmungen das eigene oder das Recht einer anderen Person durchsetzt und dabei einer anderen Person erheblichen Schaden zufügt. Oben genannter Artikel sieht eine strafrechtliche Verantwortung für Willkür mit einem Strafhöchstmaß von drei Jahren Freiheitsentzug vor. Eine strafrechtliche Verantwortung für Willkür haben im Wesentlichen alle ehemaligen Sowjetstaaten, die skandinavischen sowie südosteuropäischen Länder festgelegt. Spezielle Regelungen bezüglich eines Willkürverbots findet man außerdem in der Strafgesetzgebung von Deutschland und der Schweiz.

Die Ursprünge strafrechtlicher Verantwortung für Willkür in Litauen reichen bis ins 14. Jahrhundert, in das Großfürstentum Litauen (*Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystė*, nachfolgend „LDK“) zurück. Man vermutet, dass die ersten schriftlichen Regelungen von Willkür in der preußischen Gesetzessammlung im vom Kreuzritterorden besetzten Teil Litauens verankert

\* Der Text basiert auf dem Thema der Dissertation, die der Autor auf der rechtswissenschaftlichen Fakultät der Universität Vilnius verteidigte. Der Betreuer der Dissertation war prof. dr. Armanas Abramavičius, einer der Opponenten dann JUDr. et PhDr. Stanislav Balík. Die Kammer-Blätter veröffentlichten den Artikel auch in der Übersetzung ins Tschechische, die Mgr. Ing. Antonín Toman, Anwalt bei Kammer der Gerichtsvollzieher in der Tschechischen Republik, anfertigte.

<sup>1</sup> PAKARKLIS, Povilas. *Senasis prūsų teisyas*. Chicago: Chicagos lietuvių literatūros draugija, 1960.

<sup>2</sup> Kazimiero teisyas (1468) = Судебник Казимира (1468 г.). Vilnius: Mintis, 1967, S. 18.

<sup>3</sup> FEDOSIUK, Oleg. Savavaldžiavimas kaip nusikalstama veika: ar baudžiamoji teisė reikalinga ši norma? In *Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų*. Vilnius: Registrų centras, 2011, S. 261.

<sup>4</sup> BURBANK, Jane. *Russian Peasants Go to Court: Legal Culture in the Countryside, 1905-1917*. Indiana: Indiana University Press, 2004, S. 144–147.

<sup>5</sup> Nach Wiederherstellung der litauischen Unabhängigkeit wurde beschlossen, eine Verbindung zum LDK aufrechtzuerhalten und das Rechtsmaterial mit dem Rest der Litauischen Statuten zu harmonisieren. Das geltende Litauische Statut erwies sich als für das moderne Leben ungeeignet,

wurden. Diese Regelungen verboten das eigenmächtige Bestrafen von Dieben.<sup>1</sup> Mit dem Erstarken der Zentralmacht im LDK wurde 1468 in der Gesetzessammlung von König Kasimir verankert, dass Streitigkeiten nicht eigenmächtig, sondern vor einer zuständigen staatlichen Institution gelöst werden müssen.<sup>2</sup> Diese Tradition behielten auch spätere Rechtsakte der LDK bei. So sahen die Litauischen Statuten von 1528 und 1588 eine zusätzliche Regelung zum Schutz der Rechte von Bauern vor, z.B. strafrechtliche Verantwortung für das Säen von Getreide auf fremdem Grund und Boden u.a.

Nach der Teilung der Republik Beider Nationen 1795 trat im größeren Teil Litauens 1840 nach Aufhebung der Gültigkeit des Litauischen Statuts ab 1846 das Strafgesetzbuch des Russischen Reiches in Kraft. In genau diesem Rechtsakt findet sich erstmals der Begriff „Willkür“: „wer eine Kränkung erfahren hat oder seine berechtigten Forderungen nicht erfüllt sieht und statt seine Forderungen in der vorschriftsmäßigen Weise erfüllen zu lassen, willkürlich handelt.“ Willkür wurde auch als Lynchjustiz (erlittenes Unrecht) und eigenmächtige Rechtswiederherstellung verstanden. Im oben genannten Artikel wurde der konzeptionelle Begriff der Willkür formuliert :<sup>3</sup> 1) der Beschuldigte setzt ein bestimmtes Recht durch; 2) er tut dies unter Umgehung der Rechtsvorschriften; d.h. lässt Willkür walten, bzw. handelt eigenmächtig. Im Russischen Reich wurde in Zusammenhang mit Geld, beweglichen Vermögenswerten oder Getreide willkürlich gehandelt, um in deren Besitz zu gelangen.<sup>4</sup>

Mit der Wiederherstellung des unabhängigen litauischen Staates am 16. Februar 1918 wurde der Tatbestand der Willkürregelung als Zwingen einer anderen Person etwas Bestimmtes zu tun oder zu unterlassen, was die Rechte und Pflichten des Opfers verletzt, die Durchführung eines Rechts, eine bestimmte Pflicht zu erfüllen zu verweigern formuliert.<sup>5</sup>

Als den genannten Anzeichen entsprechender Straftatbestand der Willkür wurde betrachtet, wenn eine Person die oben genannten Taten beging und dabei zu Recht davon ausgehen

konnte, dass sie ihr Recht durchsetzt. Mithilfe staatlicher Institutionen konnte sich nicht nur ein rechtmäßiger, sondern auch ein unrechtmäßiger Besitzer von Vermögenswerten gegen Willkür verteidigen.<sup>6</sup> Die erforderlichen Merkmale für den Straftatbestand der Willkür waren physische oder moralische Gewalt.<sup>7</sup>

Nachdem Litauen 1940 von der Sowjetunion besetzt worden war, entwickelte sich die Regelung von Willkür im Rahmen des sowjetischen Strafrechts weiter. Zwar galt das Strafgesetz der UdSSR von 1922 und 1926 in Litauen nicht, jedoch hatte es den Einfluss auf das sowjetische Konzept der Regelung von Willkür dem zufolge das eigenmächtige Durchsetzen eines tatsächlichen oder angeblichen Rechts durch Verletzung der Rechte einer anderen Person als Willkür betrachtet wurde.<sup>8</sup>

Mit Wirkung vom 1. September 1961 wurde der Straftatbestand der Willkür in Art. 214 Teil 1 des Strafgesetzbuches der LSSR als „eigenmächtiges Durchsetzen eines tatsächlichen oder behaupteten Rechts, das von einer anderen Person bestritten wurde, unter Umgehung der rechtlichen Vorschriften, wobei ein wesentlicher Schaden entsteht <...>“ verankert. Als wesentlicher Schaden gelten dabei materieller Schaden, eine große moralische Kränkung des Opfers, die verletzte Interessen von großem Stellenwert, Verletzung von zivilen Rechten und berechtigten Interessen. Anscheinend war die Verankerung eines solchen Merkmals erforderlich, da die vorhergehende Zusammensetzung des Tatbestands der Willkür zu abstrakt gefasst war. Dieses Merkmal wurde evaluativ, im Strafgesetz nicht konkretisiert, und musste daher in jedem einzelnen Fall erneut festgestellt werden. Dabei ist hervorzuheben, dass in der UdSSR das Privateigentum abgeschafft war und es daher nicht besonders viele Gelegenheiten zu Willkürakten aufgrund von Vermögensstreitigkeiten gab.<sup>9</sup>

In der vom 1. Januar 1995 bis zum 30. April 2003 geltenden Version des Strafgesetzes wurde die Zusammensetzung der Willkür geändert und Willkür von da an als „eigenmächtiges Durchsetzen des tatsächlichen oder vorgeblichen Rechtes

weshalb in Litauen auf Verfassungsebene vorübergehend Nachfolge und Kontinuität der bis zum Ersten Weltkrieg in Litauen geltenden Gesetze ausländischer Staaten verankert wurde. 1918 wurde von der deutschen Besatzungsverwaltung im während des Ersten Weltkriegs von ihr eroberten Teil Litauens das 1903 eingeführte russische Strafgesetzbuch beibehalten, das bis 1940 Gültigkeit behielt. [MAKSIMAITIS, Mindaugas. *Lietuvos teisės šaltiniai 1918–1940 m.* Vilnius: Justitia, 2001, S. 50–57].

<sup>6</sup> ТАГАНЦЕВ, Николай Степанович. *Уголовное уложение 22 марта 1903 г.* Санкт-Петербург, 1904, S. 683–689.

<sup>7</sup> In der Gerichtspraxis der Zwischenkriegszeit finden sich Fälle, bei denen eine Handlung nicht als Willkürakt anerkannt wurde, dass z.B. vier Männer einen kleinen Teil einer Wiese gemäht hatten und dieser Umstand keine Gewalt darstellt; andererseits wurde festgestellt, dass das Schlagen oder das Androhen von Schlägen mit Holzscheiten und anderen Geräten in der Hand einer Person, weil eine Frau nicht aufhörte, in deren Gemüsegarten einen Graben auszuheben, als Willkür zu bewerten ist [KAVOLIS, Martynas; BIELIACKINAS, Simonas. *Baudžiamasis Statutas su papildomaisiais baudžiamaisiais įstatymais ir komentarais, sudarytais iš Rusijos Senato ir Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo sprendimų bei kitų aiškinimų.* Kaunas: D. Gutmano knygynas, 1934, S. 435–439].

Im Russischen Strafstatut von 1903 kann auch andere Regelungen für den Straftatbestand der Willkür finden: eigenmächtiges Anwenden fremder Literatur-, Musik- oder Kunstrechte; eigenmächtiges Nichtausziehen aus einer fremden Wohnung gegen den Willen des Besitzers oder einer vom diesem bevollmächtigten Person, wenn der Beschuldigte heimlich oder eigenmächtig in die Wohnung geraten ist (Art. 511 Teil 1) [ВАНЕЕВ, Сослан Умарович. *Уголовная ответственность за самоуправство по законодательству Российской Федерации:* диссертация.

Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право (12.00.08). Москва: Институт междунар. права и экономики им. А. С. Грибоедова, 2006, S. 30].

<sup>8</sup> 1926 wurde im Strafgesetzbuch ein neues Merkmal verankert, demzufolge das Recht, das umgesetzt werden sollte, von einer anderen Person angefochten sein musste.

<sup>9</sup> СКОБЛИКОВ, П. А. Самоуправство при решении имущественных споров: Вопросы уголовно-правового противодействия. Санкт-Петербург: *Правоведение*, 2000, № 3, S. 173–182. <<http://lawportal.ru/article/article.asp?articleID=157718>>.

seiner selbst oder einer anderen Person, das entweder bestritten oder angefochten, aber nicht umgesetzt wird unter Umgehung der rechtlichen Vorschriften und unter großer Schädigung der Rechte und berechtigten Interessen einer Person, Firma, Behörde oder Organisation oder durch Androhung von physischer Gewalt gegen das Opfer oder seine Angehörigen oder das Vernichten oder Beschädigen seines Vermögens <...>.“ Mit dieser Abänderung wollte man auch ein Mittel gegen organisierte Kriminalität in der Hand haben, da diese sich oft als Durchsetzung tatsächlicher oder vorgegeblicher Rechte deckte.

Mit dem neuen Strafgesetzbuch, das am 1. Mai 2003 in Kraft trat, wurde die Zusammensetzung der Willkür zwischen dem Grundtatbestand und dem qualifizierten Tatbestand unterschieden. Im Grundtatbestand blieb das Merkmal des „großen Schadens“ weiterhin bestehen, im qualifizierten Tatbestand wurde die „Anwendung physischer und psychischer Gewalt“ als kennzeichnendes Merkmal festgelegt.

Man sieht, dass sich die Regelung der Willkür in Litauen im Verlauf von Jahrhunderten entwickelt hat, und dass sie vom Strafgesetzbuch, das im besetzten Litauen Anwendung fand, beeinflusst wurde. Ungeachtet des langen Kampfes gegen Willkür sah sich der Staat Litauen auch weiterhin mit Willkürakten konfrontiert. So wurden 2.095 Fälle von Willkür in den Jahren 2004 bis 2014 verzeichnet.<sup>10</sup> Das untersuchte Thema ist jedoch nach wie vor komplex und stößt erst allmählich auf größeres Interesse der Wissenschaftler im Lande.

Die Komplexität des untersuchten Straftatbestands lässt sich daran sehen, dass seit 2010 zwei Strafverfahren wegen Willkür von dem Obersten Gericht Litauens auf dem Richterplenum der Abteilung des Strafverfahrens untersucht wurden<sup>11</sup> und zwei weitere in dem erweiterten Kollegium.<sup>12</sup> Der Willkür werden in der Regel Personen beschuldigt, die ihre Rechte und

berechtigten Interessen unter Umgehung der rechtlichen Bestimmungen verteidigen, weshalb es sich als schwierig gestaltet, eine Grenze zwischen ziviler und strafrechtlicher Verantwortung für Willkür zu ziehen.

Die Folgeerscheinung des „großen Schadens“ als Merkmal von Willkür zeigt die Gefährlichkeit der Straftat im Sinne des Strafgesetzes. Ist kein großer Schaden entstanden, kann die Straftat als Verletzung des Zivilrechts, des Verwaltungsrechts oder eines anderen Rechtes eingestuft werden. Aus der Disposition des Willkürartikels lässt sich nicht eindeutig ersehen, welcher Schaden für die Rechte und berechtigten Interessen einer Person als „groß“ betrachtet wird. Das Merkmal des „großen Schadens“ wird einer Bewertung unterzogen, das heißt, es wird in jedem Fall individuell für das jeweilige Verfahren festgestellt. Da das Strafgesetz keine eindeutigen Kriterien für die Bewertung des Merkmals enthält, kann oft niemand, die Juristen eingeschlossen, zweifelsfrei sagen, ob der Straftatbestand der Willkür vorliegt.

Das Oberste Gericht der Republik Litauen hat versucht, dieses Problem zu lösen, in dem es konstatiert hat, dass das Strafgesetz keine allgemeingültigen Kriterien für das Festlegen des Maßstabs des großen Schadens bereithält und das Gericht daher in jedem konkreten Fall über Inhalt und Ausmaß entscheiden muss, dabei allerdings auch andere Hauptkriterien zu berücksichtigen hat: den Charakter der Willkürhandlung (ob eindeutig illegale Handlungen begangen wurde, durch welche Rechtsakte die verletzten Interessen zu verteidigen sind); die Höhe des entstandenen moralischen Schadens; die Höhe des entstandenen materiellen Schadens, der Stellenwert der verletzten Rechte und Interessen; die Anzahl der Opfer; die Dauer der Straftat; der Stress, den die Opfer erfahren haben u.a. Leider sind auch diese Kriterien nicht hinreichend eindeutig.

<sup>10</sup> Aus verschiedenen Gründen gelangt nur ein Teil der registrierten Fälle von Willkür vor Gericht, z.B. gingen 2012 bei Gerichten der ersten Instanz 100 Strafverfahren wegen Willkür ein (von insgesamt 20.698 Strafverfahren), 2013 waren es 79 von 20.273. [Nacionalinė teismų administracija. 2012 ir 2013 metų statistikos ataskaitos: Baudžiamųjų bylų nagrinėjimo ataskaita. Bylų procesas (I instancijos teismuose). <<http://www.teismai.lt/lt/teismai/teismai-statistika/>>].

<sup>11</sup> Beschluss des Obersten Gerichts der Republik Litauen vom 20. Oktober 2011 im Strafverfahren Nr. 2K-P-267/2011; Beschluss des Obersten Gerichts der Republik Litauen vom 29. November 2012 im Strafverfahren Nr. 2K-P-183/2012.

<sup>12</sup> Beschluss des Obersten Gerichts der Republik Litauen vom 20. April 2010 im Strafverfahren Nr. 2A-7-2/2010; Beschluss des Obersten Gerichts der Republik Litauen vom 19. April 2011 im Strafverfahren Nr. 2K-7-111/2011.

Wenn Privatpersonen ihre verletzten Interessen in einem Zivilverfahren verteidigen wollen, greifen sie oft auf Mittel des Strafgesetzes zurück, indem sie die andere Partei eines Rechtsgeschäfts, Miteigentümer oder andere Personen, mit denen sie in einer rechtlichen Beziehung stehen, der Willkür bezichtigen. So hat sich wie eine Art „Arzneimittel“, das die populistische Tendenz dämmt, gegen alle gesellschaftlichen Übel das Strafgesetz in Anschlag zu bringen, die Idee der *ultima ratio* entwickelt.<sup>13</sup>

Dieses Prinzip besagt, dass dann, wenn sich der Schutz verletzten Interessen mit anderen Sorten der rechtlichen Verantwortung nicht gewährleisten lässt, eine strafrechtliche Verantwortung konstatiert werden kann. Es bedeutet hingegen nicht, dass das Strafrecht nur dann greifen kann, wenn andere soziale, wirtschaftliche, organisatorische oder sonstige Mittel, die auf Gründe und Bedingungen für ein bestimmtes Verhalten Einfluss haben, keine positiven Resultate ergeben haben. Im Gegenteil kann das Strafrecht nur dann positive Resultate erzielen, wenn es in Kombination mit anderen Mitteln angewandt wird, die dem Beseitigen oder Neutralisieren der Gründe und Bedingungen für ein unerwünschtes Verhalten dienen sollen. Das Strafrecht als strengste Haftungssorte kann nur gegen solches Verhalten gerichtet werden, bezüglich dessen Gefährlichkeit für eine Person, die Öffentlichkeit oder das Fortbestehen des Staates keine Zweifel bestehen.<sup>14</sup> Das Strafrecht sollte für die Gesellschaft die letzte Verteidigungslinie gegen Angriffe auf die Grundlagen ihrer Existenz darstellen. Man kann das Ausweichen auf die letzte Verteidigungslinie nicht als optimale Strategie betrachten, wenn dieses Ausweichen unausweichlich ist.<sup>15</sup>

Unter den litauischen Strafrechtswissenschaftlern herrscht die Meinung, dass man sich nur sowohl bei der Frage des anzuwendenden Strafmaßes als auch bei der Abgrenzung der strafrechtlichen Verantwortung von anderen Sorten der rechtlichen Verantwortung auf das Prinzip der *ultima ratio* berufen

könne, außerdem beim Definieren nur unzureichend umrissener Straftaten.<sup>16</sup>

Zudem hat das Verfassungsgericht der Republik Litauen in seiner Praktik konstatiert, dass beim Entscheiden darüber, ob eine Straftat vorliegt und wenn man Handlungen im strafrechtlichen Sinne verhindern will, es nicht immer sinnvoll ist, eine Straftat mit dem strengsten Mittel, nämlich einer Strafe als strafrechtlicher Konsequenz zu ahnden, weshalb jedes Mal, wenn entschieden werden soll, ob eine Straftat oder eine andere Rechtsverletzung vorliegt, bewertet werden sollte, welche Resultate man mit anderen Mitteln als einer Strafe im strafrechtlichen Sinne erreichen kann.<sup>17</sup>

Mit solchen Aussagen hat das Verfassungsgericht das Prinzip der *ultima ratio* als verfassungsmäßiges Prinzip anerkannt. Das bedeutet, dass das Prinzip der *ultima ratio* aus der Verfassung erwächst und daher auch im Strafrecht Anwendung finden sollte. Die Gerichte müssen sich daher, wenn sie eine Handlung im strafrechtlichen Sinne als Willkür qualifizieren, an dieses Prinzip halten. Eine Handlung im strafrechtlichen Sinne kann also auch dann, wenn sie formell die Merkmale des Tatbestands der Willkür aufweist, nicht immer als Straftatbestand der Willkür qualifiziert werden.

Gestützt auf oben stehende Ausführungen des Verfassungsgerichts hat das Kassationsgericht, das in Willkürstrafverfahren wiederholt konstatiert hat, dass willkürliche Handlungen um ein bestimmtes Recht durchzusetzen nicht selten dann geschehen, wenn verschiedene Interessen zusammenstoßen, bei einem Zivilstreit, dessen Urteilsgrundlagen und -weisen von den Zivilrechtsvorschriften festgelegt sind, weshalb in Willkürverfahren die Motivierung des Merkmals des großen Schadens besondere Bedeutung hat, um die Gefährlichkeit der Straftat einzuschätzen und strafrechtliche Verantwortung von anderen (zivil-, verwaltungs- oder disziplinarrecht-

<sup>13</sup> FEDOSIUK, Oleg. Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (*ultima ratio*): teorija ir realybė. *Jurisprudencija*, 2012, Nr. 19(2), S. 717.

<sup>14</sup> ŠVEDAS, Gintaras. *Baudžiamosios politikos pagrindai ir tendencijos Lietuvos Respublikoje*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006, S. 28–29.

<sup>15</sup> BAZYLEVAS, Igoris; et al. *Kriminologija*. Vilnius: Pradai, 1994, S. 321.

<sup>16</sup> FEDOSIUK, Oleg. Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (*ultima ratio*): teorija ir realybė. *Jurisprudencija*, 2012, Nr. 19(2), S. 733.

<sup>17</sup> Beschluss des Verfassungsgerichts der Republik Litauen vom 13. November 1997. Amtsblatt „*Valstybės žinios*“, 1997, Nr. 104-2644; Beschluss des Verfassungsgerichts der Republik Litauen vom 10. November 2005. Amtsblatt „*Valstybės žinios*“, 2005, Nr. 134-4819.

lichen) abzugrenzen.<sup>18</sup> Das Kassationsgericht hat außerdem konstatiert, dass es der Praxis, bei der verschiedene Konflikte geringfügiger Gefährlichkeit untereinander entstehen und die Rechtsstreitigkeiten künstlich kriminalisiert werden, indem ein Konflikttteilnehmer der Straftat der Willkür beschuldigt wurde, ohne dass analysiert wurde, ob die Gefährlichkeit der Handlungen ausreicht und die Wirksamkeit der Vorschriften anderer Rechtszweige für die Herstellung der verletzten Rechte nicht bewertet wurde, nicht zustimmt. Dies würde nicht dem Sinn des Strafgesetzes entsprechen.<sup>19</sup>

Der Sinn des Strafgesetzes und die in der Jurisprudenz demokratischer Rechtsstaaten verankerten allgemeinen Rechtsgrundsätze supponieren, dass sich keine Rechtspraxis ausbilden darf, bei der für Zivilstreitigkeiten die Normen des Strafrechts angewendet werden und das Verhalten einer Person in ausschließlich zivilrechtlichen Beziehungen als Begehen einer entsprechenden Straftat gewertet wird.<sup>20</sup> Der Praxis des Berufungsgerichts zufolge sind diese Bestimmungen für das Klären und Festlegen der Merkmale des Straftatbestands der Willkür aktuell.<sup>21</sup> Das bedeutet, dass das Berufungsgericht anerkannt hat, dass in Willkürstrafverfahren auch das Prinzip der *ultima ratio* Anwendung finden kann.

Zunächst müsste also bewertet werden, ob sich nicht durch andere Rechtsnormen Rechtsfrieden wiederherstellen kann, und nur dann, wenn diese nicht ausreichen, strafrechtliche Verantwortung geltend gemacht wird, da die Straftaten als nicht so gefährlich eingestuft wurden, und die gefährlichsten solche Taten sind, die einen Angriff auf die höchsten Werte darstellen.

In einem Verfahren hat das Berufungsgericht über die zivile Natur eines Konflikts zwischen der Verurteilten und der Verlustträgerin geurteilt, denn in dem Haus in dem es zu einem Streit gekommen war, einzelne Teile mehreren Miteigentümer gehörten, darunter der Verurteilten A. P und der Verlustträgerin S. B.. Die Miteigentümer vertrugen sich nicht miteinander und die Räume des Hauses waren nicht unterteilt, weshalb in dem untersuchten Strafverfahren nicht festzustellen war, welche konkreten Räume wem gehören. S. B. hatte vor Gericht wegen Teilung der Räumlichkeiten und Festlegung einer Nutzungsordnung Klage erhoben, war jedoch nicht zur Gerichtssitzung erschienen, weshalb die Klage nicht untersucht wurde. Die zivilrechtlichen Möglichkeiten wurden also nicht in Anspruch genommen, und mit den Mitteln des sich lange

hinziehenden Strafverfahrens wurde das Recht der Verlustträgerin auf Nutzung ihres Eigentums ebenfalls nicht wiederhergestellt. Das lag daran, dass weder die im Strafgesetzbuch vorgesehenen Strafen, noch die in der Strafverfahrensordnung vorgesehenen prozessualen Zwangsmaßnahmen ihrer Natur nach die verletzten Rechte der Verlustträgerin wiederherstellen können.<sup>22</sup> Gestützt auf die vorher dargelegten Motive und unter Berücksichtigung dessen dass die Beweise bezüglich der Höhe des entstandenen Schadens widersprüchlich waren, konstatierte das Berufungsgericht, dass den Rechten oder berechtigten Interessen des Opfers kein großer Schaden widerfahren ist.

Dem oben erwähnten Gerichtsbeschluss folgend lässt sich daher schließen, dass das Prinzip der *ultima ratio* in Willkürstrafverfahren angewandt wird, wenn nicht allein darüber entschieden wird, welche Haftung für die Person geltend zu machen ist, sondern zusätzlich darüber, ob den Rechten oder berechtigten Interessen einer Person großer Schaden zugefügt wurde und ob die begangene Tat im Sinne des Strafgesetzes gefährlich ist.

Zusammenfassend kann man sagen, dass man sich beim Bewerten, ob eine Willkürstraftat begangen wurde und ob das Merkmal des großen Schadens für die Rechte oder berechtigten Interessen einer Person durch den Willkürakt gegeben ist, auch auf das Prinzip der *ultima ratio* berufen muss. Dieses Prinzip sollte nur als zusätzliches Bewertungskriterium für die Bewertung des Merkmals des großen Schadens Anwendung finden. Gestützt darauf lässt sich eine Willkürstraftat leichter von anderen Arten der Rechtsverletzungen abgrenzen. Unter diesem Aspekt muss bewertet werden, ob andere rechtliche Möglichkeiten genutzt wurden oder nicht, und wenn nicht, ob diese effektiver gewesen wären, außerdem ob die anzuwendenden strafrechtlichen Mittel effektiv wären oder ob man durch sie einen möglichen Rechtsstreit lösen könnte. Wenn solche Möglichkeiten effektiver gewesen wären und man grundsätzlich nicht behaupten kann, dass den Rechten oder berechtigten Interessen einer anderen Person großer Schaden zugefügt wurde, sollte keine strafrechtliche Haftung für Willkür geltend gemacht werden. Wenn sich jedoch später herausstellen sollte, dass diese Möglichkeiten nicht effektiv waren, könnte die Frage der strafrechtlichen Verantwortung wieder in Erwägung gezogen werden.<sup>23</sup> Doch auch beim Anwenden des Prinzips der *ultima ratio* ist es oft bis direkt

<sup>18</sup> Beschluss des Obersten Gerichts der Republik Litauen vom 20. Oktober 2011 im Strafverfahren Nr. 2K-P-267/2011.

<sup>19</sup> Beschluss des Obersten Gerichts der Republik Litauen vom 20. April 2010 im Strafverfahren Nr. 2A-7-2/2010; Beschluss des Obersten Gerichts der Republik Litauen vom 27. September 2011 im Strafverfahren Nr. 2K-383/2011; Beschluss des Obersten Gerichts der Republik Litauen vom 29. November 2012 im Strafverfahren Nr. 2K-P-183/2012.

<sup>20</sup> Beschluss des Obersten Gerichts der Republik Litauen vom 4. Oktober 2011 im Strafverfahren Nr. 2K-409/2011.

<sup>21</sup> Beschluss des Obersten Gerichts der Republik Litauen vom 20. Oktober 2011 im Strafverfahren Nr. 2K-P-267/2011.

<sup>22</sup> *Ibidem*.

<sup>23</sup> VIŠINSKIS, Gerardas. Baudžiamoji atsakomybė už savavaldžiavimą: daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2015.

zum Rechtskräftigwerden des auf Schuld sprechenden oder frei sprechenden Beschlusses unmöglich oder zumindest sehr schwer zu beurteilen, ob der Straftatbestand der Willkür vorliegt. Aus diesem Grund wird strafrechtliche Verantwortung für Willkür in Litauen sowohl von Strafrechtswissenschaftlern als auch von Praktikern kritisiert.

#### Literatur:

- BAZYLEVAS, Igoris; et al. *Kriminologija*. Vilnius: Pradai, 1994.
- Beschluss des Obersten Gerichts der Republik Litauen vom 20. April 2010 im Strafverfahren Nr. 2A-7-2/2010.
- Beschluss des Obersten Gerichts der Republik Litauen vom 19. April 2011 im Strafverfahren Nr. 2K-7-111/2011.
- Beschluss des Obersten Gerichts der Republik Litauen vom 27. September 2011 im Strafverfahren Nr. 2K-383/2011.
- Beschluss des Obersten Gerichts der Republik Litauen vom 20. Oktober 2011 im Strafverfahren Nr. 2K-P-267/2011.
- Beschluss des Obersten Gerichts der Republik Litauen vom 4. Oktober 2011 im Strafverfahren Nr. 2K-409/2011.
- Beschluss des Obersten Gerichts der Republik Litauen vom 29. November 2012 im Strafverfahren Nr. 2K-P-183/2012.
- Beschluss des Verfassungsgerichts der Republik Litauen vom 13. November 1997. Amtsblatt „Valstybės žinios“, 1997, Nr. 104-2644; Beschluss des Verfassungsgerichts der Republik Litauen vom 10. November 2005. Amtsblatt „Valstybės žinios“, 2005, Nr. 134-4819.
- BURBANK, Jane. *Russian Peasants Go to Court: Legal Culture in the Countryside, 1905-1917*. Indiana: Indiana University Press, 2004.
- FEDOSIUK, Oleg. *Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (ultima ratio): teorija ir realybė*. Jurisprudencija, 2012, Nr. 19(2).
- FEDOSIUK, Oleg. *Savavaldžiavimas kaip nusikalstama veika: ar baudžiamajoje teisėje reikalinga ši norma? In Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų*. Vilnius: Registrų centras, 2011.
- KAVOLIS, Martynas; BIELIACKINAS, Simonas. *Baudžiamasis Statutas su papildomaisiais baudžiamaisiais įstatymais ir komentarais, sudarytais iš Rusijos Senato ir Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo sprendimų bei kitų aiškinimų*. Kaunas: D. Gutmano knygynas, 1934.
- Kazimiero teisyne (1468) = Судебник Казимира (1468 г.)*. Vilnius: Mintis, 1967.
- MAKSIMAITIS, Mindaugas. *Lietuvos teisės šaltiniai 1918–1940 m.* Vilnius: Justitia, 2001.
- Nacionalinė teismų administracija. 2012 ir 2013 metų statistikos ataskaitos: Baudžiamųjų bylų nagrinėjimo ataskaita. Bylų procesas (I instancijos teismuose)*. <<http://www.teismai.lt/lt/teismai/teismai-statistika/>>.
- PAKARKKLIS, Povilas. *Senasis prūsų teisyne*. Chicago: Chicagos lietuvių literatūros draugija, 1960.
- ŠVEDAS, Gintaras. *Baudžiamosios politikos pagrindai ir tendencijos Lietuvos Respublikoje*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006.
- VIŠINSKIS, Gerardas. *Baudžiamoji atsakomybė už savavaldžiavimą: daktaro disertacija*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2015.
- ВАНЕЕВ, Сослан Умарович. *Уголовная ответственность за самоуправство по законодательству Российской Федерации: диссертация. Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право (12.00.08)*. Москва: Институт междунар. права и экономики им. А. С. Грибоедова, 2006.
- СКОБЛИКОВ, П. А. *Самоуправство при решении имущественных споров: Вопросы уголовно-правового противодействия*. Санкт-Петербург: Правоведение, 2000, № 3. <<http://lawportal.ru/article/article.asp?articleID=157718>>.
- ТАГАНЦЕВ, Николай Степанович. *Уголовное уложение 22 марта 1903 г.* Санкт-Петербург, 1904.

# TRESTNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST ZA SVÉVOLI V LITVĚ A ZÁSADA *ULTIMA RATIO*

**Gerardas Višinskis, PhD.**

advokát ve Vilniusu

Podle čl. 294 části první trestního zákoníku Litevské republiky (dále jen „TZ“) bude osoba trestně odpovědná tehdy, když při obcházení zákonných ustanovení prosadí právo své nebo jiné osoby, a přitom třetí osobě způsobí značnou újmu. Shora uvedený článek předvídá za svévoli trest odnětí svobody až na tři roky. Trestní odpovědnost za svévoli je upravena ve většině států bývalého Sovětského svazu či ve státech severní, jakož i jihovýchodní Evropy. Zvláštní úpravu týkající se zákazu svévole najdeme mimo jiné také v právní úpravě německé a švýcarské.

Původ trestní odpovědnosti za svévoli na území Litvy bychom našli už ve 14. století v tehdejším Litevském velkovévodství (*Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystė*). Má se za to, že první trestněprávní regulace svévole byla obsažena v pruském zákonodárství na části území Litvy tehdy ovládaném církevními rytířskými řádů. Tato úprava zakazovala svémocné trestání zlodějů.<sup>1</sup> S posílením centrální moci v Litevském velkovévodství bylo roku 1468 do sbírky zákonů krále Kazimíra zakotveno, že spory musejí být nadále řešeny jen příslušnými státními institucemi a nikoliv svémocí.<sup>2</sup> Těto tradice se podržely také pozdější právní předpisy Litevského velkovévodství. Proto také

<sup>1</sup> Článek vychází z tématu disertační práce autora obhájené na Právnické fakultě Vilniuské university. Konzultantem byl prof. dr. Armanas Abramavičius, jedním z oponentů byl JUDr. et PhDr. Stanislav Balík. Článek přeložil Mgr. Ing. Antonín Toman, právník Exekutorské komory ČR. Komorní listy jej uveřejňují i v originálním znění v německém jazyce.

<sup>2</sup> PAKARKLIS, Povilas. *Senasis prūsų teisyas*. Chicago: Chicagos lietuvių literatūros draugija, 1960.

<sup>3</sup> Kazimiero teisyas (1468) = Судебник Казимира (1468 г.). Vilnius: Mintis, 1967, S. 18.

<sup>4</sup> FEDOSIUK, Oleg. Savaldžiavimas kaip nusikalstama veika: ar baudžiamoji teisėje reikalinga ši norma? In *Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų*. Vilnius: Registrų centras, 2011, S. 261.

<sup>5</sup> BURBANK, Jane. *Russian Peasants Go to Court: Legal Culture in the Countryside, 1905-1917*. Indiana: Indiana University Press, 2004, S. 144–147.

<sup>6</sup> Po znovuoobnovení litevské nezávislosti bylo rozhodnuto udržet „spojení“ na Litevské velkovévodství a harmonizovat právní materii se zbytkem Litevských statutů. Platný Litevský statut se ale ukázal být pro moderní



Litevské statuty z let 1528 a 1588 obsahovaly doplňující regulaci chránící práva sedláků, např. trestní odpovědnost za vysetí obilnin na cizím pozemku či půdě.

Po tzv. třetím dělení Polska (1795) vstoupil po zrušení platnosti Litevských statutů (od roku 1846) na větším území dnešní Litvy v platnost trestní zákoník Ruské říše. Právě v tomto právním předpisu se poprvé objevuje termín „svévole“: „Kdo utrpěl příkoří nebo jeho oprávněné nároky nedojdou uspokojení, a své požadavky neuplatní způsobem předpisy předvídaným, jedná svévolně“. Svévole tedy byla chápána jako lynč (utrpění bezpráví) a svévolná náprava sporného stavu. Ve shora uvedeném článku byl pojem svévole formulován koncepčně<sup>3</sup>: 1) poškozený prosazuje určité subjektivní právo a 2) činí tak obcházením právních předpisů; tzn., že vykonává libovůli, resp. jedná svévolně. V ruské říši tak mohlo být jednáno svévolně v souvislosti s penězi, (movitými) majetkovými hodnotami či obilninami – a to za účelem nabytí práva jejich držby.<sup>4</sup>

V návaznosti na znovuoobnovení nezávislého litevského státu dne 16. dubna 1918 byla skutková podstata svévolného jednání formulována jako donucení jiné osoby konat nebo opomenout něco, co poškozuje práva a povinnosti oběti tak, že prosazení jejího práva či splnění její určité povinnosti tím bude nemožné<sup>5</sup>.

Uvedeným znakům skutkové podstaty trestného činu svévole odpovídalo, když osoba spáchala shora uvedené skutky, a přitom vycházela z přesvědčení, že své právo prosadí. Za pomoci státních institucí se mohl svévoli bránit nejen právoplatný držitel určité majetkové hodnoty, ale také její držitel neprávoplatný.<sup>6</sup> Nezbytným znakem skutkové podstaty trestného činu svévole bylo fyzické nebo psychické násilí.<sup>7</sup>

Poté co byla Litva roku 1940 obsazena Sovětským svazem, vyvíjela se úprava svévole dále v rámci sovětského trestního práva. Trestní zákon SSSR z roku 1922 a 1926 sice v Litvě neplatil, měl nicméně vliv na sovětský koncept úpravy svévole, v důsledku čehož se svévolné prosazení skutečného nebo údajného práva, kterým se porušují práva třetí osoby, považovalo za svévoli.<sup>8</sup>

život nevhodný, protože byla v Litvě přechodně na ústavní úrovni zakotvena kontinuita zákonů jiných států, které byly v Litvě platné do první světové války. V roce 1918 byl na území Litvy, které během první světové války spravovaly německé jednotky, ponechán v platnosti ruský trestní zákoník přijatý v roce 1903, který si ponechal účinnost až do roku 1940. [MAKSIMAITIS, Mindaugas. *Lietuvos teisės šaltiniai 1918–1940 m.* Vilnius: Justitia, 2001, S. 50–57].

<sup>3</sup> ТАГАНЦЕВ, Николай Степанович. *Уголовное уложение 22 марта 1903 г.* Санкт-Петербург, 1904, S. 683–689.

<sup>4</sup> V soudní praxi meziválečné doby se našly případy, u kterých na určité jednání nebylo nahlíženo jako na akt svévole, např. když čtyři muži posekali malou část louky, což nebylo hodnoceno jako násilí. Na druhou stranu bylo judikováno, že bití nebo výhrůžky bitím dřevěnými poleny nebo jinými věcmi, které drží osoba v ruce, ženě, která nechtěla přestat na své zahradě vykopávat zde uložený hrob, je třeba hodnotit jako svévoli. [KAVOLIS, Martynas; BIELIACKINAS, Simonas. *Baudžiamasis Statutas su papildomaisiais baudžiamaisiais įstatymais ir komentaris, sudarytais iš Rusijos Senato ir Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo sprendimų bei kitų aiškinių*

S účinností trestního zákoníku Litevské sovětské socialistické republiky (1. září 1961) byl trestný čin svévole v čl. 214 části 1 definován jako „svémocné prosazení skutečného nebo domnělého práva, které bylo jinou osobou sporováno, za současného obehití právních předpisů, přičemž došlo ke vzniku značné újmy (...)“. Značnou újmu se rozuměla materiální újma, velké psychické útrapy oběti, poškozené zájmy velké hodnoty, porušení občanských práv a oprávněných zájmů. Zcela zjevně bylo uvedení této definice nezbytné, jelikož stávající struktura skutkové podstaty svévole byla příliš abstraktní. Tato struktura byla evaluativní, a její znaky nebyly konkretizovány v trestním zákonu, a musely proto být v každém konkrétním případě vždy posouzeny. Přitom je nutné zdůraznit, že v SSSR bylo zrušeno soukromé vlastnictví, a proto nevznikalo mnoho příležitostí k svévolnému jednání v důsledku majetkových sporů.<sup>9</sup>

Znění trestního zákoníku platné od 1. ledna 1995 do 30. dubna 2003 změnilo chápání svévole, na kterou bylo nahlíženo jako na „svémocné prosazení svého skutečného nebo domnělého práva či práva jiné osoby, které je sporováno či vzato v odpor, obehitím právních předpisů za velkého poškození práv a oprávněných zájmů osoby, firmy, obce anebo organizace, nebo v důsledku pohrůžky násilím na oběti či osobách jí blízkých anebo pohrůžky zničením či poškozením jejího majetku (...)“. Touto obměnou chtěl mít stát v ruce prostředek proti organizovanému zločinu, neboť tento často spočíval v prosazování skutečných či domnělých práv.

V návaznosti na nový trestní zákoník, který vstoupil v platnost 1. května 2003, se začalo rozlišovat mezi základní a kvalifikovanou skutkovou podstatou svévole. V základní skutkové podstatě zůstal požadavek „velké újmy“, v kvalifikované skutkové podstatě pak bylo předpokladem „použití fyzického nebo psychického násilí“.

Je patrné, že právní regulace svévole se v Litvě během několika století vyvinula a že byla ovlivněna trestním zákoníkem, který se používal na obsazeném litevském území. Bez ohledu na tento dlouhý boj proti svévoli byl litevský stát nadále kon-

tu. Kaunas: D. Gutmano knygynas, 1934, S. 435–439].

V ruském trestním statutu z roku 1903 je možné nalézt také další pravidla pro skutkovou podstatu trestného činu svévole: svévolné používání cizích literárních, hudebních nebo jiných uměleckých práv, svévolné nevystěhovávání se z cizího bytu proti vůli držitele nebo osoby jím zmocněné, když obviněný se do bytu dostal tajně nebo svévolně (čl. 511 díl 1). [ВАНЕЕВ, Соcлан Умарович. *Уголовная ответственность за самоуправство по законодательству Российской Федерации: диссертация. Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право (12.00.08).* Москва: Институт междунар. права и экономики им. А. С. Грибоедова, 2006, S. 30].

<sup>8</sup> V roce 1926 byla v trestním zákoníku zakotvena nová podmínka, v jejímž důsledku muselo být právo, které mělo být realizováno, jinou osobou vzato v odpor.

<sup>9</sup> СКОБЛИКОВ, П. А. Самоуправство при решении имущественных споров: Вопросы уголовно-правового противодействия. Санкт-Петербург: *Правоведение*, 2000, № 3, S. 173–182. <<http://lawportal.ru/article/article.asp?articleID=157718>>.

frontován s akty svévole. Mezi lety 2004 a 2014 bylo zjištěno 2.095 případů svévole.<sup>10</sup> Zkoumané téma je proto mnohovrstevnaté a je kontinuálně předmětem velkého zájmu litevských právních vědců.

Složitost zkoumané skutkové podstaty trestného činu je možno vidět v tom, že od roku 2010 byla plénem trestněprávního oddělení litevského Nejvyššího soudu vedena jen dvě trestní řízení stran svévole<sup>11</sup> a dvě další řízení před rozšířeným kolegiem.<sup>12</sup> Ze svévole jdou zpravidla viněny osoby, které svá práva a oprávněné zájmy brání obcházením zákonných ustanovení, protože se ukazuje složitým najít hranici mezi civilní a trestněprávní odpovědností za svévoli.

Způsobení následku „velké újmy“ jakožto znaku svévole vymezuje nebezpečnost trestného činu ve smyslu trestního zákoníku. Nevznikne-li velká újma, může být takový čin klasifikován jako porušení občanského, správního či jiného práva.

Z dispozice normy týkající se svévole se nedá jednoznačně určit, jakou újmu na právech či oprávněných zájmech je možné považovat za „velkou“. Znak „velké újmy“ je předmětem posuzování, což znamená, že je pro každé řízení v každém konkrétním případě individuálně stanoven. Jelikož trestní zákoník neobsahuje pro posouzení tohoto znaku žádná jednoznačná kritéria, nemůže nikdo, právníky nevyjímaje, bez pochyb říci, zda určité jednání je trestným činem svévole.

Nejvyšší soud Litevské republiky se pokusil tento problém vyřešit konstatováním, že v trestním zákoníku nejsou k dispozici žádná obecně platná kritéria pro stanovení měřítek velké újmy, a soud proto v každém konkrétním případě musí rozhodnout o obsahu a rozsahu, přičemž ale musí zohlednit také další hlavní kritéria: charakter svévolného jednání (zda bylo zjevně konáno protiprávně, jakými právními prostředky je nutné chránit poškozené zájmy); výše vzniklé psychické újmy,

výše vzniklé materiální škody; významnost porušených práv a zájmů; počet poškozených; doba trvání trestného činu; stres, který poškození museli prožít, apod. Bohužel tato kritéria také nejsou vyčerpávající.

Když chtějí soukromé osoby hájit své poškozené zájmy v civilním řízení, často spoléhají na prostředky vlastní trestnímu zákoníku a obviňují druhou stranu právního úkonu, spoluvlastníka či třetí osoby, se kterým jsou v určitém právním vztahu, ze svévolného jednání. Tím se postupně vyvinula zásada *ultima ratio*<sup>13</sup> jako svého druhu „léčivý prostředek“, který zabraňuje tendencím proti všem společenským nešvarům zaktivovat ustanovení trestního zákoníku.

Tento princip vyjadřuje, že jen tehdy, nelze-li zajistit ochranu poškozených zájmů jinými druhy právní odpovědnosti, může být konstatována odpovědnost trestněprávní. To ale neznamená, že trestního práva lze užít jen tehdy, nepřináší-li pozitivní výsledek ostatní sociální, hospodářské, organizační či jiné prostředky, které mají vliv na důvody a podmínky určitého jednání. Naopak, trestní právo může přinést pozitivní výsledky jen v případech, že je aplikováno v kombinaci s jinými prostředky, jež mohou sloužit k odstranění nebo neutralizaci důvodů a podmínek určitého nechtěného jednání.

Trestní právo jakožto nejpřísnější druh odpovědnosti může být zaměřeno jen proti takovému jednání, ohledně jehož nebezpečnosti pro osoby, veřejnost či státnost nevystávají žádné pochyby.<sup>14</sup> Trestní právo by mělo představovat poslední ochrannou linii společnosti před útoky na samou podstatu její existence. Nechat něco dojít až k poslední obranné linii ale nelze považovat za optimální strategii v případech, kdy je to od počátku nevyhnutelné.<sup>15</sup>

Mezi litevskými právními vědci převládá názor, že by bylo možné dovolat se principu *ultima ratio* nejen v otázce pou-

<sup>10</sup> Z rozličných důvodů napadá k soudu jen část registrovaných případů svévole, např. v roce 2012 se jen 100 trestních řízení stran svévole pojednávalo před soudy prvního stupně (z celkem 20.698 trestních řízení), v roce 2013 to bylo 79 z 20.273. [Nacionalinė teismų administracija. 2012 ir 2013 metų statistikos ataskaitos: Baudžiamųjų bylų nagrinėjimo ataskaita. Bylų procesas (I instancijos teismuose). <<http://www.teismai.lt/lt/teismai/teismai-statistika/>>.

<sup>11</sup> Rozhodnutí Nejvyššího soudu Litevské republiky ze dne 20. října 2011 v trestním řízení č. 2K-P-267/2011; Rozhodnutí Nejvyššího soudu Litevské republiky ze dne 29. listopadu 2012 v trestním řízení č. 2K-P-183/2012.

<sup>12</sup> Rozhodnutí Nejvyššího soudu Litevské republiky ze dne 20. dubna 2010 v trestním řízení č. 2A-7-2/2010; Rozhodnutí Nejvyššího soudu Litevské republiky ze dne 19. dubna 2011 v trestním řízení č. 2K-7-111/2011.

<sup>13</sup> FEDOSIUK, Oleg. Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (*ultima ratio*): teorija ir realybė. *Jurisprudencija*, 2012, Nr. 19(2), S. 717.

<sup>14</sup> ŠVEDAS, Gintaras. *Baudžiamosios politikos pagrindai ir tendencijos Lietuvos Respublikoje*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006, S. 28–29.

<sup>15</sup> BAZYLEVAS, Igoris; et al. *Kriminologija*. Vilnius: Pradai, 1994, S. 321.

žitelné trestní sazby, ale také při vymezení trestněprávní odpovědnosti od jiných druhů právní odpovědnosti, dále též při definování trestných činů s nejasnými konturami.<sup>16</sup>

Navíc Ústavní soud Litevské republiky konstatoval, že při rozhodování o tom, zda určité jednání je třeba považovat za trestný čin, chceme-li zamezit dalším obdobným skutkům v trestněprávním smyslu, není vždy přiléhavé. Určité trestněprávně relevantní jednání sankcionovat trestem jakožto trestněprávním následkem, ale vždy, má-li být rozhodnuto, zda se jedná o trestný čin či jiný druh porušení práva, by mělo být zhodnoceno podle toho, jakých výsledků je možné dosáhnout užitím jiných prostředků než trestu v trestněprávním smyslu.<sup>17</sup>

Tímto pojetím přiznal Ústavní soud principu *ultima ratio* ústavněprávní relevanci. To znamená, že princip *ultima ratio* vyvěrá z ústavy a má být aplikován také v trestním právu. Soudy se v návaznosti na to musejí, chtějí-li určité jednání v trestněprávním smyslu kvalifikovat jako svévoli, tohoto principu držet. Určité jednání v trestněprávním smyslu tedy nemusí být materiálně kvalifikováno jako naplnění skutkové podstaty trestného činu svévole vždy, když formálně naplňuje všechny znaky skutkové podstaty svévole.

V návaznosti na shora uvedené závěry Ústavního soudu kasační soud v trestních řízeních ohledně svévole opakovaně konstatoval, že ke svévolným jednáním za účelem prosazení určitého práva dochází nezřídka tehdy, stojí-li proti sobě různé zájmy v civilních sporech, jejichž základy a způsoby rozhodování jsou určeny předpisy občanského práva, přičemž ale v řízeních ohledně svévole má zvláštní význam hodnocení předpokladu vzniku velké škody, aby bylo možné posoudit nebezpečnost trestného činu, a oddělit tak trestní odpovědnost o jiných (civilní, správní, disciplinární).<sup>18</sup>

Kasační soud mimo to konstatoval, že nesouhlasí s praxí, při které vznikají různé konflikty nevýznamné nebezpečnosti a jsou uměle kriminalizovány právní spory, ve kterých je účastník konfliktu obviněn z trestného činu svévole, aniž by bylo analyzováno, zda nebezpečnost jeho jednání je dostačující, a aniž by bylo hodnoceno působení předpisů jiných právních odvětví na vzniku porušovaného práva. To neodpovídá smyslu trestního zákoníku.<sup>19</sup>

Smysl trestního zákoníku a obecné právní zásady zakotvené v jurisprudenci demokratických právních států předpokládají, že nesmí dojít k vytvoření takové právní praxe, při které se na civilní spory používají normy trestního práva a na jednání osob ve výhradně občanskoprávních vztazích je nahlíženo jako na páchání odpovídajících trestných činů. V důsledku judikatury dovolacího soudu jsou stále aktuální jeho úvahy ohledně zkoumání a stanovení znaků skutkové podstaty trestného činu svévole.<sup>21</sup> To znamená, že dovolací soud má za to, že v trestním řízení ohledně svévole je na místě použít princip *ultima ratio*.

Nejprve tedy musí být hodnoceno, zda není možné dosáhnout pokojného právního stavu jinými právními normami, a jen tehdy, když tyto nepostačují, uplatnit trestněprávní odpovědnost. Je tedy nutné rozlišit trestné činy, které je možné klasifikovat jako nikoliv nebezpečné, od těch nejnebezpečnějších, které představují útoky na nejvyšší hodnoty.

V jednom řízení rozhodl dovolací soud o civilní podstatě konfliktu mezi odsouzeným a poškozenou, kdy v domě, v němž došlo ke sporu, patřily jednotlivé části více spoluvlastníkům, mimo jiné také odsouzenému A. P. a poškozené S. B. Spoluvlastníci se vzájemně nesnášeli dobře a pokoje v domě nebyly rozděleny, přičemž v popisovaném trestním řízení nebylo prokázáno, které konkrétní místnosti komu patří. S. B. podala k soudu žalobu na rozdělení věci a stanovení způsobu užívání, k ústnímu jednání se nicméně nedostavila, takže k projednání

<sup>16</sup> FEDOSIUK, Oleg. Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (*ultima ratio*): teorija ir realybė. *Jurisprudencija*, 2012, Nr. 19(2), S. 733.

<sup>17</sup> Rozhodnutí Ústavního soudu Litevské republiky ze dne 13. listopadu 1997. Sbírnka „*Valstybės žinios*“, 1997, č. 104–2644; Rozhodnutí Ústavního soudu Litevské republiky ze dne 10. listopadu 2005. Sbírnka „*Valstybės žinios*“, 2005, č. 134-4819.

<sup>18</sup> Rozhodnutí Nejvyššího soudu Litevské republiky ze dne 20. října 2011 v trestním řízení č. 2K-P-267/2011.

<sup>19</sup> Rozhodnutí Nejvyššího soudu Litevské republiky ze dne 20. dubna 2010 v trestním řízení č. 2A-7-2/2010; Rozhodnutí Nejvyššího soudu Litevské republiky ze dne 27. září 2011 v trestním řízení č. 2K-383/2011; Rozhodnutí Nejvyššího soudu Litevské republiky ze dne 29. listopadu 2012 v trestním řízení č. 2K-P-183/2012.

<sup>20</sup> Rozhodnutí Nejvyššího soudu Litevské republiky ze dne 4. října 2011 v trestním řízení č. 2K-409/2011.

<sup>21</sup> Rozhodnutí Nejvyššího soudu Litevské republiky ze dne 20. října 2011 v trestním řízení č. 2K-P-267/2011.

žaloby meritorně nedošlo. Došlo tedy k využití občanskoprávních prostředků, právo poškozené na užívání svého vlastnictví nebylo obnoveno ani prostředky dlouho se táhnoucího trestního řízení. To bylo způsobeno tím, že ani tresty předvídané v trestním zákoníku ani ochranná opatření předvídaná v trestním řádu nebyly již svojí povahou způsobilé obnovit nerušený výkon práv poškozené.<sup>22</sup> S ohledem na shora vyložené motivy a při zohlednění toho, že důkazy ohledně výše vzniklé škody si odporovaly, konstatoval dovolací soud, že nedošlo k velké újmě na právech či oprávněných zájmech oběti.

Na základě výše zmíněného usnesení soudu se dá vyvodit, že princip *ultima ratio* se použije v trestním řízení ohledně svévolí, není-li nejen rozhodnuto, který typ odpovědnosti určité osoby se uplatní, ale ani tehdy, není-li rozhodnuto, zda vůbec vznikla na právech či oprávněných zájmech osoby velká újma či zda spáchaný čin je (materiálně) nebezpečný ve smyslu trestního zákoníku.

Závěrem lze shrnout, že při hodnocení, zda došlo ke spáchání trestného činu svévolí a zda je naplněn znak velké újmy na právech a oprávněných zájmech v příčinné souvislosti s aktem svévolí, je nutné zohlednit princip *ultima ratio*. Tento princip by neměl sloužit jen jako doplňkové kritérium pro hodnocení naplnění předpokladu velké újmy. V návaznosti na to je možné snáze od sebe oddělit trestný čin svévolí od jiných druhů porušení práv. Tímto prizmatem musí být hodnoceno, zda bylo využito jiných právních možností, či nikoliv, a pokud ne, zda by to bývalo nebylo účinnější. Dále zda by použité trestněprávní prostředky byly účinné a zda by s jejich pomocí bylo možné vyřešit daný právní spor. Když by takové možnosti byly účinnější a současně není možné dovodit, že došlo ke vzniku velké újmy na právech a oprávněných zájmech jiné osoby, neměla by být uplatněna trestněprávní odpovědnost za svévolí.

Pokud by se později ukázalo, že tyto možnosti nebyly účinné, mohla by být otázka trestněprávní odpovědnosti vzata znovu do úvahy.<sup>23</sup>

Ale i při aplikaci principu *ultima ratio* je často až do nabytí právní moci odsuzujícího či zprošťujícího rozsudku nemožné nebo přinejmenším velmi obtížné usoudit, zda určitý skutek je, či není trestným činem svévolí. Z tohoto důvodu je trestněprávní odpovědnost za svévolí v Litvě kritizována jak ze strany právních vědců, tak ze strany praktiků.

#### Seznam literatury:

BAZYLEVAS, Igoris; et al. *Kriminologija*. Vilnius: Pradai, 1994.  
 Rozhodnutí Nejvyššího soudu Litevské republiky ze dne 20. dubna 2010 v trestním řízení č. 2A-7-2/2010.  
 Rozhodnutí Nejvyššího soudu Litevské republiky ze dne 19. dubna 2011 v trestním řízení č. 2K-7-111/2011.  
 Rozhodnutí Nejvyššího soudu Litevské republiky ze dne

27. září 2011 v trestním řízení č. 2K-383/2011.  
 Rozhodnutí Nejvyššího soudu Litevské republiky ze dne 20. října 2011 v trestním řízení č. 2K-P-267/2011.  
 Rozhodnutí Nejvyššího soudu Litevské republiky ze dne 4. října 2011 v trestním řízení č. 2K-409/2011.  
 Rozhodnutí Nejvyššího soudu Litevské republiky ze dne 29. listopadu 2012 v trestním řízení č. 2K-P-183/2012.  
 Rozhodnutí Ústavního soudu Litevské republiky ze dne 13. listopadu 1997. Sbírnka „Valstybės žinios“, 1997, č. 104-2644;  
 Rozhodnutí Ústavního soudu Litevské republiky ze dne 10. listopadu 2005. Sbírnka „Valstybės žinios“, 2005, č. 134-4819.  
 BURBANK, Jane. *Russian Peasants Go to Court: Legal Culture in the Countryside, 1905-1917*. Indiana: Indiana University Press, 2004.  
 FEDOSIUK, Oleg. *Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (ultima ratio): teorija ir realybė*. Jurisprudencija, 2012, Nr. 19(2).  
 FEDOSIUK, Oleg. *Savavaldžiavimas kaip nusikalstama veika: ar baudžiamoji teisėje reikalinga ši norma? In Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų*. Vilnius: Registrų centras, 2011.  
 KAVOLIS, Martynas; BIELIACKINAS, Simonas. *Baudžiamasis Statutas su papildomaisiais baudžiamaisiais įstatymais ir komentais, sudarytais iš Rusijos Senato ir Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo sprendimų bei kitų aiškinimų*. Kaunas: D. Gutmano knygynas, 1934.  
 Kazimiero teismas (1468) = Судебник Казимира (1468 г.). Vilnius: Mintis, 1967.  
 MAKSIMAITIS, Mindaugas. *Lietuvos teisės šaltiniai 1918–1940 m*. Vilnius: Justitia, 2001.  
 Nacionalinė teismų administracija. *2012 ir 2013 metų statistikos ataskaitos: Baudžiamųjų bylų nagrinėjimo ataskaita. Bylų procesas (I instancijos teismuose)*. <<http://www.teismai.lt/lt/teismai/teismai-statistika/>>.  
 PAKARKLIS, Povilas. *Senasis prūsų teismas*. Chicago: Chicagos lietuvių literatūros draugija, 1960.  
 ŠVEDAS, Gintaras. *Baudžiamosios politikos pagrindai ir tendencijos Lietuvos Respublikoje*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006.  
 VIŠINSKIS, Gerardas. *Baudžiamoji atsakomybė už savavaldžiavimą: daktaro disertacija*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2015.  
 ВАНЕЕВ, Сослан Умарович. *Уголовная ответственность за самоуправство по законодательству Российской Федерации: диссертация. Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право (12.00.08)*. Москва: Институт междунар. права и экономики им. А. С. Грибоедова, 2006.  
 СКОБЛИКОВ, П. А. *Самоуправство при решении имущественных споров: Вопросы уголовно-правового противодействия*. Санкт-Петербург: Правоведение, 2000, № 3. <<http://lawportal.ru/article/article.asp?articleID=157718>>.  
 ТАГАНЦЕВ, Николай Степанович. *Уголовное уложение 22 марта 1903 г.* Санкт-Петербург, 1904.

<sup>22</sup> *Ibidem*.

<sup>23</sup> VIŠINSKIS, Gerardas. *Baudžiamoji atsakomybė už savavaldžiavimą: daktaro disertacija*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2015.

# ZÁKON Č. 164/2015 SB. – NOVELA OBČANSKÉHO SOUDNÍHO ŘÁDU A EXEKUČNÍHO ŘÁDU

**Mgr. et Mgr. Jiří Flam**  
právník Exekutorské komory ČR

Tento článek pojednává o další novele zákonů upravujících činnost soudních exekutorů. Původní sněmovní tisk č. 181 byl ve Sbírce zákonů zveřejněn jako zákon č. 164/2015 Sb. dne 1. července 2015 a přináší řadu změn, z nichž většina<sup>1</sup> nabude účinnosti dne 1. září 2015.

Návrh zákona byl původně předložen skupinou poslanců a jeho cílem bylo pouze upřesnit taxativním výčtem okruh věcí vyloučených z výkonu rozhodnutí. V průběhu politických jednání na půdě Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky však došlo ke shodě, že k tisku bude ze strany Ústavně právního výboru Sněmovny předložen komplexní pozměňovací návrh.<sup>2</sup> Do tohoto návrhu byla vložena další novelizující ustanovení obsažená původně v jiných sněmovních tiscích, včetně návrhů zcela nových, o nichž předtím neproběhla širší veřejná diskuse. Jelikož novela není vládním návrhem zákona, nebyla k návrhu zákona vypracována žádná důvodová zpráva, nebyly vyhodnoceny možné dopady novely ani zváženy alternativy či rizika navrhované úpravy pro práva účastníků řízení či práva třetích osob, ani neproběhlo mezirezortní připomínkové řízení. Namísto analýz či odborné diskuse v připomínkovém řízení proto na veřejnost čeká rovnou praxe.

Článek pojednává o úpravě definice jiných příjmů dle § 299 občanského soudního řádu, o rozšíření okruhu věcí vyloučených z exekuce a o pořizování zvukově obrazového záznamu. Nová úprava výkonu rozhodnutí prodejem nemovité věci a změna § 58 exekučního řádu bude z důvodu rozsahu daných témat popsána až v některém z následujících článků.

<sup>1</sup> Vyjma části druhé, čl. III, bod 20, jehož účinnost je stanovena až od 1. ledna 2016.

<sup>2</sup> Srov. <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=181&ct1=3>.

## Jiné příjmy dle § 299 občanského soudního řádu

Zákon č. 164/2015 Sb. rozšiřuje okruh tzv. jiných příjmů dle § 299 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, z nichž se provádějí srážky dle ustanovení o výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy. Přestože původní verze komplexního pozměňovacího návrhu obsahovala pouze rozšíření definice o výsluhový příspěvek vojáků z povolání nebo příslušníků bezpečnostních sborů a o příplatek k důchodu ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem v oblasti sociální a příplatek k důchodu a zvláštní příspěvek k důchodu podle zákona upravujícího ocenění účastníků národního boje za vznik a osvobození Československa a některých pozůstalých po nich, konečná verze zákona zahrnuje mezi jiné příjmy i příjmy na základě dohody o provedení práce.

I když rozhodně nelze podceňovat význam prvních dvou typů příjmů, jež byly nově mezi tzv. „jiné příjmy“ zahrnuty, nejvýznamnější dopad bude mít novela na sociálně slabé povinné právě z důvodu zahrnutí příjmů z dohod o provedení práce mezi příjmy dle § 299 občanského soudního řádu. Zároveň se jedná o častou formu smlouvy, s níž se setká většina zaměstnavatelů, proto je vhodné na tuto změnu upozornit.

Původní úprava tzv. „jiných příjmů“, která neobsahovala příjmy z dohod o provedení práce, ve svém důsledku znevýhodňovala sociálně slabé osoby, které mnohdy nemají šanci nalézt práci na hlavní pracovní poměr ani na dohodu o pracovní činnosti. Na příjem z těchto dohod se totiž neuplatnila ustanovení o srážkách ze mzdy, a proto se tento příjem postihoval celý.

Část sociálně slabých zaměstnanců se proto ocitla hned ve dvojím znevýhodnění – nenašli zaměstnavatele, který by byl ochoten je zaměstnat tak, aby za ně zároveň odváděl zdravotní a sociální pojištění. Když si tito sociálně slabí zaměstnanci snažili alespoň sami aktivně vydělat na své živobytí, byl celý jejich příjem z dohod o provedení práce postižen, takže jim na živobytí nezbylo nic.

Lze proto shrnout, že původní zákonná úprava nemotivovala povinné pracovat, byť alespoň na dohodu o provedení práce, neboť těmto osobám nezbyvalo z takového příjmu nic na živobytí, a tudíž si takovou práci vlastně nemohli dovolit vykonávat nebo byli nuceni pracovat v rámci tzv. „šedé ekonomiky“, tj. „načerno“. Paradoxně proto vyšší (úplné) srážky z příjmů nevedly

k rychlejšímu uhrazení dluhu. Novou úpravu lze tedy ocenit pro její sociální citlivost, která je ale zároveň způsobilá vyvolat efekt v podobě efektivnějšího vymáhání splácení dluhů.

## Inspirace pro nařízení vlády č. 595/2006 Sb.

Na základě výše uvedeného argumentu, že úplné sražení celého příjmu nemotivuje povinné k práci a k dosahování příjmů, z nichž by šly dluhy následně hradit, se lze zamyslet i nad konkrétními parametry nařízení vlády č. 595/2006 Sb., o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižitelná srážkami bez omezení (nařízení o nezabavitelných částkách). Nařízení v souladu s § 279 odst. 3 občanského soudního řádu stanoví částku, nad kterou se srazí bez omezení zbytek čisté mzdy vypočtené podle § 279 odst. 1 věty první občanského soudního řádu.

Úvaha nad přiměřeností vládním nařízením stanovené částky, nad níž je příjem postižitelný neomezeně, koresponduje s otázkou, zda nezabavitelné příjmy zaručené povinnému vyhláškou jsou dostatečné, aby z nich povinný byl schopen zajistit své běžné živobytí. Částka normativních nákladů na bydlení či životního minima pro jednotlivce totiž nemusí dostačovat k pokrytí běžných životních nákladů. Jelikož jejich součet vytváří částku, nad kterou se příjem srazí bez omezení, může se i osoba pracující, jež chce dluhy hradit, ocitnout před rozhodnutím, zda raději neodejde do „šedé ekonomiky“ z důvodu, aby si vůbec mohla dovolit zaplatit své základní životní náklady, např. nájem, jídlo, základní potraviny, dojíždění do zaměstnání, základní oblečení apod. Při práci „načerno“ však v exekučním řízení není z příjmů povinného již vymoženo nic. Nabízí se proto otázka, zda by neměla být částka, nad níž lze příjem zabavit bez omezení, přiměřeně navýšena. Mohla by se tím zvýšit motivace povinných zvýšit si legální cestou své příjmy při možnosti hradit své skutečné životní náklady. Z vyšších legálních příjmů by pak byla sražena částka dle § 279 odst. 1 občanského soudního řádu, tj. bylo by ve prospěch věřitele více vymoženo v porovnání se situací, kdy povinný pracuje „načerno“ a skrývá celé své příjmy.

Stanovení konkrétní výše částky dle § 279 odst. 3 občanského soudního řádu je otázkou etickou, tak aby byly zohledněny skutečné, nikoli tabulkové životní náklady a aby zároveň nebyl

nepřiměřeně krácen oprávněný v případě, že by výše takové částky byla stanovena neúměrně vysoko.

## Věci vyloučené z výkonu rozhodnutí

Dle předmětné novely se nově z věcí, které jsou ve vlastnictví povinného nebo ve společném jmění povinného a jeho manžela, nemůže týkat výkon rozhodnutí těch, které povinný nezbytně potřebuje k uspokojování hmotných potřeb svých a své rodiny nebo k plnění svých pracovních úkolů, jakož i jiných věcí, jejichž prodej by byl v rozporu s dobrými mravy a jejichž počet a hodnota odpovídají obvyklým majetkovým poměrům.

Oproti původnímu vymezení v § 322 odst. 1 občanského soudního řádu nejsou vyloučeny věci, jejichž prodej by byl v rozporu s morálními pravidly, nýbrž nově to jsou věci, jejichž prodej by byl v rozporu s dobrými mravy s přihlédnutím k „obvyklým majetkovým poměrům“. Lze předpokládat, že příslušné ustanovení nebude mít širšího dopadu na průběh exekuce, neboť nejsou jasně určeny „obvyklé majetkové poměry“. Definice obvyklých majetkových poměrů může být stanovena v případě naléhavého právního zájmu judikaturou, či pojem obvyklých právních poměrů zůstane bez definice a zůstává otázkou míra jeho dalšího využití při vedení exekuce.

Podstatnější je proto novelizace § 322 odst. 2, kde byla zvolena kazuistická metoda k určení věcí vyloučených z výkonu rozhodnutí. Kromě všech dosavadních okruhů vyloučených věcí novela stanoví, že vyloučeno je „obvyklé vybavení domácnosti, zejména lůžko, stůl, židle, kuchyňská linka, kuchyňské nářadí a nádobí, lednička, sporák, vařič, pračka, vytápěcí těleso, palivo, příkrývka a ložní prádlo, pokud hodnota takové věci zjevně nepřesahuje cenu obvyklého vybavení domácnosti“. Pojem obvyklého vybavení domácnosti nestanoví, co je to obvyklá domácnost, jež by měla být obvykle vybavena, což může při soupisu věcí přinášet problémy. Zákonodárce mezi konkrétní věci zařadil předměty, které jsou nezbytné k uspokojování hmotných potřeb povinného či jeho rodiny, přičemž tyto předměty identifikuje jako stoly, židle, postel apod. Zůstává však otázkou postavení předmětů sloužících např. k uspokojování náboženských potřeb. Zda takové předměty slouží k uspokojování hmotných či výhradně duchovních potřeb, nelze jednoznačně určit. Pokud určitá fyzická osoba nepotřebuje na základě svého životního, náboženského pohledu na svět např.

sedět na židli a jíst u stolu, neboť jí vsedě na polštáři, zato však při jídle potřebuje využívat z důvodu svého náboženského přesvědčení speciální jídelní soupravu, pak využívání takové jídelní soupravy je hmotnou potřebou fyzické osoby podobně, jako je hmotnou potřebou jiné fyzické osoby při konzumaci pokrmu sezení na židli u stolu. I kritérium majetkové hodnoty v případě speciálních náboženských potřeb v domácnosti selhává. V obvyklé domácnosti ortodoxního vyznavače se mohou nacházet velmi hodnotné předměty, jejichž výskyt v obvyklé domácnosti každého ortodoxního vyznavače je nutný a které zároveň nelze substituovat za předměty levnější (neboť levnější předměty například nejsou schválené příslušnou náboženskou autoritou).

Lze říci, že s ohledem na náboženskou svobodu osob by se stát i zákonodárce měl spíše zdržet kazuistického určování, co je obvyklé vybavení domácnosti nezbytné pro uspokojování hmotných potřeb, neboť hmotné potřeby lze s ohledem na náboženské vyznání povinného vykládat různým způsobem, a přes snahu zákonodárce vymezit hmotné potřeby osob židlemi, stoly a postelemi je potřeba posuzovat situaci každého povinného i nadále individuálně.

Že jsou úvahy týkající se náboženského vyznání osob při provádění výkonu rozhodnutí namístě, dokazuje i nové písm. c) v § 322 odst. 2. Zákonodárce mezi věci vyloučené z výkonu rozhodnutí nově zařadil i studijní a náboženskou literaturu a dětské hračky. Tyto věci jsou z výkonu rozhodnutí vyloučeny bez ohledu na jejich hodnotu. Do pojmu náboženské literatury je kromě obvyklých a známých knih nutno zařadit např. i sumerské hliněné destičky, ručně psané svitky Tóry či náboženské ikony. Zvláště u ikon může dojít k záměně s obrazem, který by postižitelný při výkonu rozhodnutí teoreticky mohl být, ovšem ikonu je nutno interpretovat spíše jako náboženský text, tj. je literárním dílem, které bylo napsáno.

Jelikož ale i obrazovou literaturu je nutno považovat za literaturu, z výkonu rozhodnutí budou vyloučeny i předměty, které na první pohled mohou nezasvěcenému pozorovateli připadat jako obrazy, ovšem povinný je bude užívat jako obrazovou literaturu. Kritériem soupisu věcí proto napříště z hlediska § 322 odst. 2 písm. c) bude prohlášení povinného, zda ten který předmět je náboženským textem. Státní moc by v případě prohlášení povinného, že určitá věc je jeho náboženskou literaturou, neboť obsahuje nápisy či obrazy náboženské povahy, neměla tvrdit opak, neboť by takovým postupem mohla porušovat svobodu náboženského vyznání povinného.<sup>3</sup>

<sup>3</sup> Srov. čl. 15 a 16 Ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. Dle čl. 16 může být výkon práv na svobodné projevení náboženství omezen zákonem, samotné právo svobody myšlení a náboženského vyznání však zákonem omezit nelze, nelze totiž někomu zakazovat, aby si něco myslel, lze pouze zákonem omezit šíření něčích myšlenek z důvodů uvedených v čl. 16. Veřejná moc by proto žádné osobě neměla tvrdit, že nevyznává náboženství či že takové náboženství neexistuje, když o něm tato osoba tvrdí, že jej vyznává a že takové náboženství existuje. Konstrukci novelizovaného ustanovení lze proto považovat za nepří-

liš promyšlenou, neboť ani soud by v případě, že osoba tvrdí, že dotyčný předmět je pro ni náboženskou literaturou, neměl rozhodnout tak, že náboženská není. Naopak zvolení jiného kritéria, např. ceny náboženské literatury, nad jejíž výši by bylo možné ji pojmout do soupisu movitých věcí, by bylo efektivnější, neboť by nehrozil konflikt se svobodou náboženského vyznání, při sepsání věci by totiž exekutor nemusel tvrdit, že věc není náboženskou literaturou, kdežto dle současné novely právě toto tvrzení bude muset při soupisu věcí učinit.

Lze proto uzavřít, že zákonodárce předmětnou novelou vnesl do občanského soudního řádu ustanovení, jež klade na soud i jeho vykonavatele značné interpretační nároky. Povinnému, který chce ochránit své peníze před výkonem rozhodnutí, se nově vyplatí investovat do historických náboženských svitků či podobných předmětů, neboť podobné předměty stojí i miliony korun českých a z pohledu novely jsou z výkonu rozhodnutí vyloučeny. Zůstává otázkou, zda toto bylo cílem zákonodárce, či zda i studijní a náboženská literatura vyloučená z výkonu rozhodnutí neměla být omezena pevně stanovenou cenou.

Problematiku dětských hraček lze shrnout stručnou úvahou, že účastníci řízení, soudy i soudní exekutoři a především zákonodárci budou překvapeni, až se v průběhu řízení začne ukázat, s čím vším si děti hrají.

## Zvukově obrazový záznam

Zákonodárce zákonem č. 164/2015 Sb. novelizoval rovněž ustanovení § 325b odst. 3 občanského soudního řádu, upravující pořizování záznamu o průběhu prohlídky bytu a jiných místností. Předchozí právní úprava spočívala na zásadě, že záznam se prováděl pouze v případě, že o jeho pořízení požádala osoba, jež byla oprávněna být přítomna při soupisu. Jinak mohl být i bez návrhu záznam pořízen pouze v případě, že jeho pořízení bylo potřebné. Zdali bylo pořízení záznamu potřebné, rozhodl soud.<sup>4</sup>

Nová úprava je řešena obligatorním pořizováním záznamu, když zákonodárce stanovil, že o průběhu prohlídky bytu a jiných místností ten, kdo provádí výkon rozhodnutí, pořídí zvukově obrazový záznam. O tom musejí být přítomné osoby poučeny při zahájení prohlídky.

Z již výše uvedeného důvodu, že k návrhu zákona nebyla vypracována důvodová zpráva, nelze určit, co bylo cílem přijatého nového znění ustanovení. Zákonodárce pravděpodobně zastával názor, že je potřeba zvýšit dohled nad činností soudu při provádění soupisu v bytě povinného. Předchozí úprava, kdy měl povinný či jiná osoba právo o záznam požádat, se zákonodárci nejspíše nejevila jako dostatečná. Nová úprava však neřeší situaci, jak postupovat, když si povinný z důvodu ochrany svého soukromí nepřeje pořízení zvukově obrazového záznamu. Povinný přítom ve svém bytě může mít předměty citlivé či osobní povahy, např. sexuálního charakteru, a nemusí mít na pořízení zvukově obrazového záznamu z prohlídky svého bytu žádný zájem. Dle nové úpravy však nemá povinný ani

exekutor právo pořízení takového záznamu odmítnout. Novela se nevypořádala ani s otázkou, jak postupovat, když se bude v bytě povinného pohybovat třetí osoba či osoba nezletilá. Zvukově obrazový záznam se totiž po jeho pořízení stane součástí spisu, a proto k němu bude mít přístup a bude s ním moci nakládat oprávněný. Na rozdíl od exekutora však oprávněný není vázán povinností mlčenlivosti.<sup>5</sup>

Přestože Exekutorská komora ČR i Úřad na ochranu osobních údajů zákonodárce v průběhu legislativního procesu upozorňovaly na problematickou stránku navrhovaného ustanovení, zákonodárce se rozhodl nejspíše chránit povinného i proti jeho vůli. Nevyhověl tak návrhům Komory, aby bylo přijato alespoň kompromisní řešení, kdy by byl záznam od začátku pořizován povinně, ovšem povinný či další osoba přítomná při soupisu, jejíž soukromí by bylo záznamem narušeno, by měla právo odmítnout další pořizování záznamu z důvodu ochrany svého soukromí.

### Seznam literatury:

KASÍKOVÁ, M., KUČERA, Z., PLÁŠIL, V. a kol. *Exekuční řád. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-476-6.

SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-506-0.

JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář, Kniha I. 1. vydání*. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. ISBN 978-80-87109-39-7.

JIRSA, J., MÁDR, J., BERAN, V. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář, Kniha V. 1. vydání*. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. ISBN 978-80-87109-50-2.

<sup>4</sup> K pořizování záznamu srov. JIRSA, J., MÁDR, J., BERAN, V. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář*, Kniha V. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. ISBN 978-80-87109-50-2, str. 288 a JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář*, Kniha I. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. ISBN 978-80-87109-39-7, str. 272–284.

<sup>5</sup> K problematice mlčenlivosti srov. např. KASÍKOVÁ, M., KUČERA, Z., PLÁŠIL, V. a kol. *Exekuční řád. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-476-6, str. 127–132.



# KOMPARACE EXEKUCE PODLE DAŇOVÉHO ŘÁDU A EXEKUČNÍHO ŘÁDU ZEJMÉNA V OTÁZCE ZAHÁJENÍ ŘÍZENÍ

## JUDr. Jitka Wolfová

asistent katedry občanského práva Fakulty právnické  
Západočeské univerzity v Plzni,  
soudní exekutor Exekutorského úřadu Plzeň-město

Pojem exekuce je standardním termínem, který je skloňován téměř všemi vrstvami a skupinami obyvatel. Hned v úvodu musí autorka negovat i tezi často uváděnou v odborné literatuře, která popisuje soudního exekutora a exekuční řízení jako nový právní institut. Od zavedení institutu soudního exekutora uběhlo již více než 14 let a lze tvrdit, že pojem exekuce a důsledky s tímto řízením spojené jsou známy převážně části veřejnosti. Ovšem z hlediska právních základů a postupů v rámci exekučního řízení je třeba konstatovat, že u laické a v řadě případů i u odborné veřejnosti je patrná značná neznalost základních zásad i obecné znalosti právní úpravy exekučního řízení.

S ohledem na výše uvedené se autorka domnívá, že jen skutečný odborník dnes dokáže rozlišit a pojmenovat elementární diferenční kritéria provádění exekuce podle řádu daňového nebo exekučního. Základním cílem tohoto článku je právě nastínění hlavních rozdílů v provádění exekuce podle daňového a exekučního řádu. Bude se specializovat zejména na problematiku zahájení řízení a dále pak na odlišnost procesního postavení správce daně a soudního exekutora.

## Obecně k daňovému řízení

Daňové řízení, které nepochybně patří do daňového práva procesního, představuje soubor právních norem, které upravují postup účastníků řízení v rámci realizace práv a závazků, které pro ně plynou z daňových vztahů. Základní procesně právní normou upravující daňové řízení je zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád (dále jen "daňový řád"), který nahradil s účinností od 1. ledna 2010 zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků. Z hlediska komplexnosti je potřeba uvést, že daňové řízení je vedle registračního řízení a řízení o závazném posouzení jedním z typů zvláštního řízení při správě daní podle daňového řádu. Dle ustanovení § 134 odst. 3 daňového řádu se daňové řízení skládá podle okolností z dílčích řízení, ve kterých jsou vydávána jednotlivá rozhodnutí.

Toto ustanovení obsahuje taxativní výčet, a to řízení nalézací<sup>1</sup>, placení daní<sup>2</sup> a řízení o mimořádných opravných a dozorčích prostředcích proti jednotlivým rozhodnutím vydaným v rámci daňového řízení.

Z uvedeného je tedy patrné, že daňový řád je velice strukturovaný a upravuje několik druhů zvláštních řízení, která se dále člení na dílčí řízení. Podstatným faktorem v otázce výkladu a aplikace právních norem daňového řádu je fakt, že daňové právo procesní, jakožto část daňového práva, patří do zvláštní části finančního práva, které je samostatným odvětvím v systému našeho práva. Finanční právo pak z důvodu nadřazenosti veřejné moci nebo kogentnosti právních norem řadíme do oborů veřejnoprávních.

## Exekuční titul

Základní podmínkou pro to, aby mohlo být exekuční řízení zahájeno (popřípadě nařízeno a vedeno), je existence listiny, která byla vydána orgánem nadaným rozhodovací pravomocí a ukládá konkrétní osobě povinnost plnění.<sup>3</sup> To je shodný prvek obou komparovaných exekucí. Jedná se o exekuční titul, který dále musí splňovat podmínky materiální a formální vykonatelnosti.

**Exekuční titul způsobilý k vymáhání prostřednictvím exekuce dle daňového řádu je upraven v ustanovení § 176 daňového řádu**, které explicitě stanoví, že exekučním titulem je a) výkaz nedoplatků sestavený z údajů evidence daní, b) vykonatelné rozhodnutí, kterým je stanoveno peněžité plnění<sup>4</sup>, nebo c) vykonatelný zjišťovací příkaz. Z hlediska právní úpravy daňové exekuce plynoucí z ustanovení § 177 daňového řádu stanoví zákon pro výkon daňové exekuce subsidiární použití zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen "OSŘ"). V návaznosti na výčet exekučních titulů dle úpravy OSŘ v ustanoveních § 274 a 275 je úprava exekučních titulů dle ustanovení § 176 daňového řádu speciální. Typickým a do jisté míry specifickým exekučním titulem je výkaz nedoplatků sestavený z evidence daní. Dále je za doklad opravňující správce daně k zahájení vymáhání považováno vykonatelné rozhodnutí, kterým bylo stanoveno peněžité plnění. Takový exekuční titul je typickým projevem dělené správy<sup>5</sup>, kam patří zejména veškerá vykonatelná rozhodnutí orgánů veřejné správy, včetně platebních výměrů a jiných rozhodnutí, vykonatelných smírů,

kteří ukládají povinnost peněžitého plnění, jakož i dalších rozhodnutí vydaných při výkonu veřejné moci, např. soudy, jimiž byla uložena platební povinnost k peněžitému plnění určenému do **veřejného rozpočtu**.

**V exekučním řádu je výčet exekučních titulů uveden v ustanovení § 40 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů (dále jen "EŘ").** Také exekuční řád je z hlediska provázanosti právních předpisů postaven na zásadě subsidiarity exekučního řádu vůči občanskému soudnímu řádu. Legislativně je tato zásada zakotvena v ustanovení § 52 EŘ, kdy nestanoví-li tento zákon jinak, použijí se pro exekuční řízení přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu. Rovněž tak ustanovení exekučního řádu ohledně taxativního výčtu exekučních titulů lze nesporně považovat za speciální ustanovení. Na rozdíl od exekučního titulu dle norem daňového řádu jsou v exekučním řízení vymáhána nejenom plnění plynoucí do veřejného rozpočtu, ale také do rozpočtu soukromého<sup>6</sup>. Dále pak forma plnění nemusí být nutně pouze peněžní, ale exekuční řád rovněž upravuje i povinnosti nepeněžního charakteru (vyklizení, odebrání věci, rozdělení společné věci, provedení prací a výkonů).

Z uvedeného tedy plyne zřejmá hranice mezi vlastnostmi exekučních titulů, které lze vymáhat v rámci komparovaných exekucí. Zatímco v rámci daňové exekuce je zákonem a vůbec celkovým postavením finančního práva, jako práva veřejného, možné vymáhat pouze peněžité plnění za podmínek ustanovení § 176 daňového řádu s tím, že se vždy jedná o peněžité plnění ve prospěch veřejného rozpočtu, v rámci exekuce dle exekučního řádu lze vymáhat za podmínek ustanovení § 40 EŘ jak plnění peněžité do veřejného nebo soukromého rozpočtu, tak plnění nepeněžité.

S odkazem na ustanovení § 175 daňového řádu lze pak shrnout jednoduchý dílčí závěr, že v rámci exekuce dle exekučního řádu je možné vymáhat rovněž exekuční tituly, které upravuje daňový řád. Ten totiž stanoví, že správce daně může vymáhat nedoplatek daňovou exekucí nebo zabezpečit vymáhání nedoplatku prostřednictvím soudu nebo soudního exekutora, popřípadě je uplatnit v insolvenčním řízení nebo je přihlásit do veřejné dražby.<sup>7</sup>

<sup>1</sup> Nalézací řízení se dále člení na vyměřovací řízení, doměřovací řízení a řízení o řádném opravném prostředku proti rozhodnutí vydanému v řízení vyměřovacím nebo doměřovacím.

<sup>2</sup> Placení daní se dále člení na řízení o posečkaní daně a rozložení její úhrady na splátky, řízení o zajištění daně, exekuční řízení a řízení o řádném opravném prostředku výše uvedených řízení.

<sup>3</sup> Dare, facere, omittere, pati.

<sup>4</sup> Ovšem toliko peněžité plnění ve prospěch veřejného rozpočtu.

<sup>5</sup> Ustanovení § 161 a 162 daňového řádu.

<sup>6</sup> Do rozpočtů soukromých podniků, bank, pojišťoven a dalších soukromých finančních institucí a rovněž do rozpočtů v sektoru obyvatelstva, tzv. rozpočty domácností.

<sup>7</sup> Ustanovení § 175 daňového řádu.

## Činnost správce před zahájením daňové exekuce

Platná právní úprava umožňuje v souladu s ustanovením § 153 daňového řádu správci daně vhodným způsobem vyzvat daňový subjekt o výši jeho nedoplatku a upozornit jej na následky spojené s jeho neuhrazením. Uvedené ustanovení lze zcela jistě klasifikovat jako poslední výzvu k dobrovolnému zaplacení nedoplatku, kdy marným nevyužitím nabídnuté lhůty nebo způsobu úhrady přistoupí správce daně k zahájení úkonů v rámci daňové exekuce.

Studiem předchozí právní úpravy správy daní a poplatků se nabízí učinit závěr, že uvedená možnost v ustanovení § 153 daňového řádu má částečně nahradit výzvu dle § 73 odst. 1 zákona o správě daní a poplatků. V rámci této problematiky se nelze ztotožnit s názory některých odborných autorů, například s JUDr. Jaroslavem Kobíkem a JUDr. Alenou Kohoutkovou, kteří v publikaci **Daňový řád s komentářem** (2. aktualizované vydání) na straně 777 uvádějí, že plošné nevyužití možnosti vyzvazování, se kterým se autoři v praxi setkávají, a to i v případech kontaktních a ničím nevybočujících daňových subjektů, představuje závažné porušení základních zásad správy daní. Autorka článku má za to, že každý daňový subjekt by měl nést primární odpovědnost za důsledky nesprávného daňového tvrzení, tím spíše, že zákon stanoví přiměřenou lhůtu k podání. Z ryze ekonomického hlediska je zaslání výzvy neúčelný ekonomický výdaj veřejného rozpočtu, který v konečném důsledku formou daní zatíží daňového poplatníka, který svoji povinnost splnil řádně<sup>8</sup>. Z oblasti exekučního řízení je navíc empiricky prokázáno, že na výzvu ke splnění vymáhané povinnosti<sup>9</sup> reaguje přibližně pouze 10 % povinných a uvedený institut má spíše tendenci motivovat dlužníka k protiprávnímu jednání v podobě účelového zcizování nebo ukrývání exekučně postihnutelného majetku, který nepodléhá zákonné evidenci ve veřejných registrech<sup>10</sup>.

## Zahájení daňové exekuce

Dle ustanovení § 178 odst. 1 daňového řádu se daňová exekuce nařizuje vydáním exekučního příkazu, čímž je zahájeno exekuční řízení. Dle odstavce 4 téhož ustanovení se exekuční příkaz doručuje dlužníkovi a dalším příjemcům tohoto rozhodnutí a lze se proti němu odvolat do 15 dnů ode dne doručení.

Je tedy zřejmé, že v rámci daňové exekuce je okamžik zahájení řízení vymezen okamžikem vydání exekučního příkazu<sup>11</sup> správcem daně. Je tedy nutné důsledně odlišovat okamžik vydání exekučního příkazu a okamžik doručení exekučního příkazu účastníkům řízení. S okamžikem doručení exekučního příkazu, zejména povinnému, zákon toliko spojuje pouze počátek běhu lhůty pro podání řádného opravného prostředku, tedy odvolání. V praxi se navíc uplatňuje ten prvek, že exekuční příkaz se nejprve zašle institucím, které spravují exekučně postižitelný majetek dlužníka, a následně, s několikadenním zpožděním, dlužníkovi samému. Důvodem je především zabránění účelovému zcizování majetku dlužníka.

Obecná lhůta 15 dnů k podání možnosti odvolání do jisté míry respektuje zásadu rychlosti při nařízení daňové exekuce a zákon takovou možnost dává jak dlužníkovi samému, tak i dalším adresátům exekučního příkazu, zejména pak poddlužníkům, kteří mohou namítat neexistenci pohledávky apod. Podstatnou skutečností je, že rozhodnutí o odvolání proti exekučnímu příkazu je přezkoumatelné ve správním soudnictví v souladu s ustanovením § 65 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní. K tomu navíc lze citovat např. rozhodnutí rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu č. j. 2 Afs 81/2004 54 ze dne 26. 10. 2005,<sup>12</sup> který se meritorně zabýval námitkami, které upravoval zákon o správě daní a poplatků.

Okrajově se ještě lze zmínit o možnosti vyloučení majetku z daňové exekuce dle ustanovení § 179 daňového řádu. Zde je upraveno právo osob k majetku nepřipouštějící provedení exekuce. Nutno podotknout, že vyloučení majetku z daňové exekuce je vymezeno občanským soudním řádem a speciální úprava dle § 179 daňového řádu rozlišuje dvě lhůty, kdy pro počátek jejich běhu je rozhodující zejména skutečnost, zdali byl exekuční příkaz osobě, která je oprávněna podat návrh, doručen,<sup>13</sup> nebo nikoliv<sup>14</sup>.

## Zahájení soudní exekuce

Exekuce podle ustanovení § 43a odst. 1 EŘ je zahájena doručením exekučního návrhu k exekutorovi. Takto příchozí exekuční návrh<sup>15</sup> podléhá kontrole exekutora z hlediska formálních náležitostí, zejména určitosti a srozumitelnosti v tom smyslu, zda návrh obsahuje stanovené náležitosti a zda je připojen exekuční titul, případně listiny prokazující přechod

<sup>8</sup> Ekonomické hledisko by bylo eliminováno, pokud by výzva byla učiněna méně formálním způsobem, např. telefonicky, e-mailem atd.

<sup>9</sup> Ustanovení § 46 odst. 6 exekučního řádu.

<sup>10</sup> Např. pokyn zaměstnavateli zasílat mzdu na účet příbuzných, sjednání si minimální mzdy, schování movitých věcí ke třetím osobám atd. Povinný si často obratem změnil adresu trvalého pobytu na ohlašovnu atd.

<sup>11</sup> Taxativní výčet způsobů provedení daňové exekuce je vyjmenován v ustanovení § 178 odst. 5 daňového řádu.

<sup>12</sup> "... rozhodnutí o námitkách proti exekučnímu příkazu podle ustanovení § 73 odst. 8 daňového řádu je rozhodnutím, které lze napadnout žalobou ve správním soudnictví. Jedná se tedy o rozhodnutí ve smyslu ustanovení § 65 odst. 1 soudního řádu správního."

<sup>13</sup> Ustanovení § 179 odst. 3 daňového řádu.

<sup>14</sup> Ustanovení § 179 odst. 4 daňového řádu.

<sup>15</sup> Ustanovení § 37 a § 38 exekučního řádu.

práva či povinnosti nebo listiny osvědčující splnění vzájemné povinnosti či podmínky<sup>16</sup>, ale i věcné předpoklady, za kterých může být exekuce vedena. V případě bezvadnosti exekučního návrhu je soudní exekutor povinen požádat exekuční soud<sup>17</sup> o pověření vedením exekuce. Po velké novele exekučního řádu s účinností od 1. 1. 2013 se žádost o pověření vedením exekuce zasílá exekučnímu soudu prostřednictvím veřejné datové sítě a elektronické aplikace určené k podání takové žádosti s názvem EŽOPEX<sup>18</sup>. Zákonná lhůta k podání uvedené žádosti je do 15 dnů ode dne doručení exekučního návrhu.

Exekuční soud má v souladu s ustanovením § 43a odst. 3 vydat pověření<sup>19</sup> do 15 dnů, jestliže jsou splněny všechny zákonem stanovené předpoklady. Právě v okamžiku doručení pověření soudního exekutora dle ustanovení § 43a může exekutor začít zjišťovat a zajišťovat majetek povinného, což v podstatě znamená, že může mimo jiné fakticky realizovat součinnosti dle ustanovení § 33 a 34 exekučního řádu.

Okamžik doručení pověření zakládá soudnímu exekutorovi několik zákonných povinností, z nichž některé jsou vázány zákonnými lhůtami. V první řadě musí soudní exekutor zaslat vyrozumění o zahájení exekuce oprávněnému do 15 dnů od doručení pověření tak, jak uvádí ustanovení § 44 EŘ. Se zasláním vyrozumění oprávněnému souvisí možnost nabízená exekučním řádem v ustanovení § 44 odst. 4 EŘ, kdy je-li vymáhaná povinnost v hrubém nepoměru k majetku povinného, na který by se vztahoval zákaz podle § 44a odst. 1, může exekutor před zasláním vyrozumění oprávněnému rozhodnout, že zákaz podle § 44a odst. 1<sup>20</sup> se vztahuje pouze na část majetku přiměřenou vymáhané povinnosti. Toto rozhodnutí zašle spolu s vyrozuměním oprávněnému.<sup>21</sup> Další povinností, která je upravena v ustanovení § 37 odst. 3, je zákonné spojování v případě exekučního návrhu, který vykazuje prvky téhož oprávněného proti témuž povinnému u totožného exekutora do doby, než zanikne oprávnění exekutora k vedení předchozí exekuce. Poslední významnou povinností je v souladu s ustanovením § 44 odst. 1 zaslat povinnému, nejpozději s prvním exekučním příkazem, vyrozumění o zahájení exekuce společně s výzvou ke splnění vymáhané povinnosti, která musí obsahovat poučení, že splní-li do 30 dnů od doručení této výzvy vymáhaný nárok a uhradí-li zálohu, vydá exekutor neprodleně příkaz k úhradě nákladů exekuce<sup>22</sup>.

Poslední technická povinnost exekutora nastává po marném uplynutí výše uvedené lhůty 30 dnů, kdy je povinností exekutora na základě ustanovení § 35a zapsat některé údaje do rejstříku zahájených exekucí, zejména pak doložku provedení exekuce.<sup>23</sup>

## Nejvýznamnější odlišnosti zahájení obou řízení

Z výše uvedeného rozboru náležitostí a povinností v rámci zahájení obou řízení vyplývá, že exekuce podle exekučního řádu představuje administrativně náročný proces, který do jisté míry výrazným způsobem oddaluje faktické provedení exekuce, které je v souladu s ustanovením § 52 odst. 3. Exekuce může být provedena až za kumulativního splnění podmínek uvedených v písm. a) až c) téhož ustanovení, tedy marným uplynutím lhůty k dobrovolnému splnění a právní moci exekučního příkazu.

Daňová exekuce je o poznání administrativně jednodušší a v případě, že nikdo nepodá odvolání proti exekučnímu příkazu, dá se v podstatě tvrdit, že exekuce může být provedena v řádu dnů. Naopak exekuce dle exekučního řádu v případě nevyužití opravných prostředků může být nejdříve provedena až po zhruba 50 dnech. Právě časové hledisko představuje významný prvek pro efektivnost a moment překvapení, který je vlivem výzvy ke splnění vymáhané povinnosti ve lhůtě 30 dnů od doručení významně omezen.

Další podstatnou skutečností je, že exekutor má jen velmi omezený způsob, jak odmítnout provedení exekuce. Exekuční řád totiž vyjmenovává pouze několik málo možností, které jsou uvedeny v ustanovení § 30 exekučního řádu. Jedná se o situaci, kdy požadovaný úkon odporuje zákonu nebo právním předpisům, nesložil-li oprávněný přiměřenou zálohu na náklady exekuce, nejde-li o exekuci k vymožení výživného na nezletilé dítě. Zákon tedy neumožňuje provést exekuci například z důvodu vysoké nákladovosti způsobu provedení exekuce s tím rizikem, že je zde vysoký předpoklad neúspěšnosti celkového provedení exekuce<sup>24</sup>. Jistá možnost je nabízena v ustanovení § 264 odst. 2 občanského soudního řádu, podle něhož soud za-

<sup>16</sup> Ustanovení § 43 exekučního řádu.

<sup>17</sup> Věcná a místní příslušnost exekučního soudu je upravena v ustanovení § 45 exekučního řádu.

<sup>18</sup> Elektronická žádost o pověření exekutora.

<sup>19</sup> Pověření má právní formu opatření, tedy nejedná se o rozhodnutí soudu.

<sup>20</sup> Institut generálního inhibitoria.

<sup>21</sup> V praxi se jedná o případy, kdy vymáhaná povinnost je v řádech tisíců korun a povinný má tolik majetku, že není nutné generální inhibitorium vztahovat na všechny věci. Například má několik nemovitých věcí a k uspokojení vymáhané povinnosti spolehlivě postačí pouze některá z nich.

<sup>22</sup> Ustanovení § 46 odst. 6 exekučního řádu.

<sup>23</sup> Ustanovení § 52 odst. 3 písm. a) exekučního řádu.

<sup>24</sup> V rámci exekuce se provedou nákladné úkony, např. mobiliární exekuce, a povinný po všech provedených úkonech nebude mít dostatek finančních prostředků k uhrazení vymáhané povinnosti nebo alespoň vzniklých hotových výdajů.

mítne návrh na výkon rozhodnutí, jestliže je již z návrhu zřejmé, že by výtěžek, kterého by se dosáhlo, nepostačil ani ke krytí nákladů výkonu rozhodnutí. Naproti tomu správce daně, jak již bylo výše uvedeno, může v otázce způsobu vymáhání dle ustanovení § 175 odst. 1 daňového řádu zvolit alternativu, kdy může provedením daňové exekuce pověřit soud nebo soudního exekutora. Je zjevné, že tato možnost je využívána zejména v případech, kdy by samotné vedení exekuce správcem daně bylo příliš nákladné. Správce daně je totiž vázán zásadou hospodárnosti řízení. A takový způsob rovněž představuje i nákladovou úsporu veřejného rozpočtu, protože soudní exekutor je na veřejném rozpočtu zcela nezávislý.

### Odlišnost pojetí procesního postavení správce daně a soudního exekutora

Procesní postavení soudního exekutora upravuje ustanovení § 28 EŘ, kde je uvedeno, že úkony exekutora se považují za úkony exekučního soudu. Toto ustanovení je dále rozvinuto ustanovením § 52 odst. 2 EŘ, kde je zakotveno, že není-li stanoveno jinak, je exekutor oprávněn vykonat všechny úkony, které občanský soudní řád a další právní předpisy jinak svěřují při provedení výkonu rozhodnutí soudu, soudci, vykonavateli nebo jinému zaměstnanci soudu.

Právě uvedená ustanovení exekučního řádu jsou z hlediska procesního postavení exekutora zásadního charakteru, protože jimi je postavení exekutora definováno jako výkon veřejné moci z pověření soudu v oblasti justice osobou soukromoprávní<sup>25</sup>.

Naproti tomu postavení správce daně v rámci daňové exekuce je také specifické. Ustanovení § 177 odst. 2 daňového řádu stanovuje, že pravomoci správce daně, jakožto exekučního orgánu, upravuje výlučně tento zákon. Tam, kde vystupuje správce daně coby oprávněný z exekučního titulu, použijí se obdobně ustanovení občanského soudního řádu upravující postavení oprávněného. Je tedy zjevné, že daňová exekuce legitimně rozeznává tzv. dvojroli správce daně v rámci jednoho řízení. V otázce nároku z exekučního titulu je v pozici oprávněného a současně také vykonává pravomoci orgánu, který exekuci provádí.

<sup>25</sup> Soudní exekutor má IČ.

### Oblast vzájemné spolupráce

Lze shrnout, že rozdíly mezi oběma exekucemi jsou pouze koncepční. Je však zjevný určitý potenciál v oblasti spolupráce. Zejména v oblasti přeplatků (a to jak daňových, tak v rámci exekučního řízení), které by např. správce daně v případě, že proti subjektu není vedena daňová exekuce, mohl dávat povinně na vědomí například Exekutorské komoře České republiky, která by následně mohla informovat všechny soudní exekutory. Soudní exekutor by pak v případě, že proti subjektu vede exekuci, mohl vydat exekuční příkaz. Ano, je zde stále otevřena otázka, zda lze takto postupovat. Převažující názor o tom, že daňový přeplatek lze postihnout, neboť se jedná o vynaložené prostředky ve vlastnictví povinného vůči státu, který je v důsledku vzniku daňového přeplatku poddlužníkem povinného v exekuci, vyznívá pro věřitele pozitivně. Obdobný příklad z hlediska přeplatku v exekuci a jeho postižení v rámci daňové exekuce by určitě byl efektivním nástrojem k postihu majetku povinných. Další oblasti kvalitnější spolupráce lze spatřovat v otázce součinnostních dotazů ohledně průběhu vedení exekuce proti subjektům, které současně čelí daňové a soudní exekuci. Tato možnost by mohla být využívána i exekutory ve vztahu k vývoji daňového řízení, a mohly by tak být oboustranně eliminovány neúčelné výdaje, například prověřováním adres, které již ta či ona exekuční instituce kontrolovala. Právě v oblasti spolupráce tedy tkví značný potenciál a do budoucna by mohly být některé její aspekty řešeny, čímž by se exekuční řízení více zefektivnilo.

#### Seznam literatury:

- KOBIK, Jaroslav, KOHOUTKOVÁ, Alena. *Daňový řád s komentářem. 2 aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2013. 1 191 s. ISBN 978-807263769-0.*
- MARKOVÁ Hana. *Daňové zákony 2014. Praha: Grada, 2014. 272 s. ISBN 978-80-247-5171-9.*
- BAKEŠ Milan, KARFÍKOVÁ Marie, KOTÁB Petr, MARKOVÁ Hana. *Finanční právo. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 519 s. ISBN 978-80-7400-440-7.*
- Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů.*
- Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád.*
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.*
- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád.*
- Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní.*

# PROVEDENÍ EXEKUCE PRODEJEM MOVITÝCH VĚCÍ – STŘELNÝCH ZBRANÍ

## Mgr. David Zvěřina Úvod

exekutorský koncipient

EÚ Praha-západ

JUDr. Milana Makaria

Prodej movitých věcí ve vlastnictví povinného, respektive movitých věcí náležejících do společného jmění povinného a jeho manžela, patří již tradičně mezi zákonem aprobované způsoby provedení exekuce, jež jsou taxativně vypočtené exekučním řádem a díky nimž lze dospět k uspokojení exekučním titulem přiznané peněžité pohledávky oprávněného, jejího příslušenství, nákladů oprávněného v exekučním řízení a nákladů exekuce. Tento specifický způsob provedení exekuce je svojí povahou více invazivní ve srovnání s jinými způsoby provedení exekuce a měl by být soudním exekutorem využíván převážně až sekundárně, v souladu se zásadou přiměřenosti provádění exekuce, jež je vyjádřena v ust. § 58 odst. 2 zákona č. 120/2001 Sb. (dále jen e. ř.). Pro uvážlivé využívání tohoto způsobu provedení exekuce, nazývaného taktéž jako mobiliární exekuce, hovoří i praktická zkušenost, kdy s tímto způsobem provádění exekuce je obvykle spojena celá řada problémů, počínaje ekonomickou stránkou věci (tento způsob provedení exekuce v určitých případech jen stěží postačí ke krytí nákladů exekuce samotné, s tímto způsobem provedení exekuce mohou být spojeny vysoké náklady řízení vedených na základě excindačních žalob) a nadměrným administrativním zatížením soudního exekutora, konče (vysoké nároky na řádnou protokolaci úkonů s mobiliární exekucí spojených, vyřizování stížností povinných nebo jiných osob na postup soudního exekutora).

Není se čemu divit. Hodnota movitých věcí ve vlastnictví povinného, respektive movitých věcí náležejících do společného jmění povinného a jeho manžela není dopředu povětšinou ani zhruba známa. Provedení soupisu, zajištění movitých věcí a jejich případný prodej je výrazným zásahem do jednotlivých komponentů vlastnického práva povinného. Ale nejen to. Mobiliární exekuce je povinným často vnímána velmi palčivě, neboť tento přichází do přímého kontaktu se zaměstnanci soudního exekutora, majetkový postih touto formou je zřejmě nejvíce hmatatelný a nezřídka také dochází k narušení soukromí povinného. Přes všechna úskalí má však tento způsob provedení exekuce v exekuční praxi jistě svoje místo. Z pohledu oprávněného bývá naopak často vítanou možností, jak se domoci svého práva, a nemálo oprávněných tak dokonce volí (při sou-

časné absenci teritoriálního principu) konkrétního soudního exekutora právě podle kritéria, zda je tento fakticky schopen a ochoten mobiliární exekuci zajistit. Nelehká úloha soudního exekutora při provádění mobiliární exekuce je ještě více ztížena, pokud se předmětem exekučního postihu mají stát střelné zbraně. Povaha těchto movitých věcí má za následek mnohá omezení při procesním postupu soudního exekutora, vnáší do celé právní problematiky značná specifika a vyžaduje od soudního exekutora velmi obezřetný přístup. Cílem této práce je celkové shrnutí problematiky mobiliární exekuce střelných zbraní, která je v odborných právních textech zřídka kdy řešena, a navržení konkrétních postupů soudního exekutora při tomto způsobu provedení exekuce.

## Prameny právní úpravy a její předmět

Obecné právní vymezení movité věci lze nalézt zejména v ust. § 489 a ust. § 498 zákona č. 89/2012 Sb., přičemž toto vymezení je právní veřejnosti jistě dostatečně známo, ačkoliv i ono s účinností nového občanského zákoníku doznalo změn při využití tzv. širokého právního pojetí věci. Obsahem dalšího textu této kapitoly je tedy alespoň bazální vymezení pojmu střelná zbraň a kategorizace těchto zbraní. Jakkoliv se může zdát vymezení pojmu a kategorií střelných zbraní jako nevýznamné, pravý opak je pravdou. Pro právníka zabývajícího se konkrétním problémem stran provedení exekuce prodejem střelných zbraní je nadmíru důležité umět rozpoznat, zda se jedná o střelnou zbraň, jakého je tato zbraň druhu, a to jednak z pohledu obecného, jednak z pohledu zákona č. 119/2002 Sb. (dále jen zákon o zbraních).

Dle přílohy k zákonu o zbraních je střelnou zbraní zbraň, u které je funkce odvozena od okamžitého uvolnění energie při výstřelu, zkonstruovaná pro požadovaný účinek na definovanou vzdálenost.<sup>1</sup> Za vojenské střelné zbraně jsou považovány zbraně určené k vedení námořní, letecké nebo pozemní války. Samočinné zbraně jsou zbraně, u nichž se opětovně nabití a napnutí bicího mechanismu děje v důsledku předchozího výstřelu a u kterých konstrukce umožňuje více výstřelů při jednom stisknutí spouště. Plynovými a expanzními zbraněmi jsou zbraně, u kterých je funkce odvozena od okamžitého uvolnění energie stlačeného vzduchu nebo jiného plynu (plynovky, vzduchovky, větrovky).<sup>2</sup> U opakovacích zbraní pak dochází k opětovnému nabití a napnutí bicího mechanismu pomocí ručního ovládní závěru nebo mechanického otočení revolverového válce. Naopak u samonabíjecích zbraní se opětovně nabití a napnutí bicího mechanismu děje v důsledku předcho-

zího výstřelu. Za krátké zbraně jsou považovány ty, které jsou opatřeny hlavní, jež svojí délkou nepřesahuje 300 mm, nebo jejichž celková délka nepřesahuje 600 mm. Za dlouhé zbraně jsou považovány ty, které svými rozměry přesahují rozměry zbraní krátkých.<sup>3</sup>

Zákon o zbraních definuje celkem čtyři kategorie střelných zbraní. Dle ust. § 3 se jedná o zbraně kategorie A - zakázané zbraně, zbraně kategorie B - i zbraně podléhající povolení, zbraně kategorie C - zbraně podléhající ohlášení a zbraně kategorie D - ostatní zbraně, přičemž v ustanoveních § 4 až § 7 pak najdeme rozčlenění konkrétních typů zbraní do jednotlivých kategorií. Jak bude popsáno níže, zařazení konkrétní zbraně do příslušné kategorie má velký vliv na faktický postup při jejím exekučním postihu.

Procesní úpravu mobiliární exekuce pak nalezneme zejména v ust. § 321 až ust. § 334a zákona č. 99/1963 Sb. (dále jen o. s. ř.), ust. § 47 až ust. § 49 a ust. § 66 odst. 1 zákona č. 120/2001 Sb. (dále jen e. ř.) a v neposlední řadě také v ust. § 49a až ust. § 59e vyhlášky Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb.

## Zjištění vlastnického práva povinného ke střelným zbraním, jejich postižení exekučním příkazem, soupis střelných zbraní, jejich zajištění a skladování

Při zjišťování vlastnického práva povinného ke střelné zbraní poskytuje soudnímu exekutorovi významnou pomoc ust. § 33 zákona e. ř., a to v případech, kdy se soudní exekutor snaží zjistit vlastnictví střelných zbraní náležejících do kategorie A, B a C, jak jsou popsány výše. Dle ust. § 33 odst. 2 exekučního řádu orgány státní správy, orgány samosprávy a právnícké osoby, které z úřední moci jsou zvláštním právním předpisem pověřeny k vedení evidence osob nebo jejich majetku nebo vzhledem k předmětu své činnosti vedou evidenci osob a jejich majetku, jsou povinny oznámit exekutorovi na jeho písemnou žádost údaje potřebné k vedení exekuce.<sup>4</sup> Vzhledem ke skutečnosti, že střelné zbraně kategorie A, B a C na základě ust. § 41 zákona o zbraních stíhá registrační povinnost a jejich registraci provádí příslušný útvar Policie ČR (Odbor služby pro zbraně a bezpečnostní materiál), nabízí se soudnímu exekutorovi možnost tento orgán státní správy oslovit s žádostí o součinnost, resp. o sdělení vlastnického práva povinného ke střelným zbraním těchto kategorií. Nutno však zdůraznit, že registrace zbraně má pouze evidenční charakter a registr

<sup>1</sup> Příloha k zákonu č. 119/2002 Sb., část první, bod 1.

<sup>2</sup> TERYNGEL, Jiří a Antonín KREML. Zákon o zbraních a střelivu s komentářem. Vyd. 1. Praha: Orac, 2004, 303 s. Digesta (Orac). ISBN 80-86199-81-9, str. 18.

<sup>3</sup> TERYNGEL, Jiří a Antonín KREML. Zákon o zbraních a střelivu s komentářem. Vyd. 1. Praha: Orac, 2004, 303 s. Digesta (Orac). ISBN 80-86199-81-9., str. 19.

<sup>4</sup> § 33 odst. 3 zákona č. 120/2001 Sb.

zbraní nepodléhá principu materiální publicity. Přesto však poskytnutí informací z tohoto registru může být pro soudního exekutora velmi cenným vodítkem pro jeho další postup. Pokud se týče střelných zbraní kategorie D, je situace složitější, neboť tyto zbraně registrační povinnosti nepodléhají, a soudní exekutor se tak musí spolehnout na svépomocné zjišťování vlastnického práva povinného k těmto zbraním, tedy zejména na práci vykonavatelů v terénu, resp. spíše teoreticky na postup podle ust. § 260a o. s. ř.

Samotné postižení movitých věcí ve vlastnictví povinného, resp. movitých věcí náležejících do společného jmění povinného a jeho manžela, se pak děje na základě vydání exekučního příkazu k provedení exekuce prodejem movitých věcí. Nutné obecné náležitosti exekučního příkazu k provedení exekuce prodejem movitých věcí jsou vyjmenovány jejich taxativním výčtem obsaženým v ust. § 48 exekučního řádu s tím, že ust. § 49 odst. 1 písm. e) e. ř. tyto náležitosti specifikuje právě ve vztahu k tomuto konkrétnímu typu exekučního příkazu. Soudnímu exekutorovi je tak dáno na výběr (v rámci limitů přiměřenosti provádění exekuce), zda rozhodne o provedení exekuce prodejem všech movitých věcí ve vlastnictví povinného, nebo v exekučním příkazu specifikuje konkrétní exekučně postižené movité věci – střelné zbraně. Tento konkrétní způsob postihu se jeví být praktickým zejména, pokud se soudní exekutor ze součinnosti od Policie ČR – Odboru služby pro zbraně a bezpečnostní materiál dozví o vlastnickém právu povinného ke střelným zbraním kategorie A, B a C. Zbraně těchto kategorií jsou snadno identifikovatelné jednak podle svého výrobce a typu, jednak podle svého výrobního čísla, jímž jsou ze zákona označeny. Tyto identifikátory pak budou pravidelně obsahem odpovědi na žádost soudního exekutora o součinnost. Uvedení konkrétních střelných zbraní včetně jejich přesné identifikace v exekučním příkazu bude vhodné zejména pro další procesní postup soudního exekutora ve vztahu k Policii ČR. U střelných zbraní kategorie D je situace poněkud složitější, neboť tyto zbraně registrační povinnosti nepodléhají, Policie ČR o jejich vlastních nemá informace, a ve většině případů tak bude nutno tyto zbraně postihnout exekučním příkazem postihujícím obecně všechny movité věci ve vlastnictví povinného.

K registrační povinnosti týkající se střelných zbraní kategorií A, B a C se vztahuje také možnost postupu soudního exekutora při jejich samotném soupisu. Dle ust. § 327a odst. 1 o. s. ř., je-li údaj o věci povinného znám z rejstříku zřízeného ze zákona nebo jiné evidence vedené v souladu se zákonem, pojme se taková věc do soupisu zápisem do protokolu.<sup>5</sup> Na základě informací sdělených soudnímu exekutorovi Policií ČR se tak ohledně střelných zbraní kategorie A, B a C naskýtá možnost

soupisu těchto zbraní tzv. „od stolu“, což může být velmi praktické řešení, neboť dle ust. § 327a odst. 3 o. s. ř. se po právní moci usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí (po právní moci exekučního příkazu a doložce provedení exekuce) povinný vyzve, aby takto sepsané věci odevzdal bezodkladně soudu (soudnímu exekutorovi). Tím, že se soudní exekutor vyhne zajišťování střelné zbraně ve smyslu ust. § 66 odst. 1 e. ř. a jejímu převozu do skladu soudního exekutora, resp. skladu vhodného schovatele, předejte tak mnohým potížím, jež přináší zajišťování a následný převoz zbraně při soupisu faktickém. Tento způsob soupisu tak pro soudního exekutora znamená pouze povinnost bezodkladného vyrozumění Policie ČR – Odboru služby pro zbraně a bezpečnostní materiál, jež je mu uložena ust. § 327a odst. 2 o. s. ř.

V případě provedení faktického soupisu a zajištění střelných zbraní se situace pro soudního exekutora, nejčastěji však pro jeho vykonavatele, výrazným způsobem komplikuje. Pro tyto osoby, jež velmi často nebudou obdařeny teoretickými znalostmi a praktickými zkušenostmi stran střelných zbraní, bude problematické již samotné rozpoznání kategorie konkrétní zbraně, nebude pro ně jednoduché se zbraní řádně a bezpečně manipulovat, stejně tak ji přemístit do skladu soudního exekutora nebo schovatele. Zajištění a převoz zbraní kategorie D bude nejméně problematické, neboť jejich držení v obecném právním smyslu a ve smyslu ust. § 2 odst. 2 písm. a) zákona o zbraních je povoleno všem fyzickým osobám starším 18 let, jež jsou plně způsobilé k právnímu jednání – viz ust. § 15 odst. 1 zákona o zbraních. Zcela jiná situace nastane v případě soupisu, zajištění a následného převozu střelných zbraní kategorie A, B a C. Střelné zbraně kategorie C může dle ust. § 14 zákona o zbraních držet pouze držitel zbrojního příkazu příslušné skupiny bez dalšího. Střelné zbraně kategorie B může dle ust. § 12 zákona o zbraních držet pouze držitel zbrojního příkazu příslušné skupiny, a to jen na základě povolení, o jehož udělení je potřeba předem požádat Policii ČR – Odbor služby pro zbraně a bezpečnostní materiál. Platnost tohoto povolení je limitována dobou trvání 12 měsíců ode dne jeho vydání. Držení střelných zbraní kategorie A je dle ust. § 9 zákona o zbraních dokonce obecně zakázáno s tím, že k jejich držení může Policie ČR udělit výjimku držiteli zbrojního příkazu skupiny A nebo C. Postup ohledně zbraní kategorie A je tedy nejsložitější. Z výše uvedeného vyplývá, že pro zajištění a převoz zbraní kategorie A, B a C je zapotřebí, aby za exekutorský úřad tyto úkony prováděla osoba, jež je držitelem zbrojního příkazu a případně dalších povolení. Jak je uvedeno výše, v případě zbraní kategorie A je nezbytností zbrojní průkaz skupiny A nebo C a udělení výjimky k držení zbraně, v případě zbraní kategorie B je nezbytností zbrojní průkaz alespoň jedné sku-

<sup>5</sup> § 327a odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb.



piny ze skupin A – E a povolení k držení zbraně a v případě zbraní kategorie C je nezbytností zbrojní průkaz alespoň jedné skupiny ze skupin A – E bez dalšího.

Pokud se týče přepravy střelných zbraní a jejich úschovy, poskytuje zákonnou úpravu ust. § 58 zákona o zbraních. Dle odstavce prvního tohoto ustanovení přepravované držené zbraně kategorie A, B nebo C musejí být pod neustálou kontrolou držitele zbrojního průkazu. Přepravované zbraně kategorie D musejí být pod neustálou kontrolou jejich oprávněného držitele. Dle odstavce druhého držené zbraně kategorie A, B nebo C uschované v počtu do 10 kusů se zabezpečují uložením do uzamykatelné ocelové schránky nebo uzamykatelné ocelové skříňe nebo zvláštního uzamčeného zařízení, pokud tato schránka, skříň nebo toto zařízení splňují technické požadavky stanovené prováděcím právním předpisem. Toto omezení se nevztahuje na přechovávané zbraně kategorie B nebo C v počtu do 2 kusů, které je však držitel povinen vhodně zabezpečit proti zneužití, ztrátě a odcizení. Pro uschování většího počtu střelných zbraní jsou nároky na jejich zabezpečení ještě více zpřísněny – viz odst. 3 a odst. 4 § 58 zákona o zbraních.

Uvedená omezení pak neplatí pro skladování střelných zbraní kategorie D, s tím že jejich alespoň obdobné zabezpečení lze vzhledem k jejich povaze pouze doporučit.

Z výše podaného výkladu je zřejmé, že se zajištěním, převodem a skladováním střelných zbraní zejména kategorie A, B a C jsou spojena značná specifika zákonné úpravy. Snad proto je v komentářích k části šesté občanského soudního řádu doporučováno, aby soudní exekutor postupoval v úzké spolupráci s Policií České republiky (např. Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1. 4. 2014. Vyd. 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, 627 s. ISBN 978-80-87109-51-9). Takový postup lze samozřejmě taktéž doporučit, ačkoliv Policie České republiky nemá obecně k poskytnutí takového druhu součinnosti žádnou zákonnou povinnost. Některé komentáře jdou ve svých výkladech dokonce dále a hovoří o povinnosti vykonavatele soudního exekutora bezodkladně vyrozumět policii o provedení soupisu střelných zbraní a jejich zajištění. Takový postup vykonavatele soudního exekutora bude zřejmě postupem vhodným, zásadně však postupem fakultativním, neboť mu tuto povinnost žádná zákonná úprava neukládá. Nezřídká zmiňovaná povinnost svěřit zajištěné střelné zbraně do úschovy policie je nejen zákonem nepodložená, ale takové uložení bude z praktického hlediska krajně nevhodné vzhledem k předpokládané následné dražbě těchto zbraní, s níž bude pravidelně spojena jejich prohlídka dražiteli a jejich předání do držení vydražitele.

Pokud soudní exekutor nebude personálně vybaven pracovníky, kteří jsou držiteli zbrojního průkazu a nemají dostatek znalostí a zkušeností k řádné identifikaci konkrétní střelné zbraně podle kategorie a k zacházení s ní (a nebude v daném případě poskytnuta součinnost Policie ČR), lze problémům předjet prostřednictvím využití služeb držitele zbrojní licence skupiny

C a D ve smyslu ust. § 31 zákona o zbraních. Tato odborně kvalifikovaná osoba bude při úkonech soupisu, zajištění a převozu střelných zbraní zárukou bezpečné manipulace, správné kvalifikace konkrétní zbraně podle kategorie, řádného převozu a uschování. Její přítomnost lze kvalifikovat jako přítomnost vhodné osoby ve smyslu ust. § 326 odst. 9 o. s. ř. Využitím jejích služeb jistě dojde k navýšení nákladů exekuce. Toto navýšení nákladů však vzhledem k souvislostem bude moci být jen stěží označeno jako neúčelné. Využití služeb držitele zbrojní licence tak bude v mnoha případech nezbytné a pravidelně vhodné. Ostatně držitel zbrojní licence může být nápomocen při určení ceny obvyklé předmětných střelných zbraní, a může tak být předejito zbytečnému navýšení nákladů exekuce – náhradě výdajů za znalecké posudky. Totéž lze konstatovat pro případ, kdy jako vhodný schovatel bude soudním exekutorem využit tento držitel zbrojní licence.

### **Dražba střelných zbraní, okruh dražitelů, předání střelných zbraní do držení vydražitele a vydání potvrzení o nabytí vlastnického práva**

Poté, co bude do rejstříku zahájených exekucí zapsána doložka provedení exekuce a exekuční příkaz k provedení exekuce prodejem movitých věcí nabude právní moci (při absenci zahájeného insolvenčního řízení, řízení o vylučovací žalobě, uplatněného návrhu na odklad provedení exekuce, resp. při absenci jiných překážek provedení exekuce), může soudní exekutor přistoupit k vydání dražební vyhlášky. Právě v tomto okamžiku znovu ocení přínosnost spolupráce v držitelem zbrojní licence, neboť bude mít postaveno najisto, že má správně identifikovaný předmět dražby, který byl s odborností oceněn, případně řádně uschován. Obecné náležitosti dražební vyhlášky specifikuje ust. § 328 odst. 4 o. s. ř., resp. ust. § 330a odst. 2 o. s. ř. pro případy tzv. „elektronické“ dražby. Tato ustanovení se specifikům prodeje střelných zbraní z pochopitelných důvodů nevěnují. Soudní exekutor si tak bude muset vystačit s analogickou aplikací např. ust. § 320ab odst. 5 o. s. ř. (byť se jedná o analogii legis poměrně vzdálenou). Soudní exekutor by měl v případě zbraní kategorie A, B a C do jednoho z výroků dražební vyhlášky uvést upozornění, že možnost nabytí vlastnického práva k předmětu dražby je omezena zákonem o zbraních a střelivu a že dražitелеm střelných zbraní kategorie A může být pouze držitel zbrojního průkazu skupiny A nebo C a výjimky udělené Policií České republiky, dražitелеm střelných zbraní kategorie B může být pouze držitel zbrojního průkazu skupin A – E a povolení k nabytí vlastnictví zbraně a dražitелеm střelných zbraní kategorie C může být pouze držitel zbrojního průkazu skupin A – E bez dalšího. Dražitелеm střelných zbraní kategorie D pak může být fyzická osoba starší 18 let způsobilá k právnímu jednání a právnická osoba. V případě střelných zbraní kategorie A, B a C se pak dražiteli budou moci stát taktéž držitelé příslušných zbrojních licencí. S omezenou množinou dražitelů pak také souvisí to, že pouze

dražitelé s výše uvedenými předpoklady mohou být fakticky připuštěni k dražbě samotné, což bude hrát roli zejména v případě dražby elektronické. Splnění podmínek výše uvedených bude muset být ze strany soudního exekutora řádně zkontrolováno.

Po případném vydražení (a zaplacení nejvyššího podání) pak dojde k předání střelné zbraně vydražiteli. Zbraň by v každém případě měla být opatřena obalem, resp. dražitelé by měli být upozorněni na nutnost takovýto obal přinést s sebou, neboť střelné zbraně musejí být přepravovány skrytě. Jeví se jako vhodné vydražení střelné zbraně podléhající registraci oznámit Policii ČR (Odboru služby pro zbraně a bezpečnostní materiál). Nutnost tohoto oznámení se jeví jako sporná, když ust. § 42 odst. 2 zákona o zbraních hovoří o ohlašovací povinnosti pro osoby, které převedou vlastnické právo ke střelné zbraně kategorie A, B nebo C na jinou osobu do 10 deseti dnů ode dne převodu. Vydražením v dražbě však nedochází k převodu vlastnického práva, nýbrž jeho přechodu a soudní exekutor není vlastníkem dražené zbraně. Vystavení potvrzení o nabytí vlastnického práva k vydražené střelné zbraně na základě uděleného příklepu a zaplacení nejvyššího podání ve smyslu ust. § 329a odst. 1 o. s. ř. bude z praktických důvodů nutností, ačkoliv obecně je fakultativní, resp. se vydává k žádosti vydražitele. O předání zbraně vydražiteli bude z praktických důvodů více než vhodné sepsat úřední záznam.

## Závěr

Jak z podaného výkladu vyplývá, provedení exekuce prodejem movitých věcí – střelných zbraní klade na soudního exekutora, resp. jeho vykonavatele zvýšené nároky. Při tomto způsobu provedení exekuce bude vhodné spolupracovat s Policií ČR, ačkoliv z pohledu zákona to nebude vždy nezbytně nutné. Jako velice praktické se pak jeví využití odborných služeb držitele zbrojní licence. Ačkoliv je zajištění střelných zbraní kategorie A, B a C, jejich převoz, uskladnění a samotný prodej poměrně náročný a zcela v souladu s veřejným zájmem omezený právní úpravou zákona o zbraních a střelivu, není třeba se ho obávat a a priori tento způsob provedení exekuce přehlížet. Pro realizaci tohoto způsobu provedení exekuce svědčí skutečnost, že střelné zbraně mívají nezdědka značnou hodnotu a jejich zpeněžením může dojít k uspokojení vymáhaných pohledávek i přes zvýšené náklady na jejich prodej. Výše uvedený text vzhledem ke svému rozsahu nemůže pojmout všechna specifika prodeje střelných zbraní v rámci exekuce, může se však stát alespoň základním vodítkem pro exekuční postup při prodeji střelných zbraní, zejména za situace, kdy tato problematika je odbornou literaturou řešena vždy pouze zcela okrajově, většinou pouze v návaznosti na ustanovení občanského soudního řádu nebo exekučního řádu bez vztahu k zákonu o zbraních.

## Seznam literatury:

- Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1. 4. 2014. Vyd. 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, 627 s. ISBN 978-80-87109-51-9*  
*Příloha k zákonu č. 119/2002 Sb.*  
*TERYNGEL, Jiří a Antonín KREML. Zákon o zbraních a střelivu s komentářem. Vyd. 1. Praha: Orac, 2004, 303 s. Digesta (Orac). ISBN 80-86199-81-9*  
*Vyhláška Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb.*  
*Zákon č. 119/2002 Sb.*  
*Zákon č. 120/2001 Sb.*  
*Zákon č. 89/2012 Sb.*  
*Zákon č. 99/1963 Sb.*

# INSTITUT PŘEDRAŽKU V PRÁVNÍ PRAXI

## JUDr. Veronika Krbcová

exekutorská kandidátka  
Exekutorského úřadu Praha 9  
JUDr. Milana Suchánka

Začlenění institutu předražku do praxe soudních exekutorů přinesl zákon č. 396/2012 Sb. ze dne 19. září 2012, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, a to s účinností od 1. 1. 2013. Nelze jej však považovat za institut zcela nový v oblasti vymáhacího procesu, neboť pojem předražek, jakož i pojem předražitel, jsou pojmy historické, které se objevily již v zákoně č. 79/1896 ř. z., o řízení exekucním a zajišťovacím (rakouský exekucní řád), který na českém území platil až do roku 1951.

Z ustanovení o předražku uvedeného v § 195 zákona č. 79/1896, které znělo: „*jestliže podání nejvyšší, za které byl udělen příklep, nedosahuje tří čtvrtin odhadní ceny nemovitosti a příslušenstva, může dražba předražkem učiněna býti neúčinnou*“, nepochybně vyplývá, že základním motivem pro zakotvení tohoto institutu do právní úpravy byla snaha zákonodárců dosáhnout co nejvyššího výtěžku z dražby nemovitých věcí tak, aby byly pohledávky věřitelů uspokojeny v co nejvyšší míře. Při porovnání ustanovení o předražku zakotvených v rakouském exekucním řádu, která podrobně vymezovala podmínky učinění předražku jako stanovení jeho minimální výše, určení lhůty pro učinění předražku či určení způsobu pro jeho uhrazení, s právní úpravou zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ve znění, v jakém jej známe dnes, nelze pochybovat o přímé souvislosti mezi oběma těmito právními předpisy. Rakouský exekucní řád a rovněž současný občanský soudní řád založily pravidla pro učinění předražku na prakticky totožných principech, a inspiraci v rakouském exekucním řádu tak zákonodárcům při přijetí zákona č. 396/2012 Sb. nelze upřít. Jedinou výraznou odlišností mezi oběma právními úpravami předražku je vázanost na odhadní cenu nemovité věci, s níž občanský soudní řád na rozdíl od rakouského exekucního řádu již nepočítá. Ze samotné důvodové zprávy k zákonu č. 396/2012 Sb. lze taktéž dovodit, že stejně jako tomu bylo v době prvotního zakotvení institutu předražku v rakouském exekucním řádu, i dnes bylo hlavním motivem zákonodárců zakotvení vhodného a efektivního nástroje pro zvýšení výtěžnosti dražeb nemovitých věcí za účelem co nejvyššího uspokojení pohledávky oprávněného a věřitelů.

Přední motiv znovuzavedení institutu předražku do našeho právního systému je tak zcela zřejmý, ale podařilo se skutečně dosáhnout očekávaného cíle? Od samého počátku se znovuzavedený institut setkává s kladnými ohlasy, ale i se značnou vlnou kritiky. Kritické názory poukazují zejména na to, že vydražitelé, kteří řádně splnili podmínky pro účast v dražebním jednání konaném soudním exekutorem a kteří řádně vydražili nemovité věci při dražbě, budou i přes udělení příklepu díky možnosti učinění předražku v nejistotě, zda nemo-

vité věci získají, či nikoliv. Jako jeden z častých kritických argumentů zaznívá tvrzení, že osoba, která má skutečně zájem o koupi určitých nemovitých věcí v dražbě, se samotné dražby zúčastní, a pokud neučiní nejvyšší podání, těžko se následně v průběhu „předražkové lhůty“ rozhodne připlatit čtvrtinu ceny dosažené při dražbě. Lze však uvést osobní zkušenosti s předražkem, které ačkoliv nejsou na denním pořádku naší exekutorské činnosti, přesto reflektují druhou stranu uzákonění tohoto institutu a ukazují, že zefektivnění uspokojování pohledávek oprávněného tak lze dosáhnout.

První exekuční prodeje nemovitých věcí v řízeních zahájených po 1. 1. 2013 dospěly do fáze provedené dražby a uděleného příklepu již několik měsíců po legalizaci předražku, přesto se s prvním případem návrhu na předražek autorka setkává až na jaře 2015, tedy více než dva roky po jeho uzákonění.

Konkrétně v prvním z případů, kde došlo k praktickému využití institutu předražku, po řádném ukončení dražebního jednání k dražbě nemovitých věcí povinného, které se účastnili dva dražitelé, byl udělen příklep vydražiteli, který učinil nejvyšší podání. V „předražkové lhůtě“ ve smyslu ustanovení § 336ja odst. 1 občanského soudního řádu však byl podán návrh třetí osoby<sup>1</sup>, že chce vydraženou nemovitou věc nabýt za částku o čtvrtinu vyšší, než bylo nejvyšší podání (předražek). Tato třetí osoba řádně splnila všechny zákonné předpoklady pro podání návrhu na předražek, přičemž kromě obecných náležitostí návrhu na předražek považuje autorka za nutné zdůraznit zejména povinnost navrhovatele opatřit takový návrh úředně ověřeným podpisem. Tento zákonný požadavek je zcela logický a má své opodstatnění, neboť totožnost navrhovatele předražku nemusí být soudnímu exekutorovi dosud známa. V daném případě třetí osoba jako navrhovatel předražku ve svém návrhu uvedla, že o konání dražebního jednání předem věděla, avšak s ohledem na jiné neodkladné záležitosti související s pobytem v zahraničí se jí nemohla aktivně zúčastnit. Protože však měla tato osoba zájem o koupi dražených nemovitých věcí, podala návrh na předražek, a to s vědomím, že výše předražku je velmi pravděpodobně vyšší než výše nejvyššího podání, které mohlo být učiněno v dražebním jednání, pokud by se ho účastnila.

K tomu je třeba konstatovat, že vydražitelé se po zavedení institutu předražku dostávají do nezáviděníhodné situace, když ani po udělení příklepu nemají jistotu, že se stanou legitimními vlastníky vydražených nemovitých věcí. Nebylo by však spravedlivé, kdyby podáním návrhu na předražek byl vydražitel, který v průběhu dražebního jednání učinil nejvyšší podání, zcela zbaven možnosti nabýt vlastnické právo k vydraženým nemovitým věcem, a to zejména s ohledem na zaručení jeho právní jistoty. Na takové případy proto pamatuje zákon, který vydražiteli poskytuje právní ochranu prostřednictvím ustanovení § 336ja odst. 3 občanského soudního řádu, dle něhož

je vydražiteli v případě podání návrhu na předražek dána možnost dorovnat svoje nejvyšší podání na částku nejvyššího předražku a nabýt tak vydražené nemovité věci i přesto, že byl navržen předražek.

Tak tomu bylo i v případě shora popsáném, kdy vydražitel oznámil soudnímu exekutorovi, že zvyšuje svoje nejvyšší podání na částku nejvyššího předražku, a navrhovatel nejvyššího předražku proto nakonec nebyl úspěšný. Účel předražku tím ale byl naplněn, neboť nejvyšším předražkem, tedy částkou o minimálně čtvrtinu vyšší, než je výše nejvyššího podání, bude možno uspokojit oprávněné či věřitele povinného ve větší míře.

V dalším případě, kdy byl podán návrh na předražek, byla důvodem jeho podání lukrativní nemovitá věc, její lokace a v neposlední řadě skutečnost, že při dražbě nebylo dosaženo odhadní ceny této nemovité věci stanovené soudním znalcem, na níž nedosáhne ani nejnižší možný předražek. Tedy i v případě podání návrhu na předražek a jeho uhrazení byla zájemcům nabídnuta možnost získat výhodně nemovitou věc. Rovněž v tomto případě nakonec vydražitel využil svého práva a nejvyšší předražek dorovnal. Přesto však i zde bylo dosaženo primárního cíle předražku.

Institut předražku tedy zcela jistě představuje prostředek, který poskytuje potenciál k dosažení lepší výtěžnosti dražeb nemovitých věcí, a tedy vyššího uspokojování věřitelů. Avšak nyní po více než dvou letech od jeho uzákonění je zřejmé, že v praxi nedochází k jeho přílišnému využívání. Současná nabídka nemovitých věcí v exekučních dražbách je poměrně široká, což i při té nejlepší inzerci může vést k situacím, že o určitou část dražených nemovitých věcí s ohledem na jejich kvalitu, stav či lokaci není mezi eventuálními dražiteli zájem ani při opakované dražbě. Autorka si nedovede představit, že by někdo v takových případech uplatnil předražek a chtěl by k poloviční ceně (či dokonce ještě menší ceně u dalších opakovaných dražebních jednání) přihodit oněch 25 %. To už se spíše potencionální zájemce zúčastní samotné dražby. Na druhou stranu však u dražeb lukrativních nemovitých věcí, jako tomu bylo v případě shora uvedeném, mají zájemci díky návrhu na předražek dodatečnou možnost nabýt vlastnické právo k již vydraženým nemovitým věcem za předem promyšlenou cenu bez ohledu na to, z jakého důvodu se dražebního jednání nezúčastnili.

Bavíme-li se o předražku, pak je v každém případě třeba zmínit také problematiku manipulací s dražbami. Je to totiž právě institut předražku, který má zabránit účelovým či zmanipulovaným dražbám. Pletichy při dražbách nikdy nebyly ničím výjimečným a troufám si říct, že jsou tak staré jako dražby samy. První snahou zabránit manipulaci při dražbách byla elektronizace dražeb v rámci tzv. „listopadové novely“<sup>2</sup>, od její-

<sup>1</sup> Dle ust. § 336ja odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (o. s. ř.) ve spojení s ust. § 336h odst. 4 o. s. ř. může být navrhovatelem předražku kdokoli, s výjimkou soudců, exekutorů, zaměstnanců soudu, zaměstnanců exekutora, povinného, manžela povinného a těch, jimž v nabytí věci brání zvláštní předpis.

<sup>2</sup> Zákon č. 286/2009 Sb., ze dne 22. července 2009, kterým se mění zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

hož přijetí v roce 2009 mohou soudy a soudní exekutoři dražit elektronicky prostřednictvím dražebních portálů. Již samotné elektronické dražby podstatným způsobem eliminovaly spekulace a pletichy ze strany dražitelů, k nimž docházelo při dražbách konaných zpravidla u soudu nebo v sídle soudních exekutorů. Úspěšně tak došlo k důraznému omezení nemalé skupiny lidí, která přicházela na dražební jednání za účelem obohacení se na dražitelích, aniž vůbec měla zájem draženou nemovitou věc vydražit. Na tuto prvotní snahu pak navazuje právě institut předražku, který je rovněž účinným nástrojem k zabránění pletichám, protože samotní účastníci dražby nemají možnost se žádným způsobem domluvit s předražitelem, který se dražby vůbec nemusí zúčastnit, a může tak jít o osobu, která vydražiteli ani dalším účastníkům dražby nebude známa.

Závěrem si autorka dovolí zhodnotit institut předražku a jeho praktické využití. Aplikaci předražku vnímá velice pozitivně a domnívá se, že jeho opětovné začlenění do zákona je přínosem exekučního procesu prodejem nemovitých věcí. Je to bezpochyby účinný nástroj pro zvýšení efektivity prodeje nemovitých věcí v exekuční dražbě, což mu nelze upřít i přesto, že jeho praktické využití není masivní. Jeho prostřednictvím lze dosáhnout určeného cíle, tedy předejít prodeji nemovitých věcí pod jejich tržní hodnotou, a naopak získat z prodeje nemovitých věcí co nejvíce peněz, a uspokojit tak co nejlépe pohledávky věřitelů. V případě uplatnění předražku může být navíc spokojený i samotný dlužník, neboť čím draž se jeho nemovitá věc prodá, tím více jeho dluhů se podaří uhradit, případně mu může být vyplacena zbylá částka, dojde-li z předražku k uhrazení všech jeho dluhů.

Přínos předražku lze spatřovat rovněž v tom, že díky tomuto institutu lze zabránit podezřelým dražbám v kruhu blízkých či jinak spřízněných osob, případně korupci a ovlivňování dražeb. Tomu dosud nebylo ani nemohlo být zcela zabráněno, což dražitelům mohlo nahrávat k pletichaření. Smyslem exekuční dražby ale není co nejdříve koupit nemovitou věc. Jejím smyslem je zpeněžit nemovitý majetek povinného za účelem uspokojení pohledávek jeho věřitelů. Autorka se nedomnívá, že bychom v blízké době mohli očekávat velké změny co do navýšení zájmu o podávání návrhů na předražek i s ohledem na současné portfolio nemovitých věcí dražených v exekučních dražbách. Zda tomu tak bude, či nikoliv, však ukáže až čas. Podstatné ovšem je, že v případech, kde je návrh na předražek učiněn, je jeho podstata naplněna.

#### Seznam literatury:

- BERÁNEK, Petr; ZEJDA, Daniel. *Předražek*. EPRAVO.CZ [online]. Publikováno 31. 7. 2013. [cit. 20. 3. 2014]. Dostupné na: <http://www.epravo.cz/top/clanky/predrazek-91739.html>
- KRBCOVÁ, Veronika. *Velká novela exekučního řádu a občanského soudního řádu. Komorní listy, 02/2013. Praha: Exekutorská komora ČR, 2013, s. 44*
- Zákon č. 79/1896, ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (rakouský exekuční řád)
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 120/2001 Sb., soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 286/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 396/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

# Z JUDIKATURY ÚSTAVNÍHO SOUDU

rubriku připravila  
**Mgr. Ing. Lucie Mikmeková**  
asistentka soudce Ústavního soudu

## Náhrada hotových výdajů osobě povinné poskytnout součinnost exekutorovi

*usnesení sp. zn. II. ÚS 3319/14 ze dne 17. 2. 2015  
§ 33 a § 34 exekučního řádu*

Soudní exekutor rozhodl, že náhrada hotových výdajů se nepřiznává. Hlavním důvodem, proč nebylo možné podle názoru exekutora vyhovět požadavku stěžovatelky na náhradu nákladů za poskytnutí součinnosti soudnímu exekutorovi, je to, že stěžovatelka nárok odvozuje od § 115 odst. 5 zákona o podnikání na kapitálovém trhu a § 2 a 3 vyhlášky Ministerstva financí č. 212/2010 Sb., o způsobu stanovení výše vynaložených věcných nákladů a způsobu jejich úhrady při poskytování údajů centrálním deponitářem a osobou, která vede samostatnou evidenci investičních nástrojů. Náhradu vynaložených nákladů za součinnost v jednom exekučním případě stěžovatelka stanovila ve výši 402 Kč bez daně z přidané hodnoty jen s odkazem na sazebník, aniž by doložila jakýkoliv hotový náklad.

Na druhou stranu ovšem výše uvedeným není v žádném případě řečeno, že by osoba povinná poskytovat součinnost neměla nárok na žádnou náhradu nákladů vynaložených v souvislosti s poskytnutím součinnosti. Otázkou náhrady věcných nákladů za poskytnutí součinnosti se Ústavní soud ve vztahu k bankovním institucím zabýval v nálezu sp. zn. II. ÚS 543/11 ze dne 11. 5. 2011 (N 89/61 SbNU 377). Závěry v něm uvedené lze pak bez dalšího vztáhnout i na nyní projednávanou věc. Předpokladem ovšem je, aby stěžovatelka (resp. obecně jakákoliv osoba povinná k poskytnutí součinnosti podle exekučního řádu) včas a řádně své nároky na náhradu vynaložených věcných nákladů uplatnila u soudního exekutora. Za těchto okolností budou požívat takto uplatněné nároky ústavněprávní ochrany (zejména čl. 11 Listiny ve spojení s čl. 1 Protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod). Uplatnění nároků na náhradu nákladů za poskytnutí součinnosti nemůže být ovšem bezbřehé. K jejich limitaci se vyslovil Ústavní soud v nálezu sp. zn. II. ÚS 543/11 (bod 23), na který v tomto případě toliko jako obiter dictum rovněž poukazuje. Je třeba důrazně odmítnout možnost stěžovatelky si jejich výši jednostranně stanovit vlastním sazebníkem [bod 16 a 17, přiměřeně srov. nálezu sp. zn. III. ÚS 411/05 ze dne 30. 11. 2006 (N 214/43 SbNU 389)].

Rozhodnutí exekutora napadená stěžovatelkou jako osobou poskytnuvší součinnost exekutorovi v rámci jím vedeného exekučního řízení a žalovaným exekutorem jsou vztahem veřejnoprávním, přičemž k projednání sporu z tohoto vztahu není dána pravomoc soudů.

## Zastupování exekutora, námitky proti příkazu k úhradě nákladů exekuce

*usnesení sp. zn. III. ÚS 3748/13 ze dne 5. 3. 2015  
§ 15 odst. 1 písm. c), § 15 odst. 6, § 16 odst. 1 a § 44b odst. 4  
exekučního řádu*

Jádrem nyní posuzované ústavní stížnosti je otázka, zda stěžovatel byl aktivně legitimován k podání námitek proti příkazu nově pověřeného soudního exekutora, jímž tento rozhodl o nákladech exekuce, které vznikly předtím, než došlo ke změně v pověření k provedení předmětné exekuce, či nikoli. Exekuční soud přitom dospěl k závěru, že stěžovateli toto oprávnění nepřísluší, neboť tento nadále není soudním exekutorem, když byl z této funkce odvolán. Tento závěr pak Ústavní soud považuje za ústavně konformní, neboť nesdílí názor stěžovatele, že by tento právní názor byl výrazem flagrantního ignorování příslušné kogentní normy.

Ustanovení § 16 odst. 1 exekučního řádu zakotvuje institut zástupce exekutora mj. pro případ, že exekutorovi zanikne výkon exekutorského úřadu, a to do doby, než bude do úřadu jmenován nový exekutor. Rozsah pravomocí zástupce exekutora je pak ve vztahu k výkonu exekuční činnosti shodný s rozsahem pravomocí zastupovaného exekutora a v jejich výkonu je po dobu zastupování exekutor omezen (srov. § 16 odst. 4 exekučního řádu), resp. je těchto pravomocí zbaven, je-li důvodem pro zastupování skutečnost, že původnímu exekutorovi zanikl výkon exekutorského úřadu. Komentářová literatura k otázce pravomocí zastupovaného exekutora uvádí následující: „Právo zastupovaného exekutora vykonávat úkony odvisí od důvodu jeho zastupování; v případě pozastavení jeho činnosti není oprávněn k provádění žádných úkonů zahrnujících pravomoci exekutora. Provozně ekonomický a pracovně právní chod úřadu zajišťuje nadále zastupovaný exekutor (...)“ (Kasíková, M. a kol. Exekuční řád. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 79). Byť literatura výslovně zmiňuje absolutní suspenzi oprávnění k výkonu exekuční činnosti pouze v situacích, kdy důvodem zastupování je pozastavení činnosti soudního exekutora, je třeba tím spíše (a *minor* ad *maius*) usuzovat na absolutní pozbytí všech pravomocí exekutora v případech, kdy důvodem zastupování je skutečnost, že původnímu exekutorovi zanikl výkon exekutorského úřadu. Opačný výklad, tj. výklad, kdy by exekutor, u něhož došlo k zániku funkce, mohl činit úkony související s exekuční činností až do doby, než bude do uprázdněného exekučního úřadu jmenován nový exekutor, představuje z pohledu Ústavního soudu výklad *ad absurdum*, který není souladný ani s právní úpravou zániku výkonu funkce exekutorského úřadu (§ 15 exekučního řádu), ani s právní úpravou zástupce exekutora (§ 16 a násl. exekučního řádu).

Jde-li pak o otázku stanovení dosud vzniklých nákladů exekuce ve smyslu § 44b odst. 4 exekučního řádu, o níž jde v nyní souzené věci, pak tato otázka není z pohledu Ústavního soudu otázkou provozně ekonomického či pracovně právního chodu

exekutorského úřadu, ale jedná se naopak o otázku související s výkonem exekuční činnosti, a to přímo, když v jejím rámci má být určena výše nákladů, které původnímu exekutorovi vznikly právě v souvislosti s jím vykonanou exekuční činností v konkrétní věci. S přihlédnutím k uvedenému je tedy Ústavní soud toho názoru, že oprávněným k uplatnění námitek proti příkazu nově pověřeného exekutora k úhradě nákladů exekuce nebyl stěžovatel, ale jeho zástupce, na nějž odvoláním stěžovatele z funkce přešlo oprávnění vykonávat činnost exekutorského úřadu.

Jde-li pak o otázku podílu stěžovatele na práci, kterou do doby ztráty své funkce odvedl, ztotožňuje se Ústavní soud s argumentací exekučního soudu obsaženou v jeho vyjádření k ústavní stížnosti, v níž exekuční soud poukázal na to, že tato je určována postupem dle § 15 odst. 6 exekučního řádu, tedy na základě dohody exekutora, jemuž zanikl výkon funkce exekutorského úřadu, a nově jmenovaného exekutora, příp. na základě rozhodnutí Komory, která rozhodne podle zásad spravedlivého uspořádání.

## Odměna exekutora v případě dobrovolného splnění povinnosti povinným

*nález sp. zn. IV. ÚS 2373/14 ze dne 27. 5. 2015  
§ 5 odst. 4, § 11 odst. 1 exekučního tarifu  
§ 290 odst. 2 občanského soudního řádu*

Skončí-li exekuce na opětuující se plnění dříve než po pěti letech (v případě stěžovatele trvala tři a půl roku), avšak zároveň bude jako základ odměny exekutora považován pětinasobek ročního plnění dle díkce § 5 odst. 4 exekučního tarifu, bude hodnota základu zjevně odlišná od částky, která byla po dobu exekuce skutečně vymáhána, a nebude naplněn výše uvedený ústavní požadavek, aby výše odměny odrážela složitost, odpovědnost a namáhavost exekuční činnosti podle jednotlivých druhů a způsobů výkonu exekuce. Není tedy možné, pokud se exekuce pro běžné výživné týkala v souhrnu částky 486.000 Kč, aby exekutor vypočetl odměnu ve vztahu k vymáhání běžného výživného z částky 810.000 Kč. Základ pro stanovení nákladů exekuce tak nemůže zahrnovat částku, která nejenže nebyla exekučně vymáhána, ale nebyla s ohledem na zastavení exekuce ani (jakožto jednotlivé částky opětuujícího se plnění) vymáhána.

Ústavní soud se k uvedenému výkladu exekučního tarifu výslovně vyjádřil již v nálezu sp. zn. I. ÚS 998/09 ze dne 30. 6. 2009 (N 152/53 SbNU 849), kde uvedl, že „pokud byla exekuce na v budoucnu se opakující plnění podle § 290 odst. 2 občanského soudního řádu zastavena z důvodu, že lze očekávat, že povinný bude nadále plnit svou povinnost dobrovolně, je nutné pro ústavně konformní stanovení základu pro určení odměny soudního exekutora vycházet jen z výše jím vyměřeného plnění, tedy nikoli z výše plnění vymáhaného, jak před-

pokládá § 5 odst. 4 exekučního tarifu. Jinak řečeno, § 5 odst. 4 exekučního tarifu je možno chápat pouze jako omezení maximální výše základu pro stanovení odměny soudního exekutora v případě, že jím prováděná exekuce trvá po dobu pěti let a déle, tak, aby výše nákladů exekuce neměla pro povinného likvidační charakter“.

Pokud normotvůrce při formulaci exekučního tarifu nedostatečně zohlednil skutečnost, že exekuce může trvat kratší dobu než pět let, je namístě vyřešit tento nedostatek ústavně konformním výkladem v souladu s výše uvedeným náležením sp. zn. I. ÚS 998/09, spočívajícím v tom, že základem pro určení odměny exekutora ve smyslu § 5 odst. 4 nebude pětinašobek hodnoty ročního plnění, ale pouze násobek odpovídající počtu měsíců, kdy exekuce skutečně probíhala.

Nelze v ústavní rovině již bez dalšího aprobovat požadavek stěžovatele na automatické snížení odměny exekutora na 50 % analogickou aplikací § 11 odst. 1 exekučního tarifu.

Pokud však okresní soud v napadeném rozhodnutí nepřihlédl ke kritériím judikatorně vymezeným pro stanovení výše nákladů exekuce, neboť se vypořádal pouze s otázkou dobrovolnosti plnění a nijak se nevyjádřil k námitkám stěžovatele (byť je v rozhodnutí rekapituluje) ve vztahu k požadavku na zohlednění složitosti, odpovědnosti a namáhavosti exekuční činnosti, jakož i namítané skutečnosti, že k plnění došlo bez "přímé exekuce", resp. před vynuceným plněním, porušil tím právo na spravedlivý proces a právo na ochranu majetku stěžovatele.

## Právní zastoupení v exekučním řízení, doručování

*usnesení sp. zn. III. ÚS 3665/14 ze dne 14. 7. 2015  
§ 50b občanského soudního řádu  
§ 10 odst. 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 418/2001 Sb.*

Ústavní soud předdesílá, že otázka dopadu předložení procesní plné moci jen exekučnímu soudu, a nikoliv též soudnímu exekutorovi již byla v soustavě obecných soudů (vy)řešena – Nejvyšší soud usnesením sp. zn. 21 Cdo 277/2014 ze dne 29. 4. 2014 rozhodl, že v takovém případě není procesní plná moc dokladem způsobilým prokázat, že účastník byl zástupcem (advokátem) zastoupen i při úkonech prováděných soudním exekutorem, jestliže zástupce ani účastník tuto plnou moc soudnímu exekutorovi k průkazu zastoupení nepředložil, žádný z nich soudnímu exekutorovi volbu zástupce neoznámil a zástupce sám v řízení jménem účastníka žádné úkony, z nichž by bylo lze na zastoupení usuzovat, neučinil. Nejvyšší soud výkladem příslušných ustanovení občanského soudního řádu, exekučního řádu, vyhlášky č. 418/2001 Sb., o postupech při výkonu exekuční a další činnosti, a za podpory Kancelářské-

ho řádu Exekutorské komory České republiky č. EK01/2002, a instrukce Ministerstva spravedlnosti č. 505/2001-Org., kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, dospěl též k závěru, že pokud by účastník řízení nepředložil soudnímu exekutorovi listinu osvědčující uzavření dohody o plné moci, kterou udělil advokátovi, a ani by mu udělení plné moci doložené pouze exekučnímu soudu neoznámil, mohl soudní exekutor taková rozhodnutí doručovat jen účastníkovi řízení. Rozhodnutí Nejvyššího soudu vycházelo z právní úpravy o doručování písemností obsažené v občanském soudním řádu ve znění účinném do 31. 12. 2004 a exekučním řádu ve znění účinném do 31. 10. 2009.

Právní závěry vyložené v usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 277/2014 lze respektovat i v projednávané věci. Je tomu tak proto, že exekuční řád (ve znění účinném do 31. 12. 2012) dosud stále dělí pravomoci v exekučním řízení mezi exekuční soud, který exekuci nařizoval usnesením (ve stěžovatelově věci usnesením ze dne 1. 11. 2012, č. j. 9 EXE 2789/2012-6), a soudního exekutora, který činil všechny úkony k jejímu provedení, které exekuční řád výslovně nesvěřoval soudu. I když exekuce nařízená soudem a prováděná soudním exekutorem představovala ve své podstatě jedno exekuční řízení, jedna její fáze probíhala před soudem a jedna před soudním exekutorem; za tím účelem také exekuční soud a soudní exekutor vedl (každý z nich) samostatný spis s přidělenou spisovou značkou.

Ústavní soud připomíná, že podle čl. 36 odst. 1 Listiny je nezbytné domáhat se práva na soudní ochranu stanoveným způsobem. Stanovený postup ve smyslu této ústavní garance zavazuje nejen orgán veřejné moci, ale i účastníka řízení, a v projednávaném případě za něho byl považován postup v souladu s občanským soudním řádem a exekučním řádem. Je nepochybně žádoucí, aby v zájmu efektivního průběhu exekučního řízení a samotné exekuce oba orgány veřejné moci sdílely aktuální informace, za připomenutí však stojí, že z žádné z relevantních zákonných či podzákonných norem nevyplývala povinnost zavazující exekuční soud předkládat soudnímu exekutorovi plnou moc k zastupování účastníka řízení. Pokud stěžovatel neučinil v průběhu provádění exekuce nic, čím by dal soudní exekutorce najevo, že je i v této fázi řízení právně zastoupen, neboť proti přímému doručení exekučních příkazů v lednu a říjnu 2013 či usnesení o vyškrtnutí věcí ze soupisu movitých věcí doručeného v lednu 2014 nikterak neprotestoval, lze mít za to, že na ochranu svých práv víceméně rezignoval.



# STALO SE...

## JUDr. et PhDr. Stanislav Balík Exekuce na divadelní koncesi

advokát

Rozhodnutí Nejvyššího soudu z 8. ledna 1925, sp. zn. R I 1022/24 vyřešilo diformitu rozhodnutí soudů nižších instancí ve věci exekuce na divadelní koncesi ve prospěch vymáhajícího věřitele. Tomu „povolil první soud ku zajištění jeho pohledávky 250.000,- Kč exekuci zabavením koncese divadelní.“ Rekursní soud ke stížnosti povinného změnil napadené usnesení a návrh na povolení zajišťovací exekuce zamítl. Spornou právní otázkou bylo, zda koncesi lze zpeněžit v situaci, kdy byla udělena s podmínkou, že stávající dlužník bude podnik řídit osobně. Nejvyšší soud vysvětlil, že rozhodnutí o tom, kdo smí a za jakých podmínek vykonávat koncesi, přísluší sice správním úřadům, a že zákaz přenesení osobní koncese jiným osobám se váže pouze ke smluvní dispozici s koncesí, ale „nelze seznati, že oprávnění dlužníkovo má býti spjato tak úzce s jeho osobou, že by jakékoliv zpeněžení cestou exekuce bylo vyloučeno, když právo druhu zmíněného lze zpeněžit mimo jiné také vnučenou správou (§ 334 ex. ř.).“ Nejvyšší soud tak vyhověl dovolacímu rekursu a obnovil usnesení soudu I. stupně s tím, že „o osobu vnučeného správce dohodne se soud s úřadem správním.“

## Knihovní zadlužování

Zajímavé statistické údaje o zadlužování především rolnictva přináší brožura *Knihovní zadlužování a exekuční prodeje nemovitostí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku za dobu 35 let: 1868 – 1902*, kterou s dotiskem do r. 1905 vydal profesor královské české akademie hospodářské v Táboře JUDr. J. Kožaný v roce 1908. Na základě řady přehledných tabulek dospěl autor ke zjištění, že „úhrnná čísllice knihovního zadlužení nemovitostí jeví tudíž ve všech třech korunních zemích tendenci stoupající, byť i ne ve stejné míře; stouplat' toto zadlužení za těch 35 let v Čechách o 145%, na Moravě o 120% a ve Slezsku pak dokonce o 171%“. Cílem publikace by mělo být pak mimo jiné „sebezpoznaní rolníků samých. Sebezpoznaní má vésti k nápravě, pokud ji každý snaživou pílí a šetrností, umem a rozumem sám vykonati může i pokud ji zemědělstvo jako celek od zákonodárné moci požadovati může.“ Porovnání situace let 1868-1905 s tou dnešní by jistě stálo za úvahu.

## Přehlednutý judikát

V dobách, kdy justice nebyla elektronizována, mohlo dojít snadno k tomu, že byl přehlednut pro věc důležitý judikát. Stalo se tak evidentně i radovi vrchního zemského soudu v Praze Vilému Grešlovi, který dne 5. listopadu 1925 přednášel v Právnícké jednotě o exekuci proti státu. V zajímavé přednášce, následně publikované v časopise *Česká advokacie*, kritizoval soudní praxi, která „všeobecnou zásadu, že stát co do přípustnosti exekuce k vydobytí peněžité pohledávky jest na roveň postaven každému jinému soukromníku, neuznává, naopak hlásá, že stát nemůže platiti tak jednoduše jako osoba, soukromá, poněvadž podle administrativních předpisů pokladničních v tomto směru platných musí dříve vymáhající straně přisouzený peněz býti poukázán k výplatě příslušným k tomu úřadem.“ Teprve po přednášce, jak sám Vilém Grešl uvádí, „zvěděl laskavostí finanční prokuratury v Praze o nejnovějším rozhodnutí nejvyššího soudu v Brně ze dne 14. července 1925 čj. R I 597/25, které stojí bezvýhradně na právním stanovisku, že exekuce proti státu jest přípustnou, jako proti každému subjektu soukromoprávnímu.“

# ČEŠTÍ EXEKUTOŘI NA 22. KONGRESU UIHJ

## Mgr. Pavla Fučíková

prezidentka Exekutorské komory ČR



Hlavní téma letošního kongresu UIHJ (Union internationale des huissiers de justice) bylo zaměřeno na „Pojítka mezi právem a ekonomikou“ a na „Nové přístupy k výkonu soudních rozhodnutí“. V tomto duchu Ton Jongbloed, profesor Univerzity v Utrechtu a člen Vědecké rady UIHJ, příkladně prezentoval velmi zajímavý systém pravomocí soudních exekutorů v Nizozemí, kteří vedle vlastního výkonu rozhodnutí rovněž mohou zastupovat účastníky před soudem, zprostředkovávat restrukturalizaci závazků dlužníků či vystupovat jako insolvenční správci. Jak profesor Jongbloed zdůraznil, ač s ohledem na celkový počet insolvenčních správců a podílu soudních exekutorů na tomto počtu je účast soudních exekutorů na správě insolvencí nepatrná (výběr insolvenčního správce má probíhat zcela automatizovaně), soudní exekutoři to považují za čest a potvrzení jejich profesionality s pozitivním dopadem na společenskou prestiž exekutorského stavu.

Naproti tomu Georg Stawa, prezident CEPEJ (komise Rady Evropy pro hodnocení efektivnosti soudnictví) specifikoval dopady nedávné celosvětové ekonomické krize na právo jako celek a jeho vykonatelnost. Ve svém příspěvku konkrétně poukázal na evropskou tendenci ke snižování počtu soudů a důraz na implementaci e-justice s cílem poskytovat uživatelům maximální možný objem informací. Zmínil, že CEPEJ aktuálně pracuje na vývoji systému alternativního řešení sporů (ADR).

V průběhu kongresu byl účastníkům rovněž prezentován projekt CEPT (Cross-Border Enforcement Proceeding Tool). Navržený systém by měl umožnit podání podnětu k započetí výkonu rozhodnutí proti dlužníku v jiném členském státě, a to plně elektronizovanou formou. Jeho vývoj je financován za podpory EU a pracuje na něm Estonská komora soudních exekutorů a insolvenčních správců.

Velmi očekávané bylo i představení Světového kodexu výkonu soudních rozhodnutí, na kterém Vědecká rada UIHJ pracovala více než 9 let.

Třídenní kongresu, který se na počátku června uskutečnil ve španělské metropoli Madridu pod záštitou španělského krále Filipa VI., se zúčastnilo 550 delegátů ze 70 zemí a zástupců významných mezinárodních organizací a institucí. Exekutorskou komoru ČR reprezentovala čtyřčlenná delegace v čele s její prezidentkou Mgr. Pavlou Fučíkovou. Ta také v souladu s usnesením prezidia EK ČR před volbou nového výboru UIHJ pro funkční období 2015-2018 navrhla kandidaturu JUDr. Juraje Podkonického, Ph.D., který byl následně absolutní většinou hlasů zvolen. V exekutivním orgánu bude zastávat post pokladníka. Novou prezidentkou UIHJ byla na další tříleté období zvolena paní Françoise Andrieux, soudní exekutorka (Francie) a dosavadní generální tajemnice UIHJ, která se tak stala historicky první ženou v této funkci.

# ZPRÁVY Z KOMORY

## Profesní profil nového soudního exekutora

### Mgr. Pavel Skácel

soudní exekutor  
Exekutorského úřadu Vsetín



#### *Jakou máte praxi?*

Vystudoval jsem Právnickou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci, obor právo a právní věda. V červnu 2010 jsem nastoupil jako koncipient soudního exekutora JUDr. Juraje Poláka a počátkem roku 2012 jsem začal pracovat na stejné pozici u Mgr. Simony Kiselové, které bych chtěl tímto poděkovat za vstřícný a přátelský přístup a za možnost získat znalosti a zkušenosti potřebné pro výkon exekuční činnosti.

#### *Které kroky realizujete k zahájení činnosti?*

Se vznikem úřadu je spojena celá řada povinností, s nimiž musí každý začínající exekutor počítat. Podpora a pomoc ze strany Komory je na výborné úrovni, a tak doufám, že se mi podaří vše co nejrychleji zvládnout tak, abych mohl zahájit činnost co nejdříve. Mým záměrem je vytvořit stabilní a fungující úřad, který bude poskytovat kvalitní služby oprávněným, povinným korektní a otevřený přístup, a to vždy nezávisle a nestranně v souladu s právními předpisy. Cílem je otevřít úřad do konce měsíce srpna, bude se nacházet ve Valašském Meziříčí. V počáteční fázi půjde o menší úřad a další růst se bude samozřejmě odvíjet od počtu prováděných exekucí.

#### *Jaké je podle Vašeho názoru současné postavení soudního exekutora?*

Do značné míry je samozřejmě ovlivněno jeho nelichotivým mediálním obrazem a nedomnívám se, že by se v budoucnu na novináře obraceli „spokojení“ povinní, kteří sice své závazky neplnili opakovaně dobrovolně, ale nakonec „ocenili“ jejich nucený výkon. Pozice exekutora je velmi složitá, když je výkon jeho činnosti pocíťován negativně buďto nespokojeným oprávněným, či rozhořčeným povinným. Domnívám se, že je nutná racionální osvěta, neboť s představou, že exekutor chodí lidem zabavovat jejich majetek zřejmě jen pro své zbohatnutí a potěšení, se bohužel setkávám poměrně často. Tato celospolečenská nálada pak vytváří politickou poptávku po opakovaných novelizacích, kdy pojmy jako právní jistota, legitimní očekávání, rychlost a hospodárnost řízení jaksi mizí do ztracena.

#### *Dá se s tím něco dělat?*

V budoucnu bych se rád aktivně zapojil do činnosti Komory prostřednictvím jejich orgánů a ke zmiňované osvětě přispěl např. poskytováním bezplatné právní pomoci v rámci poradny v sídle svého úřadu.

# ZPRÁVY Z KOMORY

## Nový člen redakční rady

### **prof. dr. Armanas Abramavičius**

soudce Nejvyššího soudu  
Litevské republiky



Novým členem redakční rady Komorních listů byl jmenován profesor Armanas Abramavičius (\* 1962), emeritní soudce Ústavního soudu Litevské republiky (2002–2011), v současné době soudce Nejvyššího soudu Litevské republiky. Kromě svého působení v justici a ústavním soudnictví se profesor Abramavičius věnuje vědecké a pedagogické činnosti na Právnické fakultě Vilniuské univerzity (od r. 1985), kde je uznávaným odborníkem v oborech trestního a ústavního práva. Armanas Abramavičius prošel po vzniku samostatné Litevské republiky rovněž pozicemi poradce komisi Sněmu Litevské republiky, Ministerstva spravedlnosti a v letech 1995–2002 prezidentů Litevské republiky. Profesor Abramavičius také dlouhodobě udržuje a pěstuje česko-litevské vztahy zejména v oblasti ústavního soudnictví a právnických profesí.

Zdroj fotografie: Poskytnuto prof. dr. Abramavičiusem, <http://www.delfi.lt/news/daily/law/teiseju-taryba-prite-re-kad-aabramavicius-dirbtu-lat.d?id=44893729>.

# ABSTRACTS

## **Gerardas Višinskis, PhD.**

Penal Liability for Arbitrariness in Lithuania  
and Ultima Ratio Principle

Due to article 294 part one of Lithuanian Criminal Code (further referred to as „LCC“) an individual is punitively liable in case of evading law by enforcing their rights or rights of another person while causing extensible detriment to third person. For an act of arbitrariness, the above mentioned article imposes penalisation up to three years of jail. Penal liability for arbitrariness is established in most countries of former Soviet Union and also northern and southeast Europe. Specific alterations of arbitrariness interdiction can be also found in German and Swiss legal systems.

## **Mgr. et Mgr. Jiří Flam**

Act No. 164/2015 Coll. – Amendment  
to Civil Procedure Code and Enforcement Act

The article deals with Act No. 164/2015 Coll., which amends Civil Procedure Code and Enforcement Act. It brings details on extension the set of assets excluded from enforcement procedure with respect to the issue of religious beliefs. The amendment files religious and educational literature into the set of assets excluded from enforcement procedure which causes interpretational inconsistency sui generis. Another topic in closer focus is increased set of other income as referred to in § 299 Civil Procedure Act, which is put into context with Government Order 595/2006 Coll. The author also points out difficulties brought by new obligation to make audio-visual record while carrying out statement of assets in debtor’s dwelling.

## **JUDr. Jitka Wolfová**

Comparison of Enforcement Procedure due to  
Tax Code and Enforcement Code Concerning  
Procedure Opening

The author focuses on comparison of enforcement procedure due to Tax Code and Enforcement Code. The objective is to define elementary differences in the ways of commencing procedures and subsequent legal acts between Tax Code and Enforcement Code. Both ways of procedures are described with links to quotes from current law and in each case bring comments from the author’s long bailiff practice. Last but not least, the author comes up with evaluation part to assess both procedures as far as their opening is concerned. The article closes by comparing the positions of tax administrator and bailiff.

## **Mgr. David Zvěřina**

Enforcement Procedure in Form of Movable  
Asset Sale – Firearms

This piece of work comes with topic of enforcement procedure as movable asset sale with regards to specifics brought by the issue of firearms. Its incentive was absence of the issue in literature – it is only scarce or marginal, although breaching legal procedures while carrying out this type of enforcement can have serious consequences. Therefore, the objective of this article is to make the readers familiar with appropriate laws and provide them with suitable approach of the bailiff (or their employees) while searching for information on the debtor’s possession of firearms, inventorying, securing and storing them and not to forget, selling them via public auction.

## **JUDr. Veronika Krbcová**

Outbid in Legal Practice

The author focuses on outbid as a re-established element in the field of enforcement procedure which was brought back to our legal system by Act No. č. 396/2012 Coll. on 19th September 2012, which amended Act No. 99/1963 Coll., Civil Procedure Code and subsequent laws and came into effect on 1st January 2013. The article deals with changes brought into the bailiffs’ practice and auction participants’ lives by enacting outbid; it tackles the outbid as a potential way to increase efficiency of immovable asset auctions, higher satisfaction of creditors and last but not least preventing bid rigging and manipulations. The text also brings view on outbid usage within current legal practice and provides examples.

# CONTENT

INTERVIEW	6	Constitutional Justice Illness is Fortunately Incurable Interview with JUDr. Vlasta Formánková, emeritus Constitutional Court judge	METHODOLOGY	35	Outbid in Legal Practice JUDr. Veronika Krbcová
ARTICLES	10	Penal Liability for Arbitrariness in Lithuania and Ultima Ratio Principle (German language) Gerardas Višinskis, PhD.	COURT PRACTICE	38	Court Practice of the Constitutional Court Section prepared by Mgr. Ing. Lucie Mikmeková
	16	Penal Liability for Arbitrariness in Lithuania and Ultima Ratio Principle (Czech language) Gerardas Višinskis, PhD.	FROM HISTORY	41	What's New JUDr. et PhDr. Stanislav Balík
	21	Act No. 164/2015 Coll. – Amendment to Civil Procedure Code and Enforcement Act Mgr. et Mgr. Jiří Flam	FROM ABROAD	42	Czech judicial officers at the 22 <sup>nd</sup> Congress of UIHJ Mgr. Pavla Fučíková
	25	Comparison of Enforcement Procedure due to Tax Code and Enforcement Code Concerning Procedure Opening JUDr. Jitka Wolfová	CHAMBER NEWS	43	Professional Profile of a New Bailiff Mgr. Pavel Skácel
	30	Enforcement Procedure in Form of Movable Asset Sale – Firearms Mgr. David Zvěřina		44	New Member of Editorial Board prof. dr. Armanas Abramavičius

Cover Photograph Author: David Surovec

## Komorní listy

dvacáté čtvrté číslo  
www.ekcr.cz

### vzor citace

PŘIJMENÍ J. Název článku. Komorní listy, 03/2015. Praha:  
Exekutorská komora ČR,  
2015. s. xx. MK ČR E 19153.

### Redakční rada

prof. dr. Armanas Abramavičius (Vilnius)  
Mgr. Petra Báčová  
JUDr. et PhDr. Stanislav Balík  
Mgr. David Hozman  
Mgr. František Korbek, Ph.D.  
JUDr. Milan Makarius  
prof. JUDr. Karel Marek, CSc.  
Mgr. Pavel Tintěra

zdarma  
náklad 800 ks  
vychází čtvrtletně  
datum vydání 04. 09. 2015

MK ČR E 19153  
registrace Ministerstva kultury ČR  
ISSN 1805-1081 (print), ISSN 1805-109X (on-line)

**Komorní listy (print i on-line) jsou zapsány na Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v České republice.**

## redakce

Barbora Krúpová

## adresa redakce

Exekutorská komora České republiky  
IČ: 709 40 517  
Komorní listy  
Na Pankráci 1062/58  
140 00 Praha 4

## kontakt

tel.: + 420 210 311 000  
e-mail: redakce@ekcr.cz

## překlad

Mgr. Tereza Lungová

## sazba a tisk

PRINTECO s. r. o., Brno

Publikování, pořizování kopií tohoto časopisu a jejich šíření třetí osobou je bez písemného souhlasu redakční rady Komorních listů či vydavatele zakázáno. Zakázáno je též publikování, pořizování kopií jednotlivých článků a jejich šíření třetí osobou bez písemného souhlasu redakční rady Komorních listů a autora příslušného textu. Uvedené se vztahuje na tištěnou i elektronickou verzi časopisu.

**Komorní listy  
produkuje, vydává a distribuuje  
Exekutorská komora České republiky**



# ELEKTRONICKÉ DRAŽBY ÚČINNÁ INZERCE KOMUNIKACE SE ZÁJEMCI

Proč spolupracovat právě s námi:

- 🔨 *Na trhu s realitami působíme již 18 let.*
- 🔨 *Na našem webu hledá dražené nemovitosti 750.000 lidí ročně.*
- 🔨 *S elektronickými dražbami máme 7 let zkušeností.*
- 🔨 *Sami jsme provedli přes 4000 dražeb.*
- 🔨 *Měříme úspěšnost inzerce – víme, kde a jak inzerovat.*
- 🔨 *Pravidelně zasíláme reporting o stavu dražeb.*
- 🔨 *Nastavíme Vám rozsah spolupráce na míru Vašim potřebám.*



Pro více informací nás kontaktujte:

Eurodražby.cz a.s.  
Čimická 780/61  
181 00 Praha 8  
Tel.: 800 900 490  
www.eurodražby.cz  
exekutor@eurodražby.cz

DRAŽEBNÍ A AUKČNÍ SPOLEČNOST

eurodražby 

# Pražský právní podzim 2015

## 1. 11. – 3. 12. 2015



Doplňující program			
Podzimní část			
09. 09. 2015	Vybrané aktuální otázky pracovního práva (seminář)	17. 09. 2015	Princip teritoriality v exekučním řízení (symposium)
15. 09. 2015	Právo a sport (kulatý stůl)	22. 09. 2015	Právo, pivovarství, sladařství (kulatý stůl)
Hlavní program			
Odborné konference		Další odborné akce	
05. 11. 2015	Ochrana slabší strany v českém právu *	03. 11. 2015	Aktuální problémy práva rodiny (kulatý stůl)
12. 11. 2015	Aktuální problémy insolvenčního práva *	10. 11. 2015	Právní aspekty elektronické evidence tržeb * (kulatý stůl)
19. 11. 2015	Vzdělávání ve veřejné správě	18. 11. 2015	Právní otázky myslivosti (kulatý stůl)
19. 11. 2015	Právní salon Právo, kvóty, diskriminace	23. 11. 2015	Rozhodčí řízení * (workshop)
01. 12. 2015	Exekuce jako strategie zodpovědného vymáhání *	26. 11. 2015	Právní klub – Svoboda projevu a její meze (sedmé sezení)
03. 12. 2015	Starostové a primátoři mezi paragrafy *	27. 11. 2015	Aktuální otázky civilního procesu * (workshop)

Stav k 1. 9. 2015. Změna programu vyhrazena.

Přihlášky zájemců o účast na placených akcích \* přijímá a informace o vložném poskytuje Alena Malátová,  
tel.: 257 223 009, 724 156 360; Havlíček Brain Team, Přemyslovská 11, Praha 3, sekretariat@brainteam.cz.

Zakladatelem **Pražského právního podzimu** je JUDr. Karel Havlíček.  
Nakladatelství Havlíček Brain Team působí jako organizační základna projektu.

Generální záštitu projektu převzali  
JUDr. Pavel Rychetský, předseda Ústavního soudu ČR  
Ing. Andrej Babiš, místopředseda vlády a ministr financí ČR  
Mgr. Adriana Krnáčová, primátorka hl. m. Prahy



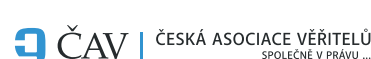
Soudcovská unie  
České republiky



Magistrát  
hlavního města Prahy



Vysoká škola  
podnikání a práva



Právní fakulta  
Univerzity Karlovy v Praze

Městský soud  
v Praze

